
Tulasi Mahatmyam Marathi

तुलसीमाहात्म्यं मराठी

Document Information

Text title : Tulasi Mahatmyam Marathi

File name : tulasImAhAtmyammarATHI.itx

Category : devii, devI, tulasI, mAhAtmya

Location : doc_devii

Transliterated by : Rushikesh Ghatole

Proofread by : Mandar Puranik mandar.prog at hotmail dot com

Latest update : July 7, 2026

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

July 14, 2026

sanskritdocuments.org

तुलसीमाहात्म्यं मराठी

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

अथ तुलसीमाहात्म्यप्रारंभः ।

१. प्रथमोऽध्यायः

श्रीगणेशाय नमः ।

श्रीगणेशासीं नमन । ज्याचे ठाई नाईं भिन्नपण ।

जो दुमदुमीत परिपूर्ण । सर्वां ठाई ॥ १ ॥

नमस्कार असिया गणेशा । ज्याच्या कृपेनें अंधकार पावे नाशा ।

स्मरणमात्रे ज्ञानप्रकाशा । पावे देवा ॥ २ ॥

प्रसंगी त्यासीं प्रार्थुनी । वक्ता विनवी जोडून पाणी ।

तुलसीमाहात्म्य वदवीं वदनीं । श्रीगणेशा तूं ॥ ३ ॥

आतां नमू ते शारदा । जुपासुनी पाविजे कवित्वपदा ।

क्षणमात्रे गर्भाधा । ज्ञानदृष्टी देत जे ॥ ४ ॥

वक्ता म्हाले माजी विज्ञापना ऐसी । वदावे तुलसीमाहात्म्यासीं ।

तरी कृपा करुन दीनासीं । सिद्धीतें पाववीं ॥ ५ ॥

आतां नमन श्रीगुरु ज्ञानदेवा । माळा संसार सुकृण करावा ।

जेणें पावेन परतीर ठेवा । ऐसें करी स्वामिया ॥ ६ ॥

हा भवसिंधु तरावयासीं । भगवत्तथा वदवीं अहर्निशी ।

उद्ये मति धावी मज दीनासीं । कृपाणुवा ॥ ७ ॥

माजिये मनींथी कल्पना ऐसी । कीं वदावे तुलसीमाहात्म्यासीं ।

उद्ये विज्ञात्पी यरणासीं । देवाधिदेवा ॥ ८ ॥

श्रवण करितां श्रोते तृप्त होती । समाधान पाविजे संत मंडतीं ।

ઐસેં કરીં કૃપામૂર્તી । દેવરાયા ॥ ૯ ॥

ભાતાં શ્રોતયાંસીં હેય વિનવણી । ઉદાસતા ન ધરાવી મનીં ।
તુળસીમાહાત્મ્ય ઐકતાં શ્રવણીં । મહાપાતકે જાતીલ ॥ ૧૦ ॥

હા ભવસિંધુ તરાવયાસીં । શ્રવણ કરાવેં તુળસીમાહાત્મ્યાસીં ।
પવિત્ર હોય મહાદોષી । શ્રવણમાત્રે ॥ ૧૧ ॥

તુમ્હી તરી જાણતે શ્રોતે સજ્જન । તુમ્હાં પ્રાર્થૂ શકે કોણ ।
પરી પ્રસંગોચિત આપણ । તુમ્હાસી વિનંતિ કરીતસેં ॥ ૧૨ ॥

આતાં મજ ધાવે કૃપાદાન । કથા ઐકાવી સાવધાન ।
તુળસીમાહાત્મ્ય કરા શ્રવણ । મહાદોષ જાતીલ ॥ ૧૩ ॥

સ્કંદપુરાણીંથી કથા । સાવધાન પરિસાવી આતાં ।
દુશ્ચિત્ત ન વ્હાવેં શ્રોતા । મ્હણોની વક્તા વિનવીતસે ॥ ૧૪ ॥

નૈમિષારણીં અઠ્યાયશી સહસ્ર । બૈસલે અસતી ઋષીશ્વર ।
ત્યાંસી સૂત સાંગે સવિસ્તર । તુળસીમાહાત્મ્ય હેં ॥ ૧૫ ॥

કોણે એકે દિવશીં । ઇંદ્ર બૈસલા સભેસી ।
દેવગુરુ તયાપાસીં । બૈસલાસે ॥ ૧૬ ॥

ઇંદ્ર મ્હણે ગુરુ અવધારીં । બહુત પાપ ઝાલેં પૃથ્વીવરી ।
તરી લોકાંસી તરણોપાય કરીં । સ્વામિરાજા ॥ ૧૭ ॥

ઐસી સાંગાવી કથા । જેણેં તરણોપાય હોય સમસ્તાં ।
હરે ભવરોગવ્યથા । પ્રાણિયાંથી ॥ ૧૮ ॥

મ્હણોની બહુતપ્રકારેં । ગુરુસી સ્તવિલેં આદરેં ।
મગ સાંગતાઝાલા ત્વરેં । બૃહસ્પતી ઇંદ્રાસીં ॥ ૧૯ ॥

મ્હણે એક ગા વજ્રધરા । જુનાટકથા શ્રવણ કરા ।
શ્રવણેં પાવિજે પરત્રા । સર્વલોકીં ॥ ૨૦ ॥

શ્રીતુળસીયેં મહિમાન । મજ તોં ન વદવે જાણ ।
બ્રહ્મા કાંહીં વઢેલ આપણ । ઐસેં કળોં ચેતસે ॥ ૨૧ ॥

મજ તંવ વદાવયા થોડી મતી । કિંચિત સાંગતોં તુજપ્રતી ।
ઐસેં ઇંદ્રાસીં બૃહસ્પતી । બોલતા ઝાલા ॥ ૨૨ ॥

આતાં ઐક સાવધાન । સાંગતોં તુળસીચેં મહિમાન ।
શ્રવણ કરિતાં દોષ દારુણ । ક્ષણમાત્રેં દગ્ધ હોતી ॥ ૨૩ ॥

પ્રહ્લાદ ઇંદ્રાપાસીં । બૈસલાસે ત્યા સમયાસીં ।
તેણેંહી બૃહસ્પતીસીં । વિનવણી કેલી ॥ ૨૪ ॥

પ્રહ્લાદ મ્હણે દેવગુરુ । આમ્હાસીં તુમચા આધારુ ।
તૂ બુદ્ધિવંત કૃપાસાગરુ । સ્વામિનાથા ॥ ૨૫ ॥

તરી કૃપા કરા આમ્હાવરી । તુળસીમાહાત્મ્ય સાંગા ઝડકરી ।
શ્રવણ કરિતાં ચે સંસારીં । તરોનિયાં જાઇજે ॥ ૨૬ ॥

ઇંદ્ર પ્રહ્લાદ ત્યા સમયાસીં । વિનવિતે ઝાલે બૃહસ્પતીસી ।
ગુરુ સાંગતા ઝાલા તયાંસીં । તેં આઈકા જી ॥ ૨૭ ॥

ગુરુ મ્હણે ઇંદ્રાસીં । તુવાં અનુષ્ઠાન કેલેં તુળસીપાસીં ।
મ્હણોની વધિલેં રાક્ષસાંસીં । સત્ય જાણપાં ॥ ૨૮ ॥

દૈત્ય માઝન પાવલાસી જય । ઐસેં અનુષ્ઠાનાચેં મહિમાન આહે ।
આણીક સાંગતોં તેં હેં । ઐક ચિત્ત દેઊની ॥ ૨૯ ॥

પ્રહ્લાદે તુળસીચેં અનુષ્ઠાન । યથાસાંગ કેલેં આપણ ।
મ્હણોની પાવલા સંપૂર્ણ । રાજ્ય દૈત્યાંચેં ॥ ૩૦ ॥

મંગળે કેલેં તુળસીચેં અનુષ્ઠાન । મ્હણોની પાવલા ભૂમીચેં અધિષ્ઠાન ।
ભૂમિપુત્ર મ્હણતી સંપૂર્ણ । લોકત્રયીં ॥ ૩૧ ॥

તુળસીકાષ્ટાચે ગંધ શ્રીપતી । ભાવેં કરૂનિ ભાળીં લાવિતી ।
ત્યાચે ઠાઈ પરમ પ્રીતી । ભગવંતાચી ॥ ૩૨ ॥

કંઠી તુળસીમાળા ઘાલી । યજ્ઞસૂત્રી અસે બાંધિલી ।
કર્ણીં શિરીં અસે ધરિલી । માળા દેખા ॥ ૩૩ ॥

ઐશા માળા ઘાલૂનિ ઠાઈ ઠાઈ । નિત્ય જપ કરિતાં પાહીં ।
અનંતકૃળ ભોગી તોહી । અશ્વમેધાંચેં ॥ ૩૪ ॥

આણીક તો પાવે પરંધામ । પુન્હા ત્યાસીં નાહીં જન્મ ।
તુટે ત્યાચા ભવભ્રમ । સંસારીંચા ॥ ૩૫ ॥

પત્ર પુષ્પ કૃળ તોય । જેણેં તુળસીચી પૂજા કરિતાહે ।
તો પરમ પાવન હોય । લક્ષ્મીવંત ॥ ૩૬ ॥

દ્વારીં તુળસીચેં ઝાડ અસે । ત્યાસી પત્ર પુષ્પ કાંડીંચ નસે ।
તરી પૂજાવેં ઉલ્હાસેં । સંશય માનસીં ન ધરાવા ॥ ૩૭ ॥

પ્રાણી જાલિયા ગતપ્રાણ । તુળસીકાષ્ઠે જરી હોય દહન ।
તરી તો નિ:પાપ આપણ । સર્વપાપ દહન ઝાલે ॥ ૩૮ ॥

પ્રેતાસીં ઘાલોનિ તુળસીમાળા । કીર્તન કરીત નેલા દહનસ્થળા ।
ત્યાચ્યા પાતકાચ્યા મેળા । પળે દેખા ॥ ૩૯ ॥

હસ્તી દેખોનિ સિંહાસીં । પલાયન કરી દૂરદેશીં ।
તૈસા પ્રાણિયાચ્યા પાતકાસીં । પળ સુટતાહે ॥ ૪૦ ॥

સંપૂર્ણ દહન કરાવયાસીં । ઇતુકી કાઠે મિળતીલ કૈસીં ।
ઐસી આશંકા ધરાલ માનસીં । તરી તેંહી ઐકાવેં ॥ ૪૧ ॥

એક તુળસીકાષ્ઠ ઘાલી । તેણેં અવધીંચ તુળસીકાષ્ઠે ઝાલી ।
ઐસેં કલ્પોનિ તયે વેળીં । એકતરી કાષ્ઠ ઘાલિજે ॥ ૪૨ ॥

ત્યા દહનાંતૂન અગ્ની ઘેઊન જાય । આણિ હોમ કરિતા હોય ।
તરી એકા હોમેં આઠાંચેં પાહે । શ્રેય ચેઈલ ॥ ૪૩ ॥

તુળસીકાષ્ઠાચે ચૂર્ણ । અગ્નીવરી ઘાલી આપણ ।
ધૂપ મ્હણોનીયાં જાણ । શ્રીહરીસી સમર્પી ॥ ૪૪ ॥

ત્યાસી શતયાગાંચેં પુણ્ય । સહસ્ર ઘડલીં ગોદાનેં ।
હા સંશય ન ધરાવા મનેં । પુરાણીં પાહા ॥ ૪૫ ॥

તુળસીકાષ્ઠ ઉજળોની । તો દીપ લાવી શ્રીહરીલાગુની ।
તરી સહસ્રદીપ ઉજળિલે ઐસેં મનીં । શ્રીહરી માનિતા હોય ॥ ૪૬ ॥

નૈવેદ્યાવરી પ્રોક્ષિજે તુળસીતીર્થ । તુળસીપત્ર ઘાલિજે નૈવેદ્યાંત ।
તરી ત્યાચ્યા પુણ્યાસી નાહીં મિત । તો નૈવેદ્ય દેવાસીં બહુપ્રિય ॥ ૪૭ ॥

ઐસા નૈવેદ્ય સમર્પી ભગવંતા । ત્યાચ્યા પુણ્યાસ નાહીં સામ્યતા ।
ઐસેં જાણ તત્વતાં । નિશ્ચયેંસીં ॥ ૪૮ ॥

તુળસીતળીંચી મૃત્તિકા ઘેઊન । સમ વર્ષે કરી અંગાસીં લેપન ।
ત્યા પુણ્યાચેં ફળ ન સાંગવે જાણ । તેં અગાધ પૈં ॥ ૪૯ ॥

તુળસી કાષ્ઠ ઉગાળૂન । ત્યાણેં કરીતસે તર્પણ ।

તરી પિતૃગણ સંપૂર્ણ । સંતુષ્ટ હોતી ॥ ૫૦ ॥

ગરુડાવરી બૈસોન । વૈકુંઠાસી જાતી આપણ ।

ઐસેં દ્રાણાર્થે મહિમાન । અસે દેખા ॥ ૫૧ ॥

તુળસીકાષ્ઠ ઉગાળૂન । પિતૃગણાર્થી લાવી આપણ ।

તરી અષ્ટશ્રાદ્ધે કેલી જાણ । થેકે શ્રાદ્ધે ॥ ૫૨ ॥

શ્રાદ્ધકાળી તુળસીકાષ્ઠાચા હોમ કરી । તરી પિતૃગણ તૃપ્ત સ્વર્ગીતરી ।

ઐસી કાષ્ઠગંધાચી થોરી । અસે જાણ ॥ ૫૩ ॥

તુળસીકાષ્ઠ ઉગાળૂન । શાળિગ્રામાર્થી ચર્ચૂન ।

ત્યાચ ગંધે આમંત્રણ । બ્રાહ્મણાંસી કરાવે ॥ ૫૪ ॥

ઐસે અવધે બ્રાહ્મણ । શ્રાદ્ધી સાંગે આપણ ।

તરીચ ત્યાચે પિતૃગણ । તૃપ્ત હોતી ॥ ૫૫ ॥

ત્યાર્થી ઘડે અશ્વમેધાર્થે પુણ્ય । યાવિષર્થી સંશય ન ધરાવા જાણ ।

હેં તુળસીચેં મહિમાન । અગાધ અસે ॥ ૫૬ ॥

જયાચ્યા દ્વારી તુળસીવૃંદાવન । ત્યાર્થી લક્ષ્મીચેં કાય ઉણે ।

સ્વયે નારાયણ આપણ । વસે તેથે ॥ ૫૭ ॥

તુળસીવિરહિત નારાયણ નસે । ઐસેં પુરાણી બોલિલેં અસે ।

મ્હણોની ધન્ય ધન્ય તે પુરુષ । જે નિત્ય તુળસી પૂજિતી ॥ ૫૮ ॥

ભાવ ધરોનિયાં મની । હા ગ્રંથ પડે જૈ શ્રવણી ।

તૈં પાપા હોય ઘુણી । મમ્મપુરાણી હે ખ્યાતી ॥ ૫૯ ॥

દુઃસ્વપ્ન દેખિલિયા વરી । કારાગૃહી પડે ત્યા અવસરી ।

વ્યાધી પ્રાપ્ત ઝાલિયા શરીરી । યા અધ્યાયાચા જપ કરાવા ॥ ૬૦ ॥

ઐસેં નિત્યનેમી ચૈવ । ગ્રહણ પંચપર્વ ।

જપ કરાવા ધરોનિ ભાવ । નિશ્ચયેસી ॥ ૬૧ ॥

અપસ્મારાદિ પ્રાણસંકટ । પ્રાણ હોતાં જપ કરાવા એકનિષ્ઠ ।

અવધે વારીલ સંકટ । ઐસેં મહિમાન તુળસીચેં ॥ ૬૨ ॥

હા અધ્યાય શ્રવણ કરીલ અંતકાળી । ત્યાસી નાહી જન્માવળી ।

જન્મ મૃત્યુસી ટાળી । તુળસાદેવી ॥ ૬૩ ॥

ઐસા ધરૂન વિશ્વાસ । શ્રવણ કરાવે તુળસી માહાત્મ્યાસ ।
તરી હરતી મહાદોષ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મહણે ॥ ૬૪ ॥
ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

૨. દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।
કિત્યેકાંચા ભાવ ઐસા મનીં । કીં મહારાષ્ટ્ર નાયકાવે કાનીં ।
એકા સંસ્કૃતાવાંચૂની । ઐકૂનયે ॥ ૧ ॥
તરી બીજાવીણ વૃક્ષ વાઢેલ કૈસા । પાયાવીણ ભિંતી ચઢેના સહસા ।
ગ્રામ નસતાં સિંવેસ કૈસા । ઠાવ અસે જી ॥ ૨ ॥
સંસ્કૃતાચી ટીકા મહારાષ્ટ્ર । ઐસા અસે હા વિચાર ।
સ્પષ્ટ વિકલ્પ ટાકોનિ દૂર । નષ્ટ શ્રવણ કીજે ॥ ૩ ॥
મત મતાંતરે ઉદંડ અસતી । પરી એકાત્મતા ધરાવી ચિત્તીં ।
ભાવે તુળસીમાહાત્મ્ય શ્રવણ કરિતી । તરી ઇચ્છિલે પાવતી નરનારી ॥ ૪ ॥
આતાં અસો હે આડકથા । કથેચે અનુસંધાન ચાલવીં આતાં ।
મહણોની જાલા બોલતા । શ્રોતા વક્તયાસી ॥ ૫ ॥
હોજી મહણોની વક્તા મહણે । આતાં કથેસીં અવધાન દેણેં ।
એકચિત્તે શ્રવણ કરણેં । હેં તુળસીમાહાત્મ્ય ॥ ૬ ॥
પ્રહ્લાદ આણિ ઇંદ્રાસીં । બૃહસ્પતી સાંગે ઉભયતાંસી ।
કથા ઐકાવી ઐસી । સાંગતોં તુમ્હાપ્રતી ॥ ૭ ॥
ઇંદ્રાસીં દેવગુરુ મહણે । હરિહર એકચિ પ્રતિમા જાણ ।
ભિન્નતા ધરાવી આપણ । હૃદયામાજી ॥ ૮ ॥
જો હરી તોચિ હર । ઐસા માનાવા નિર્ધાર ।
શંકરાચી હી પૂજા નિરંતર । કરીતજાવી ॥ ૯ ॥
આષાઢીપાસૂન કાર્તિકીદ્વાદશી । સહસ્ર બેલપત્રે વાહાવીં શિવાસીં ।
તરી ત્યાચી કૃળશ્રુતી ઐસી । ઐકા તુમ્હી ॥ ૧૦ ॥
દરિદ્રાચા તાત્કાળ નાશ । જ્ઞાનાચા હોય પ્રકાશ ।
વિદ્યા પ્રાપ્ત હોય અનાયાસેં । સત્ય જાણા ॥ ૧૧ ॥

ભાદ્રપદશુકલચતુર્દશીસ । ઐસેં આચરણ કરાવેં પુરુષે ।
તેં સાંગતોં તુમ્હાંસ । સાવધાન ઐકાવેં ॥ ૧૨ ॥

સહસ્ર બેલપત્રે સહસ્ર દૂર્વા । ત્યાદિવર્સીં વાહાવ્યા કેશવા ।
સમર્પાવ્યા દેવાધિદેવા । વિષ્ણુનામેં ॥ ૧૩ ॥

ત્યાસીં આત્મપ્રાપ્તી હોય । ઉત્તમ નક્ષત્ર હોઊનિ રાહે ।
પુણ્ય સરલિયા જન્માસ યે । ભાગ્યવંતાચે પોટીં ॥ ૧૪ ॥

રામનવમી વિજયાદશમી । પૌર્ણિમા વૈશાખી જ્યેષ્ઠશુદ્ધ પંચમી ।
આશ્વિનશુદ્ધ નવમી । ઐસિયા તિથી જાણ પાં ॥ ૧૫ ॥

કાર્તિકીપૌર્ણિમા માર્ગશીર્ષી । મકરસંક્રાંત રવિવારાસીં ।
પૂજન કરાવેં તેં પરિચેસીં । સાંગતોં તુમ્હા ॥ ૧૬ ॥

શતદૂર્વા સંપૂર્ણ । તોડૂન ઘ્યાવ્યા આપણ ।
સહસ્ર તુળસી મંજિર્યા નિવડૂન । ઘ્યાવ્યા દેખા ॥ ૧૭ ॥

મંજિર્યા ઘ્યાવયાચી ચુક્તી । તે સાંગતોં તુમ્હાપ્રતી ।
તેં સાવધાન ચિત્તીં । ઐકા તુમ્હી ॥ ૧૮ ॥

દોન પાનેં ખાલીં વરી મંજિરી । ઐશા તોડાવ્યા તે અવસરીં ।
મગ દૂર્વા આણિ મંજિરી । વિષ્ણૂસ સમર્પાવ્યા ॥ ૧૯ ॥

તરી સદા સર્વકાળ । યશ પાવે પ્રબળ ।
તયાસી સંતૃષ્ટ ગોપાળ । સર્વકાળ હોતસે ॥ ૨૦ ॥

એકાદશીસ કરાવેં જાગરણ । તુળસીવૃંદાવનીં હરિકીર્તન ।
તરી કોડ જાય જાણ । કર્યા પુરુષાયેં ॥ ૨૧ ॥

તુળસીચેં ભાવેં પૂજન । પાર્વતીનેં કેલેં આપણ ।
મગ શંકરપ્રાપ્તી શાલી જાણ । તુળસીકૃપેનેં ॥ ૨૨ ॥

સાવિત્રીને કેલેં તુળસી પૂજન । બ્રહ્મદેવા પાવલી આપણ ।
ઐસેં તુળસાદેવીચેં મહિમાન । આહે દેખા ॥ ૨૩ ॥

અરુંધતી સ્ત્રી વસિષ્ઠાચી । સેવા કરિતી ઝાલી તુળસીચી ।
પ્રાપ્તી ઝાલી વસિષ્ઠાચી । તયે લાગીં ॥ ૨૪ ॥

રુઝિમણીસી પાહિજે કૃષ્ણપ્રાપ્તી । મ્હણોની તુળસી સેવા ઝાલી કરિતી ।

તિયે કૃપેનેં જાલી પ્રાપ્તી । શ્રીકૃષ્ણાયી ॥ ૨૫ ॥

તુળસીયેં અનુષ્ઠાન । દેવ ગુરુને કેલેં આપણ ।

સંજીવની વિદ્યા સંપૂર્ણ । પ્રાપ્તજાલી ॥ ૨૬ ॥

સમુદ્ર ઉલ્લંઘાવયાતેં । વાયુપુત્રે કેલેં અનુષ્ઠાનાતેં ।

મગ ચળ પાવલા પૂર્ણતેં । પૈલતીરા જાવયા ॥ ૨૭ ॥

શેષાનેં તુળસીયેં અનુષ્ઠાન । બહુત કેલેં આપણ ।

મગ ઉર્વી મસ્તકી ધરૂન । ઉચલિલી ॥ ૨૮ ॥

રાજ્ય પાવલા નાગલોકીયેં । ઐસેં મહિમાન તુળસીયેં ।

ગુરુ સાંગે આપુલે વાયે । ઇંદ્રાદિપ્રહ્લાદાંસી ॥ ૨૯ ॥

શ્રીરામેં કેલેં અનુષ્ઠાન । તુળસીપ્રસન્ન જાલી આપણ ।

વર દિલા સંપૂર્ણ । શ્રીરામાસી ॥ ૩૦ ॥

રાવણ કુંભકર્ણયેં નિર્દાળણ । રામા તૂં કરિસીલ જાણ ।

જય પાવસીલ સંપૂર્ણ । યુદ્ધસમર્થી ॥ ૩૧ ॥

ગણેશાને કેલી સેવા । પ્રાપ્ત જાલા ચતુર્દશવિઘેયા ઠેવા ।

ગજા સુરાચા પ્રાણ ધ્યાવા । ઐસા વર દીધલા ॥ ૩૨ ॥

કાર્તિકસ્વામી આપણ । કરિતા જાલા તુળસીયેં આરાધન ।

વર પાવોનિયાં તેણેં । તારકાસુર વધિયેલા ॥ ૩૩ ॥

નંદિકેશ્વર આપણ । કરિતા જાલા આરાધન ।

તાત્કાળ જાલા વહન । શ્રીશંકરાયેં ॥ ૩૪ ॥

તુળસીયે કૃપેંકરૂન । ક્ષીરસાગર કેલા પ્રાશન ।

શુભ્રવર્ણ જાલા તેણેં । વરદેં દેખા ॥ ૩૫ ॥

વીરભદ્રે તુળસીયેં અનુષ્ઠાન । કરૂન કેલી સુપ્રસન્ન ।

વર માગોનિયાં આપણ । દક્ષાયે શિર તોડિલેં ॥ ૩૬ ॥

તુળસીયેં આરાધન । શંકરેં કેલેં આપણ ।

મગ વર પાવોન જાણ । ત્રિપુર મારિલા ॥ ૩૭ ॥

ગરુડેં કેલેં અનુષ્ઠાન । વર પાવલા પરિપૂર્ણ ।

મગ ઉલ્લંઘિતા જાલા જાણ । સમસમુદ્ર ॥ ૩૮ ॥

વરદાનેં નાગકુળ મારિતા ઝાલા । અમૃતાસી ઘેઊનિ આલા ।

સ્વયેં વિષ્ણૂયા હોઊનિ ઠેલા । વહન દેખા ॥ ૩૯ ॥

અષ્લોકપાળ નિર્મળ । અનુષ્ઠાન કરિતે ઝાલે તાત્કાળ ।

મગ અષ્ટદિશાધિપતી સકળ । હોઊનિ ઠેલે ॥ ૪૦ ॥

સરસ્વતી આપણ । કરિતી ઝાલી આરાધન ।

વર પાવોનિયાં જાણ । ત્રિભુવન વ્યાપિલે ॥ ૪૧ ॥

તુળસીચેં અનુષ્ઠાન । દુર્ગદેવીને કેલેં આપણ ।

વર પાવોનિ વધિલે કોણ । ઐકા નામેં તયાંચી ॥ ૪૨ ॥

ચંડ મુંડ મહિષાસુર । મારિતી ઝાલી સત્વર ।

નિર્દાળૂનિયાં અસુર । વિજયી ઝાલી ॥ ૪૩ ॥

માર્કડેય ઋષીનેં કેલેં અનુષ્ઠાન । ચતુર્દશ કલ્પેં આયુષ્ય પાવલા જાણ ।

ઐસેં મહિમાન । તુળસાદેવીચેં ॥ ૪૪ ॥

રંભેનેં કેલેં પૂજન । દેવાંગના ઝાલી વરેં કરૂન ।

દેવસભેસીં અસે જાણ । અદ્યાપિ વરી ॥ ૪૫ ॥

ઐસેં જેણેં કેલેં અનુષ્ઠાન । ત્યાચે મનોરથ ઝાલે પૂર્ણ ।

આતાં પત્રે ન તોડાવીં જાણ । તે તિથિવાર ઐકાવે ॥ ૪૬ ॥

સંકાંતિ દ્વાદશી શુક્રવાર । રવિ ભૌમ વ્યતિપાત સાચાર ।

યા દિવસીં તુળસીપત્ર । સહસાહી તોડૂનચે ॥ ૪૭ ॥

જે પત્રે તોડિતી તચે દિવસીં । બ્રહ્મહત્યા ઘડે ત્યાંસી ।

સંશય ન ધરાવા માનસીં । પુરાણીં પાહા ॥ ૪૮ ॥

માઘદ્વાદશીસ પૂજા ઘડે । તરીં અશ્વમેધાચેં પુણ્ય જોડે ।

ચુકે સંસારસાંકડેં । ઐસેં પુરાણ બોલતસે ॥ ૪૯ ॥

અર્ધોદયીં રવિવારીં । માઘમાસીં સ્નાનકરી ।

તુળસી મૃત્તિકા લાઊન જરી । સર્વાંગાસીં ॥ ૫૦ ॥

તરી ત્યારીં તીન કુળેં ઉદ્ધરતી । હેં યથાર્થ જાણાવેં સમર્થી ।

વિકલ્પ ન ધરાવા ચિત્તીં । હેં પુરાણીં બોલિલેં ॥ ૫૧ ॥

ફાલ્ગુનીપૌર્ણિમા દશમી અમા । દ્વાદશીસ ઘેતલેં નેમા ।

પૂજા કરોની પુરુષોત્તમા । સંતુષ્ટ કીજે ॥ ૫૨ ॥

દીપ લાઝિનિ રાત્રીસીં । નૈવેદ્ય સમર્પાવા તુળસીસીં ।
 ઐસેં કેલિયા નેમેસીં । જન્મ મૃત્યુ તથા નાહીં ॥ ૫૩ ॥
 ચૈત્રમાસીં પૂર્ણિમેસીં । પાયસાન્ન ભોજન બ્રાહ્મણાસીં ।
 સંતુષ્ટ કરાવેં વૃંદાવનાપાસીં । તરી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત હોતી ॥ ૫૪ ॥
 અક્ષય તૃતીયેચેં દિવસીં । તુળસીવૃંદાવનીં બાહ્યણાંસીં ।
 દ્યુત્રભોજન ઘાલાવે ત્યાંસીં । તરી તો વાસવ લોકાસીં જાય ॥ ૫૫ ॥
 જ્યેષ્ઠદશમી પાસૂન દ્વાદશી પર્યંત । બ્રાહ્મણભોજન જે ઘાલિત ।
 તેણેં પરમેશ્વર તૃપ્ત । હોય દેખા ॥ ૫૬ ॥
 આષાઢીપાસોનિ કાર્તિકીપર્યંત । પૂજા કરાવી નેમસ્ત ।
 ચળોં ન ધાવેં વ્રત । નિશ્ચયેંસીં ॥ ૫૭ ॥
 ધનધાન્ય પાવતી નર નારી । સ્વપુરુષેસીં રાજ્ય કરી ।
 અંતકાળીં મોક્ષ પાવતી નિર્ધારી । નારી નર ॥ ૫૮ ॥
 જયંતીસ અર્ધરાત્રીં । પૂજા કરિતી નર નારી ।
 પુત્ર હોતી આણિ સંસારીં । તરોનિ જાતી ॥ ૫૯ ॥
 ગજછાયા પડેલ જે દિવસીં । બ્રાહ્મણભોજન ઘાલી વૃંદાવનાપાસીં ।
 નૈવેદ્ય સમર્પૂનિ તુળસીસીં । પૂજા કરી ॥ ૬૦ ॥
 તુળસી વૃંદાવના સેજારીં । હિરણ્યશ્રાદ્ધ કરી તેય અવસરી ।
 પિતૃગણ તૃપ્ત હોતી તરી । સહસ્ર સંવત્સર ॥ ૬૧ ॥
 માઘનવમીચે દિવસીં । ભોજન ઘાલાવેં અષ્ટ સુવાસિનીસીં ।
 તુળસી વૃંદાવનીં ત્યાંસીં । તૃપ્ત કરાવેં ॥ ૬૨ ॥
 તરી વંધ્યા હોય પુત્રવંતી । ચે વિષયીં સંશય ન ધરાવાચિત્તીં ।
 પ્રહ્લાદાપ્રતિ બૃહસ્પતી । સાંગતાહે ॥ ૬૩ ॥
 ચાતુર્માસી સંધ્યાકાળીં । દીપ લાવી તુળસી જવળી ।
 નેમ ટળોં નેદી કદાકાળીં । તરી યાચી ફળશ્રુતી ઐકાવી ॥ ૬૪ ॥
 દીપ લાઝિન સમર્પાવા નૈવેદ્ય । તેણેં તૃપ્ત હોયપરમાનંદ ।
 નૈવેદ્ય દીપાચેં ફળ પ્રસિદ્ધ । ઐસેં અસે ॥ ૬૫ ॥
 અષ્ટ મહાસિદ્ધી પ્રાપ્ત હોતી । ચિંતા જાઈલ દિગંતીં ।

સંશય ન ધરાવા ચિત્તી । હેં બોલતી પુરાણે ॥ ૬૬ ॥
 મકરસંક્રાંતિ પૌષમાસી । ગાઈચી પૂજા કરીલ તે દિવસી ।
 તો જાય સ્વર્ગલોકાસી । સત્ય જાણા ॥ ૬૭ ॥
 હરિવાસરી જાગરાણ । તુળસીજવળી કરાવેં આપણ ।
 ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય સમર્પણ । પૂજા કરાવી ॥ ૬૮ ॥
 તેણેં પાવે સાયુજ્યતા મુક્તી । હોઈલ કેલ્યા શીઘ્ર પ્રાપ્તી ।
 એસેં બોલિલા ગ્રંથી । દેવગુરુ ॥ ૬૯ ॥
 સૂત સાંગતી ઋષીશ્વરાંસ । ગુરુ સાંગતી ઇંદ્રપ્રભાદાંસ ।
 તેચિ કથા સાંગીતલી તુમ્હાંસ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૭૦ ॥
 ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

૩. તૃતીયોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।
 હા અધ્યાય કરિતાં શ્રવણ । તરી આયુષ્ય હોય સંપૂર્ણ ।
 સર્વરોગ હરે જાણ । નિશ્ચયેંસી ॥ ૧ ॥
 એશ્વર્ય પાવે આપણ । અંતકાળી વિષ્ણુપદ પ્રાપ્ત જાણ ।
 એસેં બોલિલેં આપણ । વગુરુ ॥ ૨ ॥
 ઇંદ્ર પ્રભાદ અમરાવતી । ઉભયતાં બૈસલે અસતી ।
 દેવગુરુ તયાંપ્રતી । તુળસીહામાત્મ્ય સાંગતાહે ॥ ૩ ॥
 સૂર્યવંશી રાજા દશરથ જાણ । તો નિપુત્રિક અસે બહુત દિન ।
 બહુત કષ્ટી હોતસે જાણ । પુત્રાકારણેં ઉભયતાં ॥ ૪ ॥
 જળો જળો હેં સુખ । નિપુત્રિકાયેં પાહોં નયે મુખ ।
 પુત્રાવિણ મજ હોતસે દુઃખ । તેં કાય સાંગૂં કૌસલ્યે ॥ ૫ ॥
 નિપુત્રિકાયેં અન્ન । નવેતી ભલે સજ્જન ।
 નિપુત્રિકાયેં વદન । અવલોકન કરું નયે ॥ ૬ ॥
 મ્હણોનીયાં મજ નિદિતી જર્ગી । ચાલાગી હળહળ હોતસે આંગીં ।
 એસેં બોલોનિ તે પ્રસંગીં । દુઃખિત જાહલા ॥ ૭ ॥

બહુત શોક કેલા રાયેં । તયાસી કૌસલ્યા બોલત આહે ।
મ્હણે કાંઠીં કરાવા ઉપાય । પુત્રપ્રાપ્તીયા ॥ ૮ ॥

શોક કેલિયાનેં સાર્થક કાય । એસા કહીં કરાવા ઉપાય ।
જેણેં કાર્યસિદ્ધિ હોય । તો વિચાર કરાવા ॥ ૯ ॥

તુમ્હી તો રાયા સર્વજ્ઞ । મી કાય બોલૂં અજ્ઞાન ।
એસેં એકોનિયાં વચન । રાવ બોલતા જાહલા ॥ ૧૦ ॥

મ્હણે મી પુત્ર ન દેખેં નિભાંત । તુજ કાંઠીં ઉપાય અસેલ સુચત ।
તરી મજ કરાવા શ્રુત । ચેસમર્થી ॥ ૧૧ ॥

પરિસોન રાયાચેં વચન । કૌસલ્યા બોલે જાણ ।
મ્હણે રાયા ચિત્ત દેઊન । પરિસા તુઝી ॥ ૧૨ ॥

શ્રીભગવંતાસી જાવેં શરણ । સેવા કરાવી આપણ ।
તો ઝાલિયા સુપ્રસન્ન । સર્વમનોરથ પુરતીલ ॥ ૧૩ ॥

જગદીશા વેગળા કોણ દાતા । હેં સત્ય નિજ તત્વતાં ।
મ્હણોનીયાં આતાં । હરિસેવા કરાવી ॥ ૧૪ ॥

પરિસોનિ કૌસલ્યેચેં વચન । રાયાસ માનલેં પ્રમાણ ।
મ્હણે ધન્ય ધન્ય તુઝેં જ્ઞાન । ઉત્તમ ઉપાય સાંગીતલા ॥ ૧૫ ॥

મગ રાયેં એકનિષ્ઠા ધરૂની । બૈસતા ઝાલા એકાસનીં ।
હરિસ્મરણ કરી મની । રાજા દશરથ ॥ ૧૬ ॥

તંવ અકસ્માત ભગવંત । દેખિલા સે મૂર્તિમંત ।
શંખચક્ર ગદાપદ્મસંયુક્ત । દેખિલેં શ્રીહરીસી ॥ ૧૭ ॥

પીતાંબર પરિધાન કેલા । કર્ણી કુંડલાંચા ઝળાળા ।
ચતુર્ભુજ ધનસાંવળા । ભેટતા ઝાલા વેર્ગેસીં ॥ ૧૮ ॥

હરિ મ્હણે દશરથાસી । ઇચ્છા કાય આહે માનસીં ।
રાજા મ્હણે પુત્ર માઝા હોસી । તરી માઝી ઇચ્છા પુરેલ ॥ ૧૯ ॥

બહુત બરવેં હરિ મ્હણે । તુઝા પુત્ર મી સ્વયેં હોઈન ।
પરી સાંગતોં તેં કરણેં । રાયા દશરથા ॥ ૨૦ ॥

મ્હણે દશરથા પરિચેસીં । અનુષ્ઠાન કરીં તુળસીપાસીં ।
એક સંવત્સર અનુષ્ઠાનાસીં । કરીં રાયા ॥ ૨૧ ॥

સંતુષ્ટ હોઊન તુળસ । પુત્ર દેઈલ તુમ્હાંસ ।
 ઐસેં સાંગૂન હૃષીકેશ । માગુતી ગુમ જાહલે ॥ ૨૨ ॥
 રાયે સાંગીતલે કૌસલ્યેસી । દોઘે અનુષ્ઠાન કરતી તુળસીપાશી ।
 રાહિલે નિત્યનેમેંસી । એક સંવત્સર ॥ ૨૩ ॥
 મગ તુળસાદેવી હોઊન સુપ્રસન્ન । રાયાસીં દિઘલેં વરદાન ।
 ચારપુત્ર હોતીલ જાણ । રાયા દશરથા ॥ ૨૪ ॥
 ઐકોનિ તુળસીચેં વરદાન । રાયાચેં સંતોષલેં મન ।
 સાંગ કરૂની પૂજાર્ચન । વ્રત સમાપ્ત કેલેં તેં ॥ ૨૫ ॥
 પુઠેં દશરથાસી ઝાલે ચારપુત્ર । રાજાધિરાજ શ્રીરામચંદ્ર ।
 જો નરાંમધ્યેં નરેન્દ્ર । દેવાધિદેવ ॥ ૨૬ ॥
 લક્ષ્મણ ભરત શત્રુઘ્ન । ઐસે ચવઘે ઝાલે નિર્માણ ।
 દેખોની હરલા શીણ । રાયા દશરથાચા ॥ ૨૭ ॥
 ઐસેં અનુષ્ઠાન કરિતાં । પ્રચીત આલી દશરથા ।
 સદ્ભાવેં તુમ્હી આચરતાં । અનુભવ ત્વરિત ચેઈલ ॥ ૨૮ ॥
 ઐસેં તુળસીચેં મહિમાન । ગુરુ સાંગે આપણ ।
 ઇંદ્રપ્રહ્લાદ પરિસતી જાણ । આનંદેં કરૂની ॥ ૨૯ ॥
 સ્કંદપુરાણીચેં બોલણેં । તુળસીમાહાત્મ્ય પરિસણેં ।
 હા અધ્યાય કરિતાં શ્રવણ પઠણ । આરોગ્ય કરી સર્વદા ॥ ૩૦ ॥
 ક્ષત્રિય યુદ્ધી પાવે જય પૂર્ણ । વૈશ્ય પઠણ કરિતાં જાણ ।
 તુળસીમાહાત્મ્યેં કરૂન । ધનધાન્ય પ્રાપ્ત હોય ॥ ૩૧ ॥
 બ્રાહ્મણાસીં પ્રસન્ન જાલિયા હોય જ્ઞાન । શૂદ્રાસી મુક્તિમુક્તિ પાવન ।
 સ્ત્રિયાંસીં સૌભાગ્યવર્ધન । શ્રવણમાત્રેં હોય દેખા ॥ ૩૨ ॥
 આયુરારોગ્ય હોય અવધિયાંસ । આયુષ્યવર્ધમાન તયાંસ ।
 ઐસેં કૃળ અસે વિશેષ । તૃતીયાધ્યાયાચેં ॥ ૩૩ ॥
 લક્ષ્મી હોય પરિપૂર્ણ । અંતીં વિષ્ણુપદ પ્રાપ્ત જાણ ।
 મહાેનોની હા અધ્યાય પઠણ । સર્વત્રાંહીં કરાવા ॥ ૩૪ ॥
 દેવગુરૂને સાંગિતલેં ઐસેં । તેંચિ શ્રોતિયાંસીં સાંગતસેં ।

ઉદાસ ન કરાવી માનસેં । વિઠ્ઠલદાસરુદ્ર મહણે ॥ ૩૫ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

૪. ચતુર્થોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

સત સાંગે ઋષીશ્વરાંપ્રતી । ઇંદ્ર પ્રહ્લાદાં સાંગે બૃહસ્પતી ।

તેચિ કથા સકળશ્રોતીં । પ્રીતિકરુની ઐકાવી ॥ ૧ ॥

જયાચે દ્વારીં નાહીં તુળસી વૃંદાવન । ત્યાચેં ગૃહ સ્મશાન જાણ ।

ત્યાગૃહીં ન જાવેં આપણ । બૈસાવયાસીં ॥ ૨ ॥

દ્વારીં અસાવેં તુળસીવૃંદાવન । પ્રાતઃકાળીં નમસ્કાર કરાવા આપણ ।

સવ્ય ઘાલોનિયાં જાણ । કાર્યાસી જાવેં ॥ ૩ ॥

જપમાળા ઘેઊન કરીં । સોળા નાવેં નિરંતરી ।

અનુષ્ઠાન નિર્ધારી । જો કરીલ કોણી ॥ ૪ ॥

ત્યાસીં હોય વૈકુંઠપ્રાપ્તી । ચિરકાળ રાહે વૈકુંઠાપ્રતી ।

ઐસી ઐકૂન ગુરુચી વદંતી । પ્રહ્લાદ બોલતા જાહલા ॥ ૫ ॥

પ્રહ્લાદ મહણે ગુરુપ્રતી । સોળાનાવેં કોણકોણ અસતી ।

તીં સાંગાવીં મજપ્રતી । કૃપામૂર્તી કૃપાળુવા ॥ ૬ ॥

ઐકોનિ પ્રહ્લાદાયા પ્રશ્ન । દેવગુરુ બોલતા ઝાલા આપણ ।

સોળાનામેં સંપૂર્ણ । ઐક આતાં ॥ ૭ ॥

તુળસીનામ એક । શ્રીનામ દુસરેં દેખ ।

તિસરેં બોલિલેં અવશ્યક । મહણા ઐસેં ॥ ૮ ॥

લક્ષ્મીનામ ચવથેં । વિદ્યા પાંચવેં નેમસ્તેં ।

યશશ્રી સાહાવેં ગણિતેં । કેલેં આહે ॥ ૯ ॥

ધર્માધર્મા માના । સાતવેં નામ જાણા ।

દેવી આઠવેં મહણા । નામેં દેવીચીં ॥ ૧૦ ॥

દેવદેવિ મમપ્રિયે । નવવેં નામ જાણતી સ્વયેં ।

લક્ષ્મી નામ દશમ હોય । નિશ્ચયેંસી ॥ ૧૧ ॥

સખીનામ એકાદશ । શુભનામદ્વાદશ ।

ભૂમિનામ ત્રયોદશ । જાણાવેં પૈ ॥ ૧૨ ॥

અચળનામ ચતુર્દશ । અમિલા નામ પંચદશ ।

અમળાનામ ષોડશ । ઐસીં નામેં સાંગીતલીં ॥ ૧૩ ॥

યાઉપરી પ્રહ્લાદ મ્હણે સ્વામી । હીં નામેં સાંગીતલીં તુમ્હી ।

તીં પરિસોનિયાં આમ્હી । સમાધાન પાવલોં ॥ ૧૪ ॥

આતાં કૃપા કરૂન ગોસાવી । પુઢેં કથા ચાલવાવી ।

હે વિજ્ઞાપિ ઐકાવી । ગુરુવર્યા ॥ ૧૫ ॥

પરિસોન પ્રહ્લાદાયેં વિજ્ઞાપન । ગુરુ સાંગતાઝાલા આપણ ।

મ્હણે ચિત્ત દેઊનિ યાં શ્રવણ । કરાવેં પુઢીલ કથેસીં ॥ ૧૬ ॥

રુદ્રાક્ષતુળસીચે મણી । માળા કીજે એકત્ર મેળૌની ।

એકે માળેંત મણી ઓઊની । અષ્ટાક્ષરી જપ કીજે ॥ ૧૭ ॥

સર્વપાપ નિરસન હોય । ઐસા મહિમા તથાયા આહે ।

જપ કેલિયા પાહે । મનોરથ પૂર્ણ હોતી ॥ ૧૮ ॥

તુળસીયા વારા પ્રેતાવરૂની જાય । તરી તો મુક્ત હોઊનિ રાહે ।

અંતીં કૃળ પાવતાહે । વિષ્ણુલોક સાયુજ્યતા ॥ ૧૯ ॥

ઐસેં સાંગતાં ગુરુસીં । પ્રહ્લાદ પુસતાઝાલા તથાસી ।

સ્વામીનેં કથા સાંગીતલી ઐસી । તરી ઉદ્ધાર કોણાયા જાહલા ॥ ૨૦ ॥

તેચિ સાંગાવેં મજ રંકા । શ્રવણ કેલિયા પુરે આશંકા ।

ઐસેં મ્હણૂનિયાં દેખા । ગુરુવિનવિલા ॥ ૨૧ ॥

ગુરુ મ્હણે પ્રહ્લાદાસીં । તુવાં પ્રશ્ન કેલા ઐસિયાસીં ।

તેચિ કથા સાંગતોં તુમ્હાંસી । સાવધ ઐકા ॥ ૨૨ ॥

પૌંડ્રક નામા લુબ્ધક દેખા । તો મહાપાપી ઐકા ।

સંખ્યા નાહીં પાતકા । તથાચિયા ॥ ૨૩ ॥

ઉપજલ્યા દિવસાપાસૂની । પોટ ભરી નાનાહિંસા કરૂની ।

અખંડ હિંડે જાય વનીં । શ્વાપદેં મારાવયાસીં ॥ ૨૪ ॥

પ્રત્યહીં શતમૃગ મારી । પરી ત્યાચી નવ્હે પોટભરી ।

મગ દુસરા ઉપાય કરી । તોહી ઐકાવા ॥ ૨૫ ॥

વાટપાડી માર્ગસ્થાંચા શિરચ્છેદ કરી । ત્યાંચી માત્રા ઘેઊન જાય ઘરી ।
તયાને ઉદરપૂર્તિ કરી । પૌંડ્રક કોળી તો ॥ ૨૬ ॥

ઐસેં કરિતાં કોણે એકે દિવસીં । કાંડીંચ ન મિળેસેં ઝાલેં તયાસીં ।
ઉપવાસ પડલે ત્યાસીં । પાંચ દેખા ॥ ૨૭ ॥

અરણ્યાપ્રતી જંવ જાય । તંવ વર્ની ન મિળે તોય ।
યાસ્તવ શ્વાપદેં ગેલીં પાહે । ત્યા અરણ્યાંતૂની ॥ ૨૮ ॥

પક્ષી માત્ર ગેલે તેથૂની । મગ કોળી આલા પરતોની ।
પિતા વધૂનિ ત્યાચેં માંસ વદનીં । ઘાલિતા ઝાલા ॥ ૨૯ ॥

પિતા ક્રમલિયા ઐશાપરી । મગ માતા વધૂનિ પોટ ભરી ।
તેહિ ક્રમલિયાવરી । સ્ત્રી ભક્ષિલી ॥ ૩૦ ॥

મગ પુત્ર ભક્ષિલા તેણેં । તીં સમગ્ર ભક્ષૂન આપણ ।
હિંડતા ઝાલા વનોવન । પૂર્વસ્થળેં ॥ ૩૧ ॥

તંવ તેથેં વ્યાઘ્ર હોતા દરીંત । નિર્માણ ઝાલા અકસ્માત ।
તેણેં કંઠી ધરિલા નિમિષાંત । તયાસીં દેખા ॥ ૩૨ ॥

મગ પ્રાણ ગેલા તે ઠાઈ । તુળસીવરૂન વાયુ આલા લવલાઈી ।
તો સ્પર્શલા પાહીં । મહાપાપિયાસીં ॥ ૩૩ ॥

તુળસીચેં પક્કપણેં । વાયુવેગેં ઉડા લેં જાણ ।
ત્યા પ્રેતાચ્યા હૃદયાવરી જાઊન । પડિલેં દેખા ॥ ૩૪ ॥

મગ યમદૂત આલે તે અવસરીં । ત્યાસીં નેલેં યમપુરીં ।
ઉભા કેલા પુઢારીં । યમધર્માપાસીં ॥ ૩૫ ॥

યમેં પાહૂનિ ત્યાસીં । મગ પુસિલેં ચિત્રગુમાસીં ।
યાચી વર્તણૂક આહે કેસી । કિતી પુણ્ય પાપ ॥ ૩૬ ॥

ચિત્રગુપ્ત મહણે સ્વામી । હા જન્માપાસૂન અધર્મી ।
પુણ્યાચે ક્રિયાકર્મી । પ્રવર્તલાચિ નાહીં ॥ ૩૭ ॥

યાચેં પાપ બહુતચિ અસે । પુણ્ય તિળભરી નસે ।
સાંગતાં યમ ધર્માસ ઐસેં । ક્રોધ બહુતચિ આલા ॥ ૩૮ ॥

મગ મહણે દૂતાંસીં । આપલા પરાક્રમ દાખવાવયાસીં ।

તાડણ કરા મહાપાપિયાસીં । યમદૂતહો ॥ ૩૯ ॥
 તાડણ કરૂનિ યાસીં । કુંભપાકી ટાકા ત્વરેંસીં ।
 તેથેં કિત્યેક દિવસ કાસાવિસી । હોઊંદેણેં ॥ ૪૦ ॥
 મગ સૂકરયોનીસીં । જન્મ ઘાલાવા યાસીં ।
 તો ભોગિલ્યાવરી યાસીં । પક્ષિયોનીંત ઘાલારે ॥ ૪૧ ॥
 પક્ષિયાંત કુશ્વળ અસતી । તેથેં ઘાલાવા યાજપ્રતી ।
 ઐસી આજ્ઞા કરિતી । યમરાવો ॥ ૪૨ ॥
 ઐસી આજ્ઞા હોત પુરે । તોં દૂત વિકાળ ઝાલે ત્વરેં ।
 મહાભયાનક ધરૂન શરીરેં । તાડણ કરિતે જાહલે ॥ ૪૩ ॥
 પાશ અંકુશ મુસળેં । એકત્ર કરૂનિ મારિતી બળેં ।
 તાડણ કરૂન તથેવેળે । કુંભપાકાજવળી નેલા ॥ ૪૪ ॥
 જો ટાકાવા કુંભપાકાભીતરીં । તંવ ઐસી ઝાલી નવલપરી ।
 તે પ્રભાદા અવધારીં । ચિત્ત દેઊની ॥ ૪૫ ॥
 અંતરવ્યાપક શ્રીહરી । ત્યાસીં કળલેં અંતરીં ।
 પૌંડ્રીક કુંભપાકાભી-તરીં । ટાકાવયા પૈં નેલા ॥ ૪૬ ॥
 મગ મહારાજ હોઊન કૃપાવંત । સ્વયેં દૂતાંસી આજ્ઞા કરિત ।
 તુમ્હી ધાંવા ધાંવા ત્વરિત । પૌંડ્રીક યેથે આજ્ઞાવા ॥ ૪૭ ॥
 યમદૂતાંપાસુની । બળેચ ઘ્યાવા આસડની ।
 યુદ્ધાસી આલે તરી યુદ્ધ કરૂની । આજ્ઞાવા યેથેં ॥ ૪૮ ॥
 ઐસી આજ્ઞા દૂતાંસીં । સાંગતા ઝાલા હૃષીકેશી ।
 આજ્ઞા વંદૂનિ મસ્તકાસીં । દૂત તેવ્હાં નિઘાલે ॥ ૪૯ ॥
 દૂત યેઊની યમપુરીસીં । બોલતે ઝાલે યમદૂતાંસીં ।
 આજ્ઞા આહે ઐસી । આમુચે સ્વામીચી ॥ ૫૦ ॥
 હા પૌંડ્રીક આમુચ્યા હાતીં ધાવા । આમ્હી નેઊન ભેટઊં દેવા ।
 તુમ્હી અનમાન ન કરાવા । યમદૂત હો ॥ ૫૧ ॥
 યમદૂત મ્હણતી ત્યાંસીં । જાઊનિ પુસા યમાપાસીં ।
 ત્યાચી આજ્ઞા હોઈલ આમ્હાસીં । તરી હા તુમચ્યા હાતીં દેઊ ॥ ૫૨ ॥

विष्णुदास म्हाता आम्हासीं । काय कारण पुसावयासीं ।
 आम्ही बजेथ नेछो यासीं । उँ सत्य जाणा ॥ ५३ ॥
 यासीं आमुच्या डातीं देणें । तुम्ही आपुलें मळत्व राभाणें ।
 नाहीं तरी युद्धकरणें । आम्हासीं तुम्ही ॥ ५४ ॥
 अैसें बोलोनि निकरीं । शस्त्र धरिते जाले करीं ।
 मग यमदूत तये अवसरीं । युद्धासीं प्रवर्तले ॥ ५५ ॥
 परस्परें युद्ध जालें घोरांदर । भूमि कापिन्नली थोर ।
 मग यमदूतांसीं करोनिजर्जर । पौंड्रिक नेला तेवेणीं ॥ ५६ ॥
 नेछानियां वैकुंठासीं । भेटविवा श्रीहरीसीं ।
 आलिङ्गनियां तयासीं । हरीनें सन्निध बैसविवा ॥ ५७ ॥
 तों यमदूत जाठनि यमापासीं । दंड समर्पिले त्यासीं ।
 म्हाता स्वामी आम्हासीं । परम पीडा जाडली ॥ ५८ ॥
 विष्णुदूत येठानि आपण । आम्हासीं युद्ध केले दारुण ।
 पौंड्रिक पापी नेला तेणें । वैकुंठासीं ॥ ५९ ॥
 परिसोन दूतांयें वयन । डोघायमान शाला सूर्यनंदन ।
 मग चित्रगुमाकडे अवलोकून । क्रूरदृष्टीने पाडिलें ॥ ६० ॥
 म्हाणे पुण्यावांचून वैकुंठासीं । नेणार नाहीं लुपीकेसीं ।
 म्यां तुज पुसिलें असियासी । त्यां सांगीतलें पुण्य नाहीं ॥ ६१ ॥
 तरी सूक्ष्मदृष्टीने पाडणें । आणि याथा वृत्तांत मज सांगणें ।
 सांगावया उशीर न करणें । अर्धपण ॥ ६२ ॥
 यमाची आज्ञा प्रमाण । चित्रगुम पाडे शोधून ।
 तंव तिणाया शतां शभाग जाण । पुण्यनिघालें ॥ ६३ ॥
 चित्रगुम म्हाणे यमासीं । तिणाया शतांशभाग आढे यासीं ।
 अैसें अैकतां चित्रगुमासीं । यम बोलता जाडला ॥ ६४ ॥
 पडिलें कां नाहीं बोलिलासीं । आतां अैसें सांगसीं ।
 तरी पुण्य कोणते प्रकारयें तें आम्हासीं । सविस्तर श्रुत करीं ॥ ६५ ॥
 चित्रगुम म्हाणे यमासीं । तुणसबन छोतें अरण्यासीं ।
 ते स्थणीं देहत्याग घडला यासीं । सत्य जाणा ॥ ६६ ॥

વાયુ ગેલા તુળસીવરૂની । ત્યાચા સ્પર્શ ઝાલા ચાલાગુની ।
ગલિત પત્ર એક ઉડોની । યાચે હૃદયીં પડિયેલે ॥ ૬૭ ॥

ઇતુકે પુણ્ય ચાસીં ઘડલે । મહણોની વિષ્ણુદૂતીં નેલે ।
ઐસેં પરિસતાંચ ભરલે । કોષાયેં ભરતેં માનસીં ॥ ૬૮ ॥

મહણે યાચેં પુણ્ય તેં કિતી । યાસી વૈકુંઠીં જાવયા કેંચી શક્તી ।
આતાં જાઊનિ વિષ્ણુપ્રતી । ત્યાચા અધિકાર નીરઊં ॥ ૬૯ ॥

મગ હોઊની કોધાયમાન । યમ ચાલિલા આપણ ।
વિષ્ણુભુવનીં સૂર્યનંદન । ચેતા જાહલા ॥ ૭૦ ॥

જંવ આલા વિષ્ણુચે દારી । તંવ વર્જિતી વેત્રધારી ।
આણે વિરહિત ભીતરીં । નવ જાવેં તુમ્હી ॥ ૭૧ ॥

પ્રવિષ્ટ કરું સમાચાર । આણેપ્રમાણેં જાવેં ભીતર ।
ઐસેં મહણોનીયાં સ્થિર । યમાસીં કેલે ॥ ૭૨ ॥

યમ બાહેર બૈસવિલા । દ્વારપાળીં સમાચાર શ્રુત કેલા ।
મગ દૂતાંસી આજ્ઞા કરિતા ઝાલા । દેવાધિદેવ ॥ ૭૩ ॥

મહણે યમાસીં ચેઊ દેણે । મહણોની આજ્ઞા કેલી નારાયણેં ।
મગ દ્વારપાળ સાંગતી ચેઊન । યમરાયાસી ॥ ૭૪ ॥

આજ્ઞા ઝાલી તુમ્હાસીં । ભીતરી જાવેં ભેટીસીં ।
આલેતિ જ્યા કાર્યાસીં । તેં કરોનિ ઘેણે ॥ ૭૫ ॥

મગ યમ ગેલા ભીતરીં । સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરી ।
તંવ દેખતા ઝાલા સામોરી । પૌંડ્રિકાસી ॥ ૭૬ ॥

હરિસન્નિધ બૈસલાસે । યમ દૃષ્ટીનેં દેખતસે ।
મગ કોષેં બોલતસે । યમ હરીસીં ॥ ૭૭ ॥

મહણે હા પરમચાંડાળ પાતકી । પાસીં તુમ્હીં આણિલેં વિષ્ણુલોકીં ।
આણુનિયાં સેખીં । આપુલે સન્નિધ બૈસવિલા ॥ ૭૮ ॥

હા તો પરમ ચાંડાળ । યાસી આમ્હી દંડ કરાવા કેવળ ।
તેં નસતાં ચેવેજેં । યાસીં પાઠીસી ઘાતલે ॥ ૭૯ ॥

પુરે તુમચ્યા અધિકારાસીં । હા કાર્યભાગ સાંગા આણિકાસીં ।

अैसें बोलोनि डातींच्या दंडासीं । पुढें ठेविलें ॥ ८० ॥
 भडले देवाधिदेवा पुरुषोत्तमा । अज्मादिकां न कणे मडिमा ।
 सर्वसाक्ष आत्मारामा । पूर्णकामा सर्वेशा ॥ ८१ ॥
 उें त्रिभुवन तुज्या उदरीं । तूं जेणविसी सूत्रधारी ।
 अैसा तूं परमात्मा श्रीहरी । अनंत व्यापक ॥ ८२ ॥
 तूं देवांयाडी देव । या अज्मांजाया जूव ।
 परी तुजे करणीया नवलाव । अपूर्व देभा ॥ ८३ ॥
 या यांजाणार्थें पुण्य । तिजाया शतांश भाग जाण ।
 यासी तुवां वैकुंठासी आणून । आपुले सन्निध बैसविलें ॥ ८४ ॥
 तुणसीवडून आला वारा । तो लागला याच्या शरीरा ।
 तेणें याच्या पातकाया मोडला थारा । उें मज अपूर्व वाटतें ॥ ८५ ॥
 आतां तुणसोवडून वारा । येजिन लागेल पामरा ।
 मग सर्व आणाल वैकुंठपुरा । मग दंड करावा कोणासी ॥ ८६ ॥
 तुमची आज्ञा अैसी । कीं दंड करावा पापियासीं ।
 तरी या यांजाणासी । पाठीसी कैसैं घातलें ॥ ८७ ॥
 अैसा बोलिला यम । त्यासीं उत्तर दे पुरुषोत्तम ।
 भडले हा परम उत्तम । परमपुण्यात्मा ॥ ८८ ॥
 जें तुणसीवडून आला वारा । स्पर्श केला पायिया शरीरा ।
 तें पवित्र जाला सारा । देड याथा ॥ ८९ ॥
 हा परम जाला पुनीत । याच्या पुण्यासी नाहीं मित ।
 उें तुम्ही जाणा नेमस्त । यमराथा ॥ ९० ॥
 आणिक सांगतो अेक । याचे पूर्वपुण्य असे देभ ।
 यास्तव पावला विष्णुलोक । पौंड्रिक हा ॥ ९१ ॥
 हा मज परमप्रिय । मदनानून अधिक डोय ।
 त्या पुत्रापरीस यावरी स्नेह । माजा याचे हाथ ॥ ९२ ॥
 अैसें देवार्थें बोलणें । परिसोन यकित जाला मनें ।
 मागुती त्यासी नारायण । काय बोलता जडला ॥ ९३ ॥

આતાં તુર્ગી આપુલ્યા સ્થળાસીં જાવેં । આપુલેં કાર્ય કરૂન સુખી રહાવેં ।
તુળસીચી સેવા કરિતી તિકડે ન જાવેં । ચમદૂતીં ॥ ૯૪ ॥

ઐસેં બોલોનિ તે અવસરીં । યમાસીં હૃદયીં આલિંગી શ્રીહરી ।
મગ વિડા દેઉનિયાં કરીં । પરમ સમાધાન કેલેં ॥ ૯૫ ॥

આજ્ઞા દિધલી તયાસીં । યમ જાતા જાલા નિજસ્થળાસીં ।
ગુરુ સાંગે ઇંદ્રપ્રભાદાંસીં । કથા પૌંડ્રિકાચી ॥ ૯૬ ॥

ઐસેં તુળસીચેં મહિમાન । વાયૂને મહાપાપી ઉદ્ધરિલા જાણ ।
ઇંદ્રપ્રભાદ ઐકતી આપણ । દેવગુરુ બોલતસે ॥ ૯૭ ॥

હેં તુળસી માહાત્મ્ય । ઐકતી પઢતી ધરૂનિ નેમ ।
તયાંસીં શ્રીપુરુષોત્તમ । આપણાજવળી રક્ષિત ॥ ૯૮ ॥

ક્ષત્રિય હા અધ્યાય કરિતાં પઠણ । તરી યુદ્ધીં જય પાવતી આપણ ।
વૈશ્ય પઠણ કરિતાં જાણ । ધનપ્રામી હોય ત્યા ॥ ૯૯ ॥

બ્રાહ્મણા પ્રાપ્ત હોય જ્ઞાન । શૂદ્રાસી ભુક્તિ મુક્તિ જાણ ।
સ્ત્રિયાંસી સૌભાગ્ય સંપૂર્ણ । હોય દેખા ॥ ૧૦૦ ॥

આરોગ્ય હોય સકળાંસ । આયુષ્ય હોય બહુવસ ।
ઐસેં કૃળ હેં અસે । યા અધ્યાયાચેં ॥ ૧ ॥

લક્ષ્મી હોય સંપૂર્ણ । અંતીં વિષ્ણુપદ પ્રાપ્ત જાણ ।
મ્હણોની હા અધ્યાય પઠણ । કરાવા દેખા ॥ ૨ ॥

સૂત સાંગે ઋષીશ્વરાં પ્રતી । ત્યારીં ઉચ્છીઘૈતરેં તુમ્હાપ્રતી ।
સાંગિતલીં અલ્પમતી । શ્રવણ ભાવેં કરાવીં ॥ ૩ ॥

જો શ્રવણ કરી તુળસીમાહાત્મ્યાસ । તરી ગણના નાહીં ત્યાચે પુણ્યાસ ।
વિશ્વાસ ધરાવા માનસ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૪ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

પ. પઞ્ચમોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

મુખ પ્રક્ષાળૂનિ પ્રાતઃકાળીં । તુળસીવૃંદાવનીં ।
જાવેં તથેવેળીં । જોડૂનિયાં બહ્દાંજુળી ॥ ૧ ॥

ઐસેં મહાણાવેં શ્લોક ।

યન્મલે સર્વતીર્થાનિ યન્મધ્યે સર્વદેવતાઃ ।

યદગ્રે સર્વવેદાશ્ચ તુલસિ ત્વાં નમામ્યહં ॥ ૨ ॥

યા મંત્રેકરુનિયાં જાણ । પ્રાર્થાવેં તુળસીસ આપણ ।

અનન્ય હોઊનિ શરણ । પાણી ઘાલાવેં ॥ ૩ ॥

યાવરી પ્રહ્લાદ મહાણે ગુરુનાથા । તુઝીં સાંગીતલી પૌંદ્રિકાચી કથા ।

તે પરિસોનિયાં ચિત્તા । પરમસમાધાન જાહલેં ॥ ૪ ॥

તુળસી રોપ લાઊનિયાં દ્વારીં । ભાવેં ત્યાચી પૂજા કરી ।

ઐસેં કરિતાં કોણીતરી । ઉચરલા આહે ॥ ૫ ॥

ઐસેં પુસતા જાલા ગુરુસી । ગુરુ મહાણતી તયાસીં ।

યેચ વિષયોં ઐકા કથેસીં । સાંગતો તુજ ॥ ૬ ॥

કૈલાસભુવન પરમ સુંદર । અતિલાવણ્ય મનોહર ।

જેથેં વાસ્તવ્ય કરી શ્રીશંકર । સદાશિવ જો ॥ ૭ ॥

તેથેં નાના વનસ્પતી । સર્વાસ ફળેં પુષ્પેં ચેતી ।

પક્ષી કીડા કરિતી । આપુલે આનંદાનેં ॥ ૮ ॥

કલ્પ તરુ અસતી તેઠાઈ । વસંત તેથેં વસે પાહીં ।

નાના શ્રાપદેં તીંહી । નિરંતર રાહતી ॥ ૯ ॥

બહુત તટાક સરોવર । ઉદકીં પરિપૂર્ણ નિરંતર ।

ભીતરીં પદ્મકમળેં સુંદર । વિકાસલી અસતી ॥ ૧૦ ॥

ઐસેં તેં કૈલાસ । તેથેં શ્રીશંભુ કરી વાસ ।

આસન વાળૂનિ બૈસલાસે । દેવાધિદેવ ॥ ૧૧ ॥

પરમહર્ષયુક્તે । સદાશિવ બૈસલા તેથેં ।

તવ અકસ્માતે । પાર્વતી તેવ્હાં પાતલી ॥ ૧૨ ॥

નમસ્કાર કરુની શિવાસીં । પુસતી જાલી વામાંગાસીં ।

વામહસ્તેં કવળૂનિ નીળકંઠાસી । વિનોદ કરિતી જાહલી ॥ ૧૩ ॥

મહાણે સદાશિવા સમર્થા । ધર્માચા લોપ જાલા તત્વતાં ।

સત્કર્મેં બુડાલી આતાં । અધર્મેં ફાર પ્રવર્તલા ॥ ૧૪ ॥

આપલા સ્વધર્મ ટાકુનિ । લોક અધર્મકર્મે કરિતી દેખ ।
યાંચા સંહાર અવશ્યક । કરાવા સ્વામી ॥ ૧૫ ॥

તરી તુઝી ઉઘડોનિ તૃતીયનયન । ભસ્મ કરાવે અવધે જન ।
ઐસેં ઐકતાં પંચાનન । સદાશિવ કોપલા ॥ ૧૬ ॥

મહણે યા સકળ જનાચા ઘાત । તુવાં કેલા કી નેમસ્ત ।
પાપ ઘડલેં બહુત । તુજલાગીં ॥ ૧૭ ॥

વાચેંતૂન જે નિઘાલેં । તેં કર્મ ત્યાસી તત્કાળ ઘડલેં ।
મહણોની ન પાહિજે બોલિલેં । વિરુદ્ધ બોલાસીં ॥ ૧૮ ॥

માઝા ઉઘડતાંય તૃતીયનયન । ત્રૈલોક્ય ભસ્મ કરીન ।
ત્યાસીં તૂં ઉઘડોન । ભસ્મ કરા મહણતેસી ॥ ૧૯ ॥

યા શબ્દે તુજ ઘડલેં મહાપાતક । પ્રાયશ્ચિત્તધેણેં લાગે દેખ ।
આતાંચિ તૂં અવશ્યક । પ્રાયશ્ચિત્ત ઘેઈ ॥ ૨૦ ॥

જોવરી ત્વાં પ્રાયશ્ચિત્ત ઘેતલેં નાહીં । તોંવરી તૂં અશુદ્ધ આહેસ પાહીં ।
ઐસેં બોલતાં તે સમર્થીં । પરમ ભયભીત જાહલી ॥ ૨૧ ॥

પરમ હોઊનિમ્લાન મુખ । અતિ ચિંતાતુર ઝાલી દેખ ।
બહુતાં રીતીં કરી શોક । મનામાજી ॥ ૨૨ ॥

મહણે વ્યર્થ યા અવસરીં । વિનોદ કેલા ત્રિપુરારી ।
નસતે પાતક પદરીં । બાંધોનિયાં ઘેતલેં ॥ ૨૩ ॥

આતાં પ્રાયશ્ચિત્તાવાંચુની । મજ શુદ્ધતા કૈચી યાજનીં ।
ઐસેં અંતર્યામીં કલ્પુની । નમન સાષ્ટાંગ પૈં કેલેં ॥ ૨૪ ॥

મહણે કૃપાળુવા સદાશિવા । મજ તરણોપાય સાંગાવા ।
ઐસેં વિનવોનિ દેવાધિદેવા । મસ્તક ચરણીં ઠેવિલા ॥ ૨૫ ॥

મગ શિવ કૃપા કરુન । સાંગતા ઝાલા આપણ ।
તુળસીચી સેવા કરી જાણ । થેણેં પ્રકારેં ॥ ૨૬ ॥

તુળસી રોપેં લાવોનિ અપાર । સેવા કરાવી નિરંતર ।
તેણેં પાપ જાઈલ સમગ્ર । સત્ય જાણ પાર્વતી ॥ ૨૭ ॥

ઐસેં શિવેં સાંગતાં જાણ । મગ પાર્વતી પુસે આપણ ।
તુળસીચી સેવા કરુન । કોણ નિષ્પાપ જાહલે ॥ ૨૮ ॥

હેં સાંગાવેં તત્વતાં । કૃપા કરોની કૃપાવંતા ।

મહાણોની ચરણીં ઠેવિલા માથા । પાર્વતીનેં ॥ ૨૯ ॥

શિવ મહાણે ભલી ભલી । બરવી પ્રશ્નોક્તી ।

હે કેલી । વહિલી શ્રવણ કરીં કાં ॥ ૩૦ ॥

ઉજ્જની નામ નગરી । તેથેં કૌંતીય તેચિ કથા બ્રાહ્મણ રાજ્ય કરી ।

તો પુણ્યવંત ઝાલા કવણિયે પરી । તેં આઈકેં ॥ ૩૧ ॥

ગ્રામાપાસોનિ સમીપ અરણ્ય । તેથેં રાહે બ્રાહ્મણ ।

તેણેં તુળસી રોપ પરિપૂર્ણ । લાવિલેં દેખા ॥ ૩૨ ॥

ત્યા તુળસી વનામધ્યેં દેખ । અચ્યુતવૃક્ષ અસે એક ।

સદા ફળ દેખોનિ લોક । સમાધાન પાવતી ॥ ૩૩ ॥

ત્યા વૃક્ષાચે તળીં । વાળૂચેં લિંગ અસે તે સ્થળીં ।

અપૂજ્ય લિંગ તે વેળીં । તો પૂજિતા હોય ॥ ૩૪ ॥

આર્થી કરૂનિ તુળસીચેં પૂજન । ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય સમપન ।

મગ પ્રાર્થના કરૂન । પત્ર મંજુરી તોડિત ॥ ૩૫ ॥

મગ લિંગાસી કરૂનિ અભિષેક । તુળસીપત્ર મંજુરી સમર્પી દેખ ।

નૈવેદ્ય સમર્પિતાં સુખ । મુખ વસ્ત્રે ઝાંકી ॥ ૩૬ ॥

ઐસી પૂજા તે વેળીં । એકસંવત્સર તેણેં કેલી ।

સંતોષ પાવોનિ ચંદ્રમૌળી । પ્રસન્ન જાહલા ॥ ૩૭ ॥

મી જાવોનિ વિપ્રાપાસીં । બોલતા ઝાલોં તયાસીં ।

ધન્ય ધન્ય તૂ હોસી । પુણ્યવંતા ॥ ૩૮ ॥

તૂં ઝાલાસી નિઃપાપ । તિળભરી નસે તુજ પાપ ।

આતાં તુઝા સર્વ સંકલ્પ । સિદ્ધી પાવેલ ॥ ૩૯ ॥

આતાં તુજ મી ઝાલોં પ્રસન્ન । આપણાસારિખા પુત્ર દીધલા જાણ ।

તૂં સુખ ભોગી સંપૂર્ણ । યાચદેહીં ॥ ૪૦ ॥

ઐસિયાસિ તૂં યા અવસરીં । જાવોનિ ત્યા સ્થળાભીતરી ।

ત્યાચિયે સમસરીં । સેવા કીજે તુળસીચી ॥ ૪૧ ॥

તેથેં તુઝેં જાઈલ પાપ । તૂં હોસીલ નિઃપાપ ।

પૂજાવે તુળસી રોપ । સદ્ભાવેંકરુની ॥ ૪૨ ॥
 ઐસેં ઐકોનિ તે અવસરી । ઉમા ઉઠલી ઝડકરી ।
 મસ્તક ઠેઊનિ શિવચરણાવરી । નભન કેલે ॥ ૪૩ ॥
 મગ થેઊનિ ઉજ્જનીસીં । પાહિલેં ક્ષિપ્રા નદીતીરાસીં ।
 વાસ્તવ્ય કેલેં તયા સ્થળાસી । નદીતીરીં જાણપાં ॥ ૪૪ ॥
 તુળસી રોપ લાવોનિ સાંગ । મગ એક કેલેં વાળૂચેં લિંગ ।
 પૂજાકરીતસે પ્રસંગેં । તુળસી આણિ લિંગાચી ॥ ૪૫ ॥
 આધીં કરી તુળસીપૂજન । પ્રદક્ષિણા કરુનિ આપણ ।
 મગ પ્રાર્થના કરુનિ જાણ । તુળસી આણિ મંજુરી તોડી ॥ ૪૬ ॥
 તીં તુળસીપત્રે સમર્પુની । મગ પૂજા કરી ભવાની ।
 શ્રીશિવાસી નૈવેદ્ય દાખવોની । નમસ્કાર ઘાલીતસે ॥ ૪૭ ॥
 પાયસાન્નાચા નૈવેદ્ય નિત્યાનીં । શિવાસી સમપ ભવાની ।
 તેણેં શિવ સંતુષ્ટ હોઉની । નાંવ ઠેવિલેં અન્નપૂર્ણા ॥ ૪૮ ॥
 ત્યા દિવસાપાસુની દેખ । અન્નપૂર્ણા મ્હણતી લોક ।
 આણીક હી આઈક । પ્રહ્લાદા તૂં ॥ ૪૯ ॥
 સહસ્રપત્રે તુળસીચીં । મોજૂન પૂજા કરી શિવાચી ।
 સહસ્રનામેં કરુની પત્રીચી । પૂજા સમર્પી ॥ ૫૦ ॥
 શિવસહસ્રનામેં સમર્પિલેં પર્ણા । મ્હણોની નાંવ ઠેવિલેં અપર્ણા ।
 ઐસેં એક સંવત્સર જાણા । અનુષ્ઠાન કેલેં તુળસીચેં ॥ ૫૧ ॥
 તુળસી હોઊનિ પ્રસન્ન । પાર્વતીસ દિલેં આલિંગન ।
 શિવાસારિખા પુત્ર હોઈલ જાણ । ઉમાદેવી ॥ ૫૨ ॥
 તૂં પુત્રકૃળ પાવસી । આણીક વચન પરિચેસીં ।
 તૂં નિઃપાપ ઝાલીસ નિશ્ચયેસીં । સત્ય જાણ ॥ ૫૩ ॥
 તૂં શિવાચી વલ્લભા હોસી । મી પ્રિય હોય વિષ્ણૂસીં ।
 તુજ મજ ભિન્નતા કોણેવિશીં । નાહીં દેખા ॥ ૫૪ ॥
 તૈ સેંચિ શિવવિષ્ણૂસ તત્વતા । ભિન્નતા નસે સર્વથા ।
 ભિન્નતા ધરિતી તે કોણે પંથા । જાતીલ તેં આઈકા ॥ ૫૫ ॥

ભિન્નતા ધરિતી માનસીં । તેજાતી કુંભપાકાસીં ।
 રખરખ ભોગણેં લાગે ત્યાંસી । યાવત્ ચંદ્ર સૂર્ય ॥ ૫૬ ॥
 શિવસ્ય હૃદયં વિષ્ણુર્વિષ્ણોશ્ચ હૃદયં શિવઃ । ઐસા જ્યાચા પૂર્ણભાવ ।
 એકચિ માની ઉભય દેવ । ત્યાસીં મુક્તીચા ઉપાવ । કરણેંચ નલગે ॥ ૫૭ ॥
 તો સહજચિ જીવન્મુક્ત । એક વિધ પરમ ભક્ત ।
 આનંદરૂપ સદોદિત । અસે સર્વકાળ ॥ ૫૮ ॥
 ઐસેં સાંગૂનિ પાર્વતીસી । અદૃશ્ય ઝાલી શ્રીતુળસી ।
 ઉમા પરમ ઉલ્હાસેસીં । ગમન કરિતી જાહલી ॥ ૫૯ ॥
 ઉમેનેં કેલિયા ગમન । કૈલાસાસીં ગેલી જાણ ।
 ઐકોનિ પાવેતીચેં આગમન । શ્રીશિવ સંતોષલા ॥ ૬૦ ॥
 મ્હણે નિઃપાપ ઝાલી પાર્વતી । સામોરેં જાવેં તિયેપ્રતી ।
 ઐસેં બોડૂનિ ઉમાપતી । વૃષભારૂઢ પૈં ઝાલે ॥ ૬૧ ॥
 સવેં ઘેઊનિ ગણાંચા મેળા । કાર્તિકસ્વામી ગણેશ વીરભદ્ર સકળાં ।
 બોલાઊનિ તયે વેળાં । સામોરે ચાલિલે ॥ ૬૨ ॥
 સન્મુખ દેખતાંચિ ઉમેસીં । સંતોષ ઝાલા સદાશિવાસીં ।
 મગ ઉમેનેં ત્યાસમયાસીં । મસ્તક ચરણીં ઠેવિલા ॥ ૬૩ ॥
 શિવેં ઉચલોનિ તે અવસરીં । અર્ધાંગીં બૈસવિલી સુંદરી ।
 સંતોષ પાવલે ત્રિપુરાસી । તયે સમર્થી ॥ ૬૪ ॥
 ઐસેં તુળસીચેં મહિમાન । ઇંદ્રપ્રભાદાસી ગુરુ સાંગે આપણ ।
 તેંચ કેલેં નિરોપણ । શ્રોતયાંલાગીં ॥ ૬૫ ॥
 શ્રવણ કરિતાં તુળસી માહાત્મ્યાસ । તુટતી ભવરોગપાશ ।
 આણિ પ્રાપ્ત હોતી ચતુર્દશ પ્રકાશ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૬૬ ॥
 ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે પચ્ચમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

૬. ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।
 બૃહસ્પતિ ઇંદ્રપ્રભાદાસીં । સાંગતાં કથા ઐસી ।
 શ્રવણ કેલેં પાર્વતીચ્યા કથેસીં । સ્વામીચેનિ મુખે ॥ ૧ ॥

તુળસીચી સેવા કરૂની । નિઃપાપ ઝાલી ભવાની ।

પુઢે આણીક કોણી । અનુષ્ઠાન પૈ કેલે ॥ ૨ ॥

હે આતાં આમ્હાંપ્રતી । સાંગાવે ગા કૃપામૂર્તી ।

ઐસી કેલી વિજ્ઞામી । ગુરુવર્યા ॥ ૩ ॥

પરિસોનિ ઉભયતાંચી પ્રભોક્તી । બોલતા ઝાલા બૃહસ્પતી ।

પુઢીલ કથા તુમ્હાંપ્રતી । સાંગતોં તી ઐકા ॥ ૪ ॥

ભૂમિદેવીચેં અનુષ્ઠાન । દુર્વાસદેવ કરી આપણ ।

કરૂનિ પૂજા અર્ચન । પુષ્પાંજુળી સમપ ॥ ૫ ॥

ઐસી સેવા કરિતાં ઋષી । તંવ સમસ્ત ઋષિ આલે ત્યાસ્થળાસીં ।

મગ વિનંતી કરિતે ઝાલે । ઐસી આઇકા ॥ ૬ ॥

આમ્હાસીં ગમન નાહીં સત્યલોકાસીં । આપણ જાવેં બ્રહ્મભુવનાસી ।

બ્રહ્મદેવાચી સ્થિતિ આહે કેસી । તે દૃષ્ટીસી પહાવી ॥ ૭ ॥

આમુચી હેચિ વિજ્ઞામી । પુરવાવી જી કૃપામૂર્તી ।

ઐસેં બોલોનિયાં પુઢતીં । નમસ્કાર કેલા ॥ ૮ ॥

જાણોનિ ઋષીશ્વરાંચા ભાવો । તાત્કાળ ઉઠિલા દુર્વાસદેવો ।

ક્ષણાંત પાતલા ઠાવો । સત્યલોકીંચા ॥ ૯ ॥

તંવ બ્રહ્મા તે અવસરીં । સાવિત્રીસમવેત કીડા કરી ।

સારીપાટ માંડૂનિ કરીં । ઢાળીત ફાંસે ॥ ૧૦ ॥

જોં હાતીં ઘરી ફાંસા । તોં ફાંસાચ પડે અપૈસા ।

બ્રહ્મદેવ ઐસા । દેહાવરી નાહીં ॥ ૧૧ ॥

સંમુખ ઉભે અસતી ઋષી । બ્રહ્મા ન પાહે ત્યાંસી ।

મન શાલા ઘૂતકર્માસીં । તયે અવસરીં ॥ ૧૨ ॥

ઐસેં દેખોનિ ત્યાસમયાસીં । કોપાયમાન ઝાલે ઋષી ।

કમંડલૂતૂન ઉદકાસીં । ટાકિતે ઝાલે ॥ ૧૩ ॥

ઉદક શિંપિલેં બ્રહ્મચાવરી । આપણ ચાલિલે ઝડકરી ।

મગ ચતુરાનન ધાંવોન દ્વારીં । ચેતા જાહલા ॥ ૧૪ ॥

દૃષ્ટી દેખિલેં બ્રહ્મચાસીં । પ્રગટ શાપ બોલિલે ઋષી ।

त्वां गर्व धरिला मानसीं । सृष्टि कर्ता म्हाणोनी ॥ १५ ॥

तरी तुजें समूण जाईल ज्ञान । तूं ढोसील परम अज्ञान ।

सत्य मानीं आमुयें वयन । मिथ्या नव्हे सर्वथा ॥ १६ ॥

मग ભયભીત હોઉંનિ બ્રહ્મા । મ્હણે મજ દીનાવરી કરીં ક્ષમા ।

તરણોપાય સાંગાવા આમ્હાં । કૃપાવંતા ॥ ૧૭ ॥

નાનાપ્રકારી ભાકી કીવ । મગ બોલિલે દુર્વાસદેવ ।

સેવા કરુનિયાં કેશવ । સંતુષ્ટ કરાવા ॥ ૧૮ ॥

તો તુજ હોઈલ સુપ્રસન્ન । જે જે માગસીલ વરદાન ।

તેતેં પાવોનિ અજ્ઞાન । નિરસેલ તુજે ॥ ૧૯ ॥

આતાં તૂં જાઈ નૈમિષારણ્યાંત । અનુષ્ઠાન કરાવેં શીઘ્રગત ।

ઐસેં સાંગોનિયાં ત્વરિત । ઋષિ ગેલા પૂર્વસ્થળા ॥ ૨૦ ॥

મગ બ્રહ્મા જાવોનિ નૈમિષારણ્યાંત । અનુષ્ઠાન કરી વિષ્ણુપ્રીત્યર્થ ।

ઐસેં કરિતાં દિવસ બહુત । ક્રમિલે દેખા ॥ ૨૧ ॥

દેખોનિ ચતુરાનનાયે કષ્ટ । શ્રીભગવંત ઝાલે પ્રગટ ।

રૂપ દાખવિલેં સ્પષ્ટ । તથેવેળીં ॥ ૨૨ ॥

ચતુર્ભુજ પીતાંબરધારી । રત્નજડિત મુગુટ શિરીં ।

શંખચક્રગદાપદ્મ શોભે કરી । નારાયણાચ્યા ॥ ૨૩ ॥

સંમુખ દેખિલા શ્રીહરી । આનંદ ઝાલા હૃદયાંતરીં ।

સ્તુતિ કરિતા ઝાલા તે અવસરીં । નારાયણાચી ॥ ૨૪ ॥

જયજયાજી પરમ પુરુષા । અવ્યક્તા પરમ પરેશા ।

સર્વવ્યાપક જગદીશા । તુજ નમસ્કાર માઝા ॥ ૨૫ ॥

તૂંચિ જ્ઞાનદ ચિન્મય ચિહ્ન । તૂં યા બ્રહ્માંડાયે જીવન ।

તૂં પરમાત્મા પરિપૂર્ણ । તુજ નમસ્કાર માઝા ॥ ૨૬ ॥

તૂં સ્થૂળ નાસૂક્ષ્મ । તૂં પરમાત્મા પરબ્રહ્મ ।

સકળ સુખાચ્યા વિશ્રામ । તુજ નમસ્કાર માઝા ॥ ૨૭ ॥

તૂં સદા આનંદભરિત । તૂં સર્વાઠાઈ સદોદિત ।

ભૂતમાત્રી પ્રકાશવંત । તુજ નમસ્કાર માઝા ॥ ૨૮ ॥

તૂં સગુણ નિર્ગુણ નિરાકાર । બ્રહ્માદિકાંસીં નકળે તુઝા પાર ।
તૂં પરમાત્મા સર્વેશ્વર । તુજ નમસ્કાર માઝા ॥ ૨૯ ॥

તૂં પરમેશ્વર પદ્મનાભ । તૂં સગુણરૂપેં રમાવલ્લભ ।
તૂં ભક્તાંલાગીં સુલભ । તુજ નમસ્કાર માઝા ॥ ૩૦ ॥

મી જન્મલોં તુઝે નાભિકમળીં । પરી તુઝા પાર નકળે વનમાળી ।
ઐસેં બોલોનિ બદ્ધાંજુળી । જોડૂનિ ઉભા રાહિલા ॥ ૩૧ ॥

મગ શ્રીહરી ઝાલા પ્રસન્ન । મહણે માગ માગ રે વરદાન ।
જેં અપેક્ષિત અસેલ મન । તેં દેઈન ચેકાળી ॥ ૩૨ ॥

બ્રહ્મા મહણે નારાયણા । દુર્વાસદેવેં શાપિલેં જાણા ।
ત્યાપાસોનિ મજ દીના । ચે રક્ષિલે પાહિજે ॥ ૩૩ ॥

ઐકોનિ બ્રહ્મયાચે ઉત્તર । બોલતા ઝાલા શાર્ફગધર ।
ચતુરાનના ઐક સાદર । ચિત્ત દેહાનિયાં ॥ ૩૪ ॥

મી સમર્થ યા ચરાચરીં । મીં સકળસૃષ્ટી કરી ।
ઐસી ગર્વતા મનાંતરીં । ધરલી તુવાં ॥ ૩૫ ॥

ઉત્પત્તિ કરિતા મી એક । નિર્માણકરિતા મી સકળિક ।
માઝેં કર્તવ્ય ત્રૈલોક્ય । નિર્માણ ઝાલેં ॥ ૩૬ ॥

ધન્ય ધન્ય મી સમર્થ થોર । માઝિયા ભાગ્યાસિ નાહીં પાર ।
ઐસા અભિમાન પરમદુર્ધર । ત્વાં હૃદયીં ધરિયેલા ॥ ૩૭ ॥

યાસ્તવ હેં રચિલેં નિમિત્ત । તુજ શાપ ઝાલા પ્રાપ્ત ।
તેણેં કષ્ટી ઝાલાસિ બહુત । બ્રહ્મદેવા ॥ ૩૮ ॥

જેથેં અભિમાન વસે । તેથેં જ્ઞાન સર્વથા નસે ।
જ્ઞાત્યાસ લાવિલેં પિસેં । જ્ઞાનાચે અભિમાનેં ॥ ૩૯ ॥

અભિમાન જ્ઞાનાચા કરિ ક્ષય । અભિમાનેં દેવ દુરી હોય ।
અભિમાનેં ન જોડતી પાય । ભગવંતાચે ॥ ૪૦ ॥

મુખ્ય અહંકાર ઐસા વૈરી । બૈસલા અસતાં ઉરાવરી ।
તો જ્ઞાનાચા નાશ કરી । ક્ષણ માત્ર ન લાગતાં ॥ ૪૧ ॥

જોવરી નિરસલા નાહીં અભિમાન । તોંવરી સર્વ કર્મૈં નિર્ફળ જાણ ।
અભિમાનેં ઘર બુડવણ । તાત્કાળ હોય ॥ ૪૨ ॥

अभिमान असतां अंतरी । उदंड ज्ञानथर्या करी ।

तें पोकण ज्ञान निर्धारि । ब्रह्मदेवा ॥ ४३ ॥

तुळा निरसला नाही अभिमान । भडणोनी प्राप्त जालें जाण ।

आतां सोडून अभिमान । निरभिमान तूं होय ॥ ४४ ॥

अरे माजी वैष्णवी माया जाण । तिचा पार नेणें शंकरादि आपण ।

तेथे तूं जाणावया कवण । अभिमान सांडी आतां ॥ ४५ ॥

या अभिमानें करुन । ठकला विश्वाभिन्न आपण ।

मदन अंग जाणून । भस्म जाला ॥ ४६ ॥

रावण निमाला सडकुणें । दुर्योधन गेला बंधुसभणें ।

छंद्र चंद्र भ्रमभणें । सुलोनि गेले ॥ ४७ ॥

तुवां माजें केले अनुष्ठान । भडणूनी मी जालों सुप्रसन्न ।

तुज सांगतो मी प्रमाण । तें करी आतां ॥ ४८ ॥

तुणसी रोप लाडिन । सुंदर बांधी वृंदावन ।

त्याचें करुनि पूजन । प्रदक्षिणा करीं कां ॥ ४९ ॥

धूप दीप समर्पूनी नैवेद्य । वृंदावनीं करावा ब्रह्मानंद ।

तेणें करोनि गोविंद । संतुष्ट होईल ॥ ५० ॥

तुणसी होडिनि सुप्रसन्न । करील तुजें शापमोचन ।

असैं ब्रह्मदेवासीं नारायण । स्वयें सांगे ॥ ५१ ॥

मज वैष्णवी माया व्हावया प्राप्त । तुणसीचें अनुष्ठान केले दिवस बहुत ।

मग मी पावलों त्वरित । वरदान ॥ ५२ ॥

भडणोनी सांगितल्या प्रमाणें । तुणसीचें अर्थन करणें ।

असैं सांगोनि नारायणें । अदृश्य जाडला ॥ ५३ ॥

आज्ञेप्रमाणें विधाता । अनुष्ठान जाला करिता ।

तुणसी प्रसन्न होडिनि तत्पतां । शापविमोचन केले ॥ ५४ ॥

बहुत दिवस पर्यंत । स्वाहा स्वधाकार राखिले होते ।

यज्ञाकर्म समस्तें । मागुती थालों लागलीं ॥ ५५ ॥

असि कथा छंद्रप्रह्लादांसी । गुडने सांगीतली रायासीं ।

આણીક સાંગતોં તુમ્હાપાસીં । તેં આઈકા ॥ ૫૬ ॥
 વામદેવાચી કન્યા સુમાલિની । તિચી ઐકા કરણી ।
 નિરંતર હૃદયી ચક્રપાણી । હરિસ્મરણ કરીતસે ॥ ૫૭ ॥
 શ્રીકૃષ્ણવાંચૂનિ આણીક દેવ । તેથે કર્ધીચ નધરી ભાવ ।
 નિરંતર કેશવ । હેચિ સ્મરણજિયેચે ॥ ૫૮ ॥
 પૂજાર્યન ધ્યાન ધારણા । ધરુની હૃદયીં નારાયણા ।
 તેણેં કરોનિ પુણ્યપરાયણા । પરમ જાહલી ॥ ૫૯ ॥
 ઐસેં અસતાં એકે દિવશીં । પુસતી ઝાલી પિતયાસીં ।
 માઝી ગતી હોઈલ કૈસી । તેં સાંગિજે મજ આતાં ॥ ૬૦ ॥
 પરિસોનિ બોલે વામદેવ । યાચા તુજ સાંગતોં ઉપાવ ।
 ત્યાસીં ધરુની એકભાવ । સાંગીતલેં તૂં કરીં ॥ ૬૧ ॥
 તુળસીરોપ લાગિન । ત્યાસીં બાંધી વૃંદાવન ।
 નિત્ય કરુનિયાં પૂજાર્યન । પ્રદક્ષિણા કરાવ્યા ॥ ૬૨ ॥
 દ્વાદશ કરિતાં પ્રદક્ષિણા । તેણેં પુરતી મનકામના ।
 ચતુર્વિંશતી જાણા । શત્રુપરાજય ॥ ૬૩ ॥
 કરિતાં અષ્ટોત્તરશત । ધનધાન્ય પ્રાપ્ત હોત ।
 સહસ્ર કરિતાં અગણિત । પુત્ર કન્યા પ્રાપ્ત હોતી ॥ ૬૪ ॥
 લક્ષાયેં કરિતાં પ્રમાણ । મુક્તિમુક્તિ સદા કલ્યાણ ।
 દ્વિતીયલ જાણા । યશ કીર્તિ હોય તેણેં ॥ ૬૫ ॥
 પંચલક્ષ પ્રદક્ષિણા કરિતાં । ત્રિભુવનીચેં જ્ઞાન હોય ત્વરિતા ।
 દશલક્ષ પ્રદક્ષિણેં તત્વતાં । સર્વ સિદ્ધી પાવેતો ॥ ૬૬ ॥
 દ્વાદશેં હોય શાપમોચન । ત્રયોદશેં મોક્ષ પ્રાપ્ત જાણા ।
 ચતુર્દશેં કળાપ્રવીણા । હોય દેખા ॥ ૬૭ ॥
 પ્રત્યહીં ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય । સમપનિ કરીં બ્રહ્માનંદ ।
 તેણેં સંતુષ્ટ હોઈલ ગોવિંદ । તુળસીદ્વારેં ॥ ૬૮ ॥
 થેણેં તુળસી હોઈલ પ્રસન્ન । તુઝી ગતી સાંગેલ આપણા ।
 ઐસેં સાંગીતલેં તેચક્ષણી જાણા । પિત્યાનેં કન્યેસી ॥ ૬૯ ॥

પિત્યાચ્યા આફેપ્રમાર્ણે । સુમાલિની કરી આચરણ ।
 બહુત દિવસ પૂજાર્ચન । કરિતી ઝાલી ॥ ૭૦ ॥
 કરિતાં અનુષ્ઠનાસીં । સોળા પુત્ર ઝાલે તિયેસીં ।
 પરંતુ તુળસીચ્યા પુજેસીં । સોડિલેંચિ નાહીં ॥ ૭૧ ॥
 તંવ સોળાહિ પુત્ર અરણ્યાસીં । ગેલે સમિધા આણાવયાસી ।
 તંવ દેખિલેં આશ્રમાસીં । ઋષી ગૌતમાચ્યા ॥ ૭૨ ॥
 ઉત્તમ દેખિલેં સરોવર । ભીતરી કમળેં મનોહર ।
 ત્યાંત પ્રવેશલે કુમર । સુમાલિનીચે ॥ ૭૩ ॥
 સ્નાનેં કરોનિ ડહુળિલેં ઉદક । કમળિણી દુખવિલ્યા નિષ્ટક ।
 તોં તેથેં ગૌતમ આલે દેખ । સ્નાનાલાગીં ॥ ૭૪ ॥
 વિચ્છિન્નદેખિલેં જલાસીં । શાપ દેતા ઝાલા ઋષી ।
 અંધ વ્હાલ રે નિશ્ચયેંસીં । ચેચક્ષણીં ॥ ૭૫ ॥
 શાપ હોતાંચિ તાત્કાળ । અંધ જાહલે સકળ ।
 માર્ગ નદિસે કેવળ । ચાલતાં ઠોકર લાગતી ॥ ૭૬ ॥
 માતા પુત્રાંચી વાટ પાહે । તંવ ત્યાંસીં વેળ લાગલા આહે ।
 મગ હળૂ હળૂ લવલાહેં । આશ્રમાસીં પાતલે ॥ ૭૭ ॥
 પુત્રાચી દશા તે અવસરીં । દેખોનિ આકંઠોં લાગલી ભારી ।
 તાતા ધાંવધાંવ ચે ઝડકરી । મ્હણોની બોભાઇલી ॥ ૭૮ ॥
 વામદેવ બૈસલે હોતે ધ્યાનીં । તંવ શબ્દ ઐકિલા શ્રવણીં ।
 મગ ઉઠોનિયાં તેચક્ષણીં । કન્યે જવળીં પાતલા ॥ ૭૯ ॥
 મ્હણે નવલ ઝાલેં જી તાતા । પુત્ર અંધ ઝાલે કરૂં કાય આતાં ।
 તંવ જ્ઞાની ઝાલા પાહતા । વામદેવ ॥ ૮૦ ॥
 શાપ ઘડલા ગૌતમાચ્યા । યાસીં ઉપાવ ન ચલે કોણાચ્યા ।
 મગ બોલતા ઝાલા વાચા । કન્યેપ્રતી ॥ ૮૧ ॥
 મી પરતોનિ ચેતોં તોંવરી । તુવાં ધીર ધરાવા મનાંતરી ।
 તુળસીચી સેવા કરીં । દુશ્ચિત્ત ન વ્હાવેં ॥ ૮૨ ॥
 તુળસીચી સેવા કરિતાં જાણ । અવધેંચિ હોઈલ કલ્યાણ ।
 ભાવ અસોં ધાવા સંપૂર્ણ । તુળસીચે ઠાર્યી ॥ ૮૩ ॥

ઐસેં સાંગોન કન્યેસીં । વામદેવ ચાલિલે ગૌતમાશ્રમાસીં ।
તંવ ધ્યાનસ્થ હોતે ગૌતમઋષી । ત્યાંસ અંતરી જાણવલે ॥ ૮૪ ॥

કષ્ટી ન કરાવેં વામદેવાસીં । શ્રમ પાવોન ચેતી આશ્રમાસીં ।
તરી આપણ ત્યાંચિયે ભેટીસીં । જાવેં બરેં ॥ ૮૫ ॥

ઐસેં કલ્પૂનિયાં મનીં । વામદેવાજવળી આલે તેચક્ષણીં ।
મગ વામદેવેં મસ્તક ચરણીં । ગૌતમાચ્યા ઠેવિલા ॥ ૮૬ ॥

પુઢતી ઉઠીનિ સત્વર । સાષ્ટાંગ કેલા નમસ્કાર ।
ધન્ય આજિયા દિવસ થોર । તુમચે ચરણ દેખિલે ॥ ૮૭ ॥

પુણ્યાચા પ્રવાહ જોડે । તરી તુમચેં દર્શન ઘડે ।
તુટે સંસારસાંકડેં । ઋષિવર્યા ॥ ૮૮ ॥

ઐસેં બોલોનિ તે અવસરીં । ગૌતમાચે પાચ અર્થી કરીં ।
ચરણોદક વંદોનિ મસ્તકાવરી । પોડશોપચાર પૂજા કેલી ॥ ૮૯ ॥

પરમ સંતોષલા ઋષી । મ્હણે વામદેવા પરિચેસીં ।
તૂં ઈશ્વરી પુરુષ હોસી । પરમ જ્ઞાની ॥ ૯૦ ॥

તુજ દેખોનિ ઝાલેં સમાધાન । ધન્ય ધન્ય તુઝેં જ્ઞાન ।
ભૂત ભવિષ્ય વર્તમાન । સર્વ જાણસી ॥ ૯૧ ॥

વામદેવ મ્હણતી સ્વામી । તુમચે આજ્ઞાધારક આમ્હી ।
જે આજ્ઞા કરાલ સ્વામી । તે આમ્હાસ વંધ અસે ॥ ૯૨ ॥

તેવ્હાં ગૌતમઋષી ઝુણતી । વામદેવા કાય ઇચ્છિલે ચિર્તીં ।
તેં સાંગાવેં મજપ્રતી । પ્રીતિપૂર્વક ॥ ૯૩ ॥

પરિસોનિ ઋષીચી પ્રશ્નોક્તી । વામદેવ પ્રત્યુત્તર દેતી ।
એક માગણેં તુમ્હાપ્રતી । આહે તિતુકેં ધાવેં જી ॥ ૯૪ ॥

આમચે નાતૂ સ્વામીચે વિદ્યાર્થી । ત્યાંસીં તુમ્હી શાપિલે કૃપામૂર્તીં ।
યાસ્તવ તે અંધ અસતી । સોળાહિ જણ ॥ ૯૫ ॥

દયા કરુનિ ત્યાંવરી । અંધકાર દવડાવા દિગંતરીં ।
ઐસી અનાથાસીં કૃપા કરીં । કૃપાવંતા ॥ ૯૬ ॥

ઐકોનિ વામદેવાચેં બોલણેં । ગૌતમ મ્હણતી મી બોલલોં યાચકારણેં ।

સુમાલિનીયા ભાવ પાહણે । સેવા કરિતે કી નાહી ॥ ૯૭ ॥
 આપુલે આરાધ્ય દેવત । વિપત્તિકાળી સોડોન દેત ।
 તૈસા નવ્હે પૂર્ણ ભાવાર્થ । સત્ય જાણા ॥ ૯૮ ॥
 દેહ જાવો અથવા રાહો । પરંતુ એકનિષ્ઠા એકભાવો ।
 તરી તયાસી દેવાધિદેવો । સર્વથાહી નુપેક્ષી ॥ ૯૯ ॥
 તરી ધન્ય સુમાલિનીચી ભક્તી । પુત્રાચે અંધત્વ નાઠવે ચિત્તી ।
 તુળસીચી સેવા સર્વાર્થી । સોડિલીચ નાહી ॥ ૧૦૦ ॥
 યેણે મી ઝાલોં હર્ષાયમાણ । ત્યાંચે શાપમોચન ઝાલે જાણ ।
 પૂર્વી નેત્ર હોતે તૈસેચિ પૂર્ણ । તાત્કાળ ઝાલે ॥ ૧ ॥
 ઐસેં ઋષિ બોલિલા આપણ । તંવ પાહતે ઝાલે સોળાજણ ।
 પૂર્વી નેત્ર હોતે તૈસેચિ પૂર્ણ । તાત્કાળ ઝાલે ॥ ૨ ॥
 ઐસેં ઋષીચે સામર્થ્ય । ક્ષણે અંધ ક્ષણે દેખત ।
 ઐસેં ઝાલેં ત્વરિત । તેચિ સમર્થી ॥ ૩ ॥
 મગ ગૌતમદેવ ગેલે નિજસ્થાના । પુત્રાસહિત સુમાલિની વૃંદાવના ।
 સેવા કરુનિયાં જાણા । નિષ્ઠા ધરોની રાહિલી ॥ ૪ ॥
 તુળસીચી સેવા પુનરાવૃત્તી । સદ્ભાવેં કરોનિ પરમ પ્રીતી ।
 હે કથા સાંગતી બૃહસ્પતી । ઇંદ્રપ્રહ્લાદાસી ॥ ૫ ॥
 તીંચ ઉચ્છિષ્ટે શ્રોતયાંસીં । વક્તયાનેં સાંગીતલી પરિચેસીં ।
 દુજા ભાવ માનસીં । ન ધરાવા ॥ ૬ ॥
 ભાવેં તુળસીમાહાત્મ્યાસ । શ્રવણ કરિતાં હરતી કલેશ ।
 સંતોષ પાવે જગદીશ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૭ ॥
 ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મયે ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

૭. સપ્તમોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।
 પ્રહ્લાદ આણિ ઇંદ્ર । ગુરૂસીં કરિતી નમસ્કાર ।
 જોડોનિયાં દોન્હી કર । વિનવિતે ઝાલે ॥ ૧ ॥

સુમાલિનીચી કથા શ્રવણ । ઝાલી જી ગુરુનાથા ।
 પુઢે કોર્ણ ચાલવિલે ત્રતા । તેં સમર્થ સાંગણે ॥ ૨ ॥
 ગુરુ મહાતી સાવધાન । સ્વસ્થચિતે કરા શ્રવણ ।
 જેણે હરેલ ભવરોગ દારણ । તેં સાંગતોં તુમહાંસી ॥ ૩ ॥
 ઉરગાક્ષી નામ નગરી । સુશીળરાજા રાજ્ય કરી ।
 પવિત્ર આણિ પરોપકારી । પુણ્યવંત ॥ ૪ ॥
 સુશીલા નાયે ત્યાચી સ્ત્રી । પરમપવિત્રતા સુંદરી ।
 એક કન્યા ઉભયતાં ઉદરી । અસે દેખા ॥ ૫ ॥
 તિયે નામ દેવસેના । હરિભક્તીસીં તત્પર જાણા ।
 તુળસીચી સેવા કરૂનિ પ્રદક્ષિણા । નિત્યાનિત્ય કરીતસે ॥ ૬ ॥
 તિચ્યા સૌંદર્યાચી સ્થિતી । ઇંદ્ર પ્રભાદાપ્રતી ।
 સાંગતા ઝાલા બૃહસ્પતી । તેં ઐકા આતાં ॥ ૭ ॥
 જિતુકે સુલક્ષણ । તિતુકે દેહીં અસે જાણા ।
 મુખ ચંદ્રાકાર પૂર્ણ । નેત્ર કમળા સારિખે ॥ ૮ ॥
 તેજ સૂર્યાચ્યા તેજાસારિખે । નખે આરક્ત સુરેખ ।
 અધર કુંકુમાસારિખે । દંત દાડિમીબીજોપમ ॥ ૯ ॥
 માજ સિંહાચે માજાસારિખા । જાનુ કર્દળીયા ગાભા દેખા ।
 અંગોળિયા સમાન સારિખ્યા । હસ્તપાદાદિકાંચ્યા ॥ ૧૦ ॥
 ઐસી સુંદર તે સકુમારી । દ્વાદશ વર્ષાચી ઝાલી તે અવસરી ।
 પિતા વરવિચાર કરી । કોણાસીં ધાવી ॥ ૧૧ ॥
 ઇચ્યા યોગ્ય કૈસા મિળેલ વર । મહાણોની પિતા ચિંતાતુર ।
 મગ કરિતા ઝાલા સ્વયંવર । રાજા સુશીળ તો ॥ ૧૨ ॥
 પૃથ્વીચે સમગ્ર ભૂપતી । તે આણિલે સ્વયંવરાપ્રતી ।
 ઋષીશ્વરાંસહિત ભૂપતી । ચેતે ઝાલે ॥ ૧૩ ॥
 રાજે આણિ ઋષેશ્વર । સ્વયંવરાસ મિળાલે સમગ્ર ।
 મગ બોલતા ઝાલા નૃપવર । કન્યેપ્રતી ॥ ૧૪ ॥
 યાંજમધ્યે તુજ માનેલ જો વર । ત્યાચા કરીં તૂં અંગીકાર ।
 ઐસી આજ્ઞા સત્વર । કરિતા જાહલા ॥ ૧૫ ॥

परिसोन पित्यायें वयन । देवसेना बोले आपाप ।
श्वेतद्वीप देभिलें असेल जेणें । तेणें मज वरावें ॥ १६ ॥

परिसोन तियें वयन । तटस्थ जाले अवघेजण ।
मग धरोनियां मौन । अधोमुभ राखिले ॥ १७ ॥

अेक गेले आपुलिया देशा । अेक धरोनि राखिले आशा ।
कित्येक पडावया तमाशा । विचार करोनी राखिले ॥ १८ ॥

अेकासीं आला शीतज्वर । अेक जाले शिंतातुर ।
अेक म्हाणे ठथी प्राप्ति डोणें दुर्धर । कोणा सडी दिसेना ॥ १९ ॥

अैसें छोतां ते समर्थी । तंव जमदग्नि आले पाडीं ।
यांसी देभोनि लवलाडीं । देवसेना बोलत ॥ २० ॥

तुम्ही श्वेतद्वीप देभिलें आडे । ऋषी म्हाणे डोय ।
मग भुणा पुसताडे । तये स्थानींय्या ॥ २१ ॥

तये स्थानीं वस्ती कोणासी । तेथील रयना आडे कैसी ।
ते सांगा मजपासीं । ऋषिवर्या ॥ २२ ॥

ऋषि म्हाणे आम्हासीं तेथें नसे गमन । आम्ही येछिन पाखिलें तुजें मन ।
तुज कैसें आडे झान । तेंय आहीं पाखिलें ॥ २३ ॥

आम्ही वसतों बद्रिकावना । आतां जातों तया स्थाना ।
अैसें बोलोनि त्याय क्षणा । ऋषि गेले ॥ २४ ॥

तंव देवदत्तनामें ब्राह्मण । तो तेथे आला तेय क्षण ।
देवसेना म्हाणे तयालागुन । कोठिन येणें जाडलें ॥ २५ ॥

तो म्हाणे श्वेतद्वीपाडून । येथें जालें आगमन ।
मग डाकस्यवदन करुन । पुसती जाडली ॥ २६ ॥

जुणें कैसी तेथील रयना । तेथें वास्तव्य कोण कोणा ।
हें मज सांगावें ब्राह्मण । कृपा करोनी ॥ २७ ॥

अैकोनि प्रयोज्जीया आदर । सांगता जाला द्विजवर ।
म्हाणे श्रित देछानियां सादर । परिसें आतां ॥ २८ ॥

तेथें वास्तव्य श्रीनारायणा । रडावयार्थें मंदिर शतयोजन जाणा ।

ગોમેદરત્ને પાચુ ખણોખણા । રત્નકલશ શોભતી ॥ ૨૯ ॥

મધ્યે અષ્ટકોણી મંડપ થોર । ત્યાસીં અષ્ટ દ્વારે રત્નખચિત પરિકર ।

અષ્ટદિગ્પાળ તિષ્ઠતી નિરંતર । અષ્ટદિશા ધરોનિ ઉભે ॥ ૩૦ ॥

પ્રવાળસ્તંભાચી માંડણી । ભૂમી કાયવંદ આંગણીં ।

દેવાંગના ચૌધીજણી । નૃત્ય કરિતી નિત્યાની ॥ ૩૧ ॥

ગંધર્વ કરિતી ગાયન । નારદ વીણા વાજવી આપણ ।

સરસ્વતી આલાપ કરી જાણ । સમયાસારિખી ॥ ૩૨ ॥

વિષ્ણુભક્ત વૈષ્ણવ સમસ્ત । જયજયકારેં કીર્તન કરિત ।

ગરુડ દારી ઉભા તિષ્ઠત । સન્મુખ અસે ॥ ૩૩ ॥

શયન કરાવયા નારાયણાસીં । શેષ રાહિલા તયા સ્થળાસીં ।

તુળસીચી સેવા અહર્નિશીં । નરનારી કરિતી તેથેં ॥ ૩૪ ॥

ક્ષીરસમુદ્રાયે પૈલતીરા સમીપ । ઉચરભાગી અસે શ્વેતદીપ ।

ઐસેં ઐકતાં વિકલ્પ । સાંડિલા ચિત્તેં ॥ ૩૫ ॥

મ્હણે સત્ય બોલિલા બામ્હણ । યથાર્થ સાંગિતલી ખૂણ ।

ઐસેં અસતાં તેચિક્ષણ । ચિત્રમુની તેથેં આલા ॥ ૩૬ ॥

તો મ્હણે તુઝા ભાવ ધન્યધન્ય । તુળસીચી સેવા કરિસી નિત્યાને ।

તુજ તુળસી આહે સુપ્રસન્ન । સદા સર્વકાળ ॥ ૩૭ ॥

જેજે તુઝે મનોરથ । તે તુળસી પુરવીલ યથાર્થ ।

પરી મી સાંગતોં ત્યાસ ચિત્ત । દેહિનિયાં ઐકાર્વેં ॥ ૩૮ ॥

દૈવત અસે મંત્રાધીન । શાસ્ત્ર બોલે પ્રમાણ ।

તરી તૂં મંત્ર જપોન । પૂજા કરણેં ॥ ૩૯ ॥

ઐકોન દેવસેના બોલે ઋષિદેવા । મંત્ર કોણાજવળીં પુસાવા ।

યેરુ મ્હણે પ્રશ્ન કેલાસી બરવા । ત્યાર્યે પ્રત્યુત્તર ઐકાર્વેં ॥ ૪૦ ॥

આમ્હી હોઊન કૃપાવંત । તુજલા મંત્ર સાંગતોં નેમસ્ત ।

જપ કરાવા એકચિયેં । સમકોટી ॥ ૪૧ ॥

ઐસેં બોલોનિ તિયેસીં । મંત્ર સાંગતા ઝાલા ઋષી ।

જપ કરી અહર્નિશીં । બત્તીસ અક્ષરાંચા ॥ ૪૨ ॥

मंत्र । तुलसि श्रीसभिषुभे पापहारिणि पुण्यदे ।

नमस्ते नारदनुते नारायणमनः प्रिये ॥

डा मंत्र जप करीं अडर्निशीं । तुज प्रसन्न होईल तुणसी ।

मनोरथ सिद्धी पावसी । अंतीं जासील विष्णुपदा ॥ ४३ ॥

ऐसें सांगूनि तियेसीं । आपण सर्प जाला त्याक्षाणीसीं ।

देमोनि भयभीत जाले राजे ऋषी । यणयणां कांपों लागले ॥ ४४ ॥

जिव्हा लवथवीत विझाण । भासे गिणील डा भूमंडण ।

घाईं पणाले सकण । राजे आणि ऋषि ॥ ४५ ॥

राजे ऋषी समस्त । स्वयंवरासी आले होते ।

घाईं पणोनियां त्वरित । समस्त गेले ॥ ४६ ॥

ऐसें जालियावरी । सर्प अवलोकन करी ।

संभुज वृक्ष देणिला ते अवसरीं । मडाप्रयंड ॥ ४७ ॥

त्याचे ढोवीत आपण । निघोन कुंपारला जाण ।

तंव गरुडार्ये आगमन । अकस्मात जाडलें ॥ ४८ ॥

गरुड विचारी अंतःकरां । म्हाजे डा भक्ष दीघला नारायाणें ।

आतां यायक्षाणें । भक्षूं यासीं ॥ ४९ ॥

ऐसें म्हाणोनी सरसावला । तंव सर्प सडस्रकृणी जाला ।

धुंदकाडुनि युद्धासी निघाला । मग लोटला बाहेरी ॥ ५० ॥

गरुडासीं तळाण दंड केला । मागुती ढोवीत निघाला ।

मग गरुडासीं कोष आला । ते समर्थी ॥ ५१ ॥

क्रोधें धरिला यंयुपुटी । अगदीच सामावला पोटीं ।

उपजा नव्हता सृष्टी । ऐसें डेलें ॥ ५२ ॥

ऐसा तो सर्प भक्षिला । मग गरुड बोलता जाला ।

येणें त्रास हार दीघला । होता लोकांसीं ॥ ५३ ॥

डा पापी त्यां मारिला जाण । आतां तुजी असा क्षेम कल्याण ।

ऐसें बोलोनियां आपण । जाता जाडला ॥ ५४ ॥

गरुडें डेलिया गमन । देवदय निघता जाला आपण ।

मग देवसेनेप्रति वयन । बोलता जाडला ॥ ५५ ॥

દેવદત્ત મહારો દેવસેનેસીં । તૂં જરી માઝે સમાગમેં ચેસી ।
 તરી તુજ નેઈન શ્વેતદ્રીપાસીં । સત્ય જાણ ॥ ૫૬ ॥
 ઐકોનિ દેવદયાર્યે વચન । દેવસેના નિધાલી જાણ ।
 તીસ સમાગમેં ઘેઊન । શ્વેતદ્રીપાસીં ગેલા ॥ ૫૭ ॥
 ઉભયતાં શ્વેતદ્રીપા પાવલી આપણ । દેવસેનેને દેખિલા નારાયણ ।
 ચતુર્ભુજ પીતાંબરધારી સાંવળા વર્ણ । દેવાધિદેવ ॥ ૫૮ ॥
 વિસ્તીર્ણ દ્વારીં તુળસી વૃંદાવન । તેથેં બૈસલા લક્ષ્મીનારાયણ ।
 સન્નિધ રખુમા દેવી આપણ । વિડિયા દેવ ॥ ૫૯ ॥
 સત્યભામા ચવરેં ઢાળી । નારદ વીણા વાજવી જવળી ।
 બ્રહ્માનંદાચે કલ્હોળીં । હરિદાસ ગર્જતી ॥ ૬૦ ॥
 રંભા ઉર્વશી મેનકા । ચૌથી તિલોત્તમા દેખા ।
 નૃત્ય કરિતી અનેકા । પ્રકાર પ્રકારીચેં ॥ ૬૧ ॥
 સરસ્વતી આલાપ કરી । ગરુડ સન્મુખ ઉભા દ્વારીં ।
 બ્રહ્માનંદાચે કડોળ ગજરીં । ભક્ત વૈષ્ણવ ગર્જતી ॥ ૬૨ ॥
 રત્નજડિત મુગુટ શિરીં । શંખચક્રગદા શોભે કરી ।
 વૈજયંતી હૃદયાવરી । શોભતસે ॥ ૬૩ ॥
 કર્ણીં કુંડલાંચા ઝળાળ । સમે વિરાજમાન ગોપાળ ।
 જ્યાર્યેં ધ્યાન કરિતી સકળ । સુરવર સ્વર્ગીચે ॥ ૬૪ ॥
 ઐસા દેખિલા શારંગધર । દેવસેનેને કેલા નમસ્કાર ।
 સદ્ગદીત હોઊન પરમપૂર । પ્રેમાયા લોટલા ॥ ૬૫ ॥
 દેખોનિ તન્મય ઝાલી આપણ । મગ પ્રાણેં કેલેં પ્રયાણ ।
 ધન્ય ધન્ય તુળસીચેં મહિમાન । યાયદેહીં નારાયણ દાખવિલા ॥ ૬૬ ॥
 દેવદત્તે દેખિલા હરી । મગ સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરી ।
 ત્યાચ ક્ષણામાઝારી । ત્યાચિયા પ્રાણેં પ્રયાણ કેલેં ॥ ૬૭ ॥
 તોહિ ઝાલા દિવ્યદેહી । હે ભગવંતાચી કૃપા પાહીં ।
 ધન્ય ધન્ય પુરુષ તેહી । જે તત્પદીં ! મિળાલે ॥ ૬૮ ॥
 શ્વેતદોપકથા ઝાલી ઐસી । નારદ વદે બદ્ધિકાશ્રમાસીં ।

જમદગ્રીને દેખોનિ ત્યાસી । નમસ્કાર કેલા ॥ ૬૯ ॥
 બહુત તારતમ્ય કેલે ત્યાચે । પૂજાર્યન કેલે મુનીચે ।
 મ્હણે ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય આમુચે । તુમચે ચરણ દેખિલે ॥ ૭૦ ॥
 કોહોનિ આલેત સ્વામી । તુમચે શબ્દાચે આતંભૂત આમ્હી ।
 સાંગિતલે પાહિજે તુમ્હી । કૃપા કરુનિયાં ॥ ૭૧ ॥
 દેખોનિ જમદગ્રીયા આદર । સાંગતાઝાલા મુનીશ્વર ।
 શ્વેતદ્રીપા હોનિ સત્વર । આલો આતાં ॥ ૭૨ ॥
 ઉભયતાંચે હોતાં ઐસે ભાષણ । તંવ દેવસેના આલી આપણ ।
 નારદાસીં નમસ્કાર કરૂન । મસ્તક ચરણીં ઠેવિલા ॥ ૭૩ ॥
 નારદ ઉઠવી જવ તિચેસીં । તવ દેવદત્ત આલે ત્યાસમયાસીં ।
 નમસ્કાર કરૂનિ નારદાસીં । સન્નિધ બૈસલા ॥ ૭૪ ॥
 ઉભયતાંસીં દેખોનિ નયનીં । બોલતા ઝાલા નારદમુની ।
 મ્હણે ઐકા હો જમદગ્રી । ઉભયતાંચે લગ્ન લાવાવે ॥ ૭૫ ॥
 જમદગ્રી મ્હણે મુનિ સમર્થા । જે માનલે તુમચિયા ચિતા ।
 તેચિ કરણે આતાં । ઉશીર ન કરાવા ॥ ૭૬ ॥
 મગ દેવદત્ત આણિ દેવસેનેચે । મંત્રોક્ત લગ્ન લાવિલે દોઘાંચે ।
 મનોરથ પૂર્ણ કેલે ત્યાંચે । નારદમુનીને ॥ ૭૭ ॥
 દેવસેનેચે મનોગત । ભ્રતાર વ્હાવા દેવદત્ત ।
 તિયાહી પુરવિલા હેત । તુળસી દેવીને ॥ ૭૮ ॥
 આતાં ભાવપૂર્વક નારી । એકનિષ્ઠ સેવા કરી જરી ।
 તરી મનકામના હોઈલ પુરી । સત્ય જાણા ॥ ૭૯ ॥
 તુળસીનારાયણાસીં કાંહીં । ભિન્નતા નસે પાહીં ।
 ભાવ ધરૂનિયાં હૃદયીં । સેવા કરાવી ॥ ૮૦ ॥
 જે વસ્તુ ભગવંતાસીં પ્રિય । તેચે ભગવંત સર્વદા રાહે ।
 ત્યાવસ્તૂચી સેવા કેલિયા પાહે । અવશ્ય મનોરથ પુરતી ॥ ૮૧ ॥
 નિત્યાનિત્ય તુળસીચે ભજન । કરિતી પૂજન અર્ચન ।
 નારી અથવા પુરુષ જાણ । ત્યાચી ઐકા કૃળશ્રુતી ॥ ૮૨ ॥

નારી સદ્ભાવે પૂજન કરિતાં । સૌભાગ્ય વર્ધન હોય તત્વતાં ।

પુરુષ જરી આચરતાં । આયુષ્ય વર્ધ્ધમાન પાવે ॥ ૮૩ ॥

ઐસેં બદ્રિકાવનીં જાલિયાવરી । નારદ આલા ઉરગાક્ષી નગરીં ।

સુશીલ રાયાસીં તે અવસરીં । ભેટતા જાહલા ॥ ૮૪ ॥

નારદાસી દેખોનિ તે ક્ષણીં । રાજા સુશીલ લાગલા ચરણીં ।

મગ પાદ પ્રક્ષાળુની । ચરણતીર્થ ઘેતલેં ॥ ૮૫ ॥

મ્હણે ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય માઝેં । આજિ ચરણ દેખિલે તુજે ।

નિરસલે સંસારઓઝેં । મુનિરાયા ॥ ૮૬ ॥

મગ ષોડશોપચારેં કેલી પૂજા । નારદાસીં પુસતાઝાલા રાજા ।

કોઠોનિયાં બ્રહ્માત્મજા । ચેણેં જાહલેં ॥ ૮૭ ॥

બદ્રિકાવનીંહૂન । પ્રસ્તુત આલોં તેથૂન ।

તેથીલ કાય વર્તમાન । તેં સાંગેં સ્વામી ॥ ૮૮ ॥

પરિસોન રાયાચા આદર । બોલતા ઝાલા મુનેશ્વર ।

મ્હણે હોઊનિ સાદર । ઐકે રાયા ॥ ૮૯ ॥

દેવદત્તાસીં સમર્પિલી તુમચી કન્યા । ઉભયતાંચેં લગ્ન લાવિલેં જાણા ।

ઐસેં કરુનિયાં બદ્રિકાવના । આમ્હી ચેથેં પાવલોં ॥ ૯૦ ॥

ઐસેં સાંગત નારદઋષી । તંવ દેવદત્ત આલા તયા સમયાસીં ।

સમાગમેં ઘેવોનિ દેવસેનેસીં । ભયતાં આલીં ॥ ૯૧ ॥

દેવસેના ભેટલી માતાપિતયાંસીં । સમાગમેં દેખોનિ ઉભયતાંસીં ।

પરમ હર્ષ ઝાલા રાયાસીં । મગ બોલતા જાહલા ॥ ૯૨ ॥

મ્હણે ધન્ય ધન્ય નારદમુની । કાય સાંગાવી તુમચી કરણી ।

દેવસેના ચેચક્ષણીં । આમ્હાલાગોની ભેટવિલી ॥ ૯૩ ॥

જામાત આણિ કન્યા । આમ્હાસીં તુમ્હી દિલી જાણા ।

ઐસેં મ્હણોનિયા ચરણા । લાગલા નારદાચ્યા ॥ ૯૪ ॥

નારદ મ્હણે તુજે કન્યેચેં બહુત પુણ્ય । યાસ્તવ તુમચા ઉદ્ધાર ઝાલા જાણા ।

આતાં વાસ્તવ્ય વૈકુંઠભુવન । તુઝા લાગી હોઈલ ॥ ૯૫ ॥

આપુલિયા વંશાભીતરીં । પુત્ર અથવા પુત્રી ।

તુળસીચી સેવા કરી જરી । તરી માતા પિતા ઉદ્ધરતી ॥ ૯૬ ॥

તુળસીચી સેવા સંપૂર્ણ । તુજે કન્યેને કેલી જાણ ।
 અગાધપુણ્યાચે આચરણ । ઘડલેં તિયેસી ॥ ૯૭ ॥

ઐસેં સાંગૂનિયાં નારદમુની । ગમન કરિતાઝાલા તેક્ષણી ।
 પ્રવેશલા સ્વર્ગભુવની । નિમિષામધ્યે ॥ ૯૮ ॥

નારદ ગેલિયાવરી । દેવદત્ત રાયાસી વિજ્ઞાતી કરી ।
 મ્હણે વૈકુંઠભુવનાભીતરી । જાઉં ચલા ॥ ૯૯ ॥

રાજા રાણી દેવસેના । ચવથા દેવદત્ત જાણા ।
 ચવર્ષે ગેલીં વિષ્ણુભુવના । દેવેસેનેચે પ્રસાદેં ॥ ૧૦૦ ॥

સંતાચી સંગતી ઘડે । તરી મહા પાતકિયાસીં પુણ્ય જોડે ।
 દેવસેનેચે પુણ્યાસ્તવ રોકડેં । રાયાસીં પ્રાપ્ત ઝાલેં વૈકુંઠ ॥ ૧૦૧ ॥

ઐસી કથા ઇંદ્રપ્રહ્લાદાસીં । દેવગુરૂનેં સાંગિતલી ઐસી ।
 તેચિ કથા તુમ્હાંસીં । વક્તયાનેં સાંગિતલી ॥ ૧૦૨ ॥

ચેથેં નાહીં જોડાજોડી શબ્દાચી । શુદ્ધ ટીકા સંસ્કૃતાચી ।
 કૃપા ઝાલી જ્ઞાનેશ્વરાચી । ત્યાંહીં મજ હેં બોલિલેં ॥ ૧૦૩ ॥

જરી ધરાલ માનસીં । સદ્ભાવેં શ્રવણ કરાલ ગ્રંથાસીં ।
 તરી ચુકાલ ભવરોગાસીં । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૧૦૪ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે ગુરુઇન્દ્રપ્રહ્લાદસંવાદે તુળસીમાહાત્મ્યે સપ્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭ ॥

૮. અષ્ટમોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।
 પ્રહ્લાદ ઇંદ્ર મ્હણતી । ગુરુદેવા ઐક વિજ્ઞાતી ।
 દેવસેનેચી કથા આમ્હાંપ્રતી । સાંગીતલી તુમ્હી ॥ ૧ ॥

ઐકોનિ પાવલોં સમાધાન । પરી પુઠેં કેસેં કથાનુસંધાન ।
 આણખી કોણ ઉદ્ધરલા કરિતાં અનુષ્ઠાન । તુળસીદેવીચે ॥ ૨ ॥

તેં સાંગાવેં સ્વામી । શ્રવણેં પુનીત હોળિ આમ્હી ।
 કૃપા કરાવી તુમ્હી । ઉભયતાંવરી ॥ ૩ ॥

ઐકોનિ ત્યાંચી પ્રભોક્તી । બોલતા ઝાલા બૃહસ્પતી ।

મ્હણે સાવધાન અસા ચિત્તી । પુઢિલે અનુસંધાનાસીં ॥ ૪ ॥

ઉદયન રાજા ઉજ્જનીત । રાજ્ય કરી પરમ પુણ્યવંત ।

પ્રજા પાળણ યથાયુક્ત । ધર્મન્યાયે કરીતસે ॥ ૫ ॥

હરિભક્તીસ તત્પર । વિષ્ણૂચી સેવા કરી નિરંતર ।

બ્રાહ્મણાચી શુશ્રૂષા અગ્નિહોત્ર । ચાલવી સર્વકાળ ॥ ૬ ॥

સંપત્તીસીં નાહીં મિતી । દયા અસે સર્વા ભૂતીં ।

આનંદમય પ્રજા નાંદતી । દુઃખ કોણાપ્રતી અસેના ॥ ૭ ॥

ત્યાચી ભાર્યા સુશીળા । ધર્માસીં નટળે કોણેવેળા ।

સમદૃષ્ટી નેં સકળાં । સર્વદાં પાહે ॥ ૮ ॥

ઐસેં અસતાં કિત્યેકદિવસ । વાર્ધક્ય પ્રાપ્ત ઝાલેં ઉભયતાંસ ।

પરી વાઢલા નાહીં વંશ । નિપુત્રિક અસે દેખા ॥ ૯ ॥

રાજા નિઘાલા પારધીમિસે । સમાગમેં મંત્રીસમુદાય અસે ।

લોકપાલાસમવેત જાતસે । વ્યહાળી ખેળાવયાસીં ॥ ૧૦ ॥

આપણ બૈસલા રથાવરી । ધ્વજપતાકા હારોહારી ।

સપ્ત તુરંગમ રથાસ તરી । જુંપલે અસતી ॥ ૧૧ ॥

ઐસા ખેળ ખેળત વનાસી । રવિ આલા ભરમધ્યાન્હાસીં ।

તવ ઉદ્દેગ ઉઠિલા માનસીં । તો ઐકા ॥ ૧૨ ॥

હાણે જળો જળો હે સંપત્તી । મજલા નાહીં પુત્રપ્રાતી ।

ઐસા ઉદ્દેગ કરિતાં ચિત્તીં । યમુનાતીરાસી પાવલા ॥ ૧૩ ॥

તંવ તેથેં અઠયાયશીં સહસ્ર ઋષેશ્વર । અનુષ્ઠાન કરિતી સમગ્ર ।

મધ્યેં વસિષ્ઠમુનેશ્વર । બૈસલા અસે ॥ ૧૪ ॥

દૈદીપ્ય તેજોમય । જયાચે તેજેં અંધકાર જાય ।

જયાચે સ્મરણેં લોકત્રય । પુણ્યવંત હોતી ॥ ૧૫ ॥

જવળીં બૈસલી અરૂંધતી કાંતા । જે પરમપાવન પતિત્રતા ।

દૃષ્ટીસીં દેખોનિ ઉભયતાં । રાજા રથાખાલી ઉતરલા ॥ ૧૬ ॥

સાષ્ટાંગ ઘાતલેં દંડવત । હાત જોડોનિ ઉભા તિષ્ઠત ।

તવ વસિષ્ઠમુની અકસ્માત । વચન કાય બોલિલે ॥ ૧૭ ॥

મહાણે તુઝી કાય ઇચ્છા આહે માનસીં । તે સાંગ આમ્હાપાસીં ।
 તે સિદ્ધી પાવસી નિશ્ચયેસીં । ચિંતા ન કરાવી ॥ ૧૮ ॥
 પરિસોન ઋષીયેં વચન । રાજા બોલતા ઝાલા આપણ ।
 મી આહેં પુત્રકૃપણ । અનાથ દીન તુમચા ॥ ૧૯ ॥
 તુમચ્યા આશીર્વાદાચી પ્રામી । મજ આહે સર્વ સંપતી ।
 પરી પુત્રાવીણ ચિત્તીં । દુઃખિત આહે ॥ ૨૦ ॥
 જેણેં હોય પુત્રપ્રામી । તેં કરીં કૃપામૂર્તીં ।
 એસેં બોલોનિ ઋષી પ્રતી । પુનહા સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કેલા ॥ ૨૧ ॥
 જાણોનિ રાયાચા અભિપ્રાવો । બોલતા ઝાલા ઋષિરાવો ।
 તુજ સાંગતોં ઉપાવો । તો તૂં કરીં રાયા ॥ ૨૨ ॥
 ઉત્તમ કરીં તુળસીવૃદાવન । દશશત રોપેં લાવીં સંપૂર્ણ ।
 તેથેં શત શાળિગ્રામાચેં પૂજન । એકસંવત્સર કરાવેં ॥ ૨૩ ॥
 તુળસીચેં પૂજન કરાવયાચી યુક્તી । જે સાંગતોં તી ધરાવી ચિત્તીં ।
 સદ્ભાવેં તૂં નિશ્ચિતી । જપ કરીં ॥ ૨૪ ॥
 મંત્ર । તુળસિ શ્રીસખિશુભે પાપહારિણિ પુણ્યદે ।
 નમસ્તે નારદનુતે । નારાયણમનઃપ્રિયે ॥
 હા મંત્ર બત્તીસાક્ષરો । એકનિષ્ઠ જપ કરીં ।
 કામના હોય પુરી । સત્ય જાણા ॥ ૨૫ ॥
 શાળિગ્રામાસીં કરીં તુળસી અભિષેક । એસેં કરૂની ઘાલીં ઉદક ।
 વિષ્ણુસહસ્રનામેં દેખ । પક્ષપાનેં સમર્પી ॥ ૨૬ ॥
 જ્યાજ્યા ઋતૂચે ઠારીં પુષ્પેં ચેતી । તીંચ પુષ્પેં શાળિગ્રામાપ્રતી ।
 સમર્પીં યથા નિગુતી । સાંગીતલ્યા પ્રમાણેં ॥ ૨૭ ॥
 ધૂપદીપ દાખવૂનિ નૈવેદ્ય । સમર્પોનિ દક્ષિણા ભાવશુદ્ધ ।
 એસેં કરી એકવિધ । ભાવ ધરોની ॥ ૨૮ ॥
 સ્ત્રીસહવર્તમાન । તુળસીચેં કરીં પૂજન ।
 પ્રદક્ષિણા કરોનિ નિત્યાન । એકસંવત્સર ॥ ૨૯ ॥
 નિત્યાનિત્ય જાણ । બ્રાહ્મણાસીં ઉત્તમ ભોજન ।
 તુળસીવૃદાવનીં તૃપ કરીં પૂર્ણ । દિજવરાંસીં ॥ ૩૦ ॥

યેણેં મનોરથ હોતી પૂર્ણ । પુત્રકૃળ પાવસી જાણ ।
 એકપુત્ર હોઈલ સુલક્ષણ । તુજલાગી ॥ ૩૧ ॥
 પુત્ર હોઈલ ત્યાચેં નાવ ઠેવીં ભરત । તો પરમપુરુષાર્થી હોઈલ વિખ્યાત ।
 ત્યાચેનિ તૂં સુખ પાવસી બહુત । ચિંતા ન કરી ॥ ૩૨ ॥
 તુમ્હી દોઘેં સ્ત્રી પુરુષ । તુમ્હાંસ વાર્ધક્યદશા પ્રાપ્ત જાલીસે ।
 તુળસી સેવેનેં હોઈલ ઐસેં । તેં આઈકા ॥ ૩૩ ॥
 તારુણ્ય ચેઈલ ઉભયતાંસીં । વાર્ધક્ય જાઈ નિશ્ચયેસીં ।
 ઐસેં બોલે ઋષી । રાયાપ્રતી ॥ ૩૪ ॥
 રાજા મ્હણે સ્વામી પ્રમાણ । મી કરીન આચરણ ।
 મગ વંદોન ઋષીચરણ । નમન સાષ્ટાંગ પૈં કેલે ॥ ૩૫ ॥
 તેથેંચિ રાહિલા યમુનેતીરીં । સ્ત્રી પાચારોનિ આણિલી ઝડકરી ।
 સુમુહૂર્ત પાહૂનિ તે અવસરી । આરંભ કેલા ॥ ૩૬ ॥
 ઉત્તમ બાંધલેં વૃંદાવન । તુળસીરોપેં સહસ્ર લાવિલીં જાણ ।
 મગ શતશાળિગ્રામ આણૂન । પૂજાર્યન કરિતા ઝાલા ॥ ૩૭ ॥
 ઋષીનેં જૈસી આજ્ઞા કેલી હોતી । ત્યાપ્રમાણેં કરી નૃપતી ।
 રાજા રાણી સેવા કરિતી । સાંગીતલ્યા પ્રમાણેં ॥ ૩૮ ॥
 ઉભયતાંચેં ગેલેં વાર્ધક્ય । દોઘે તરુણ ઝાલીં દેખ ।
 નવલ કરિતી સકળ લોક । મંત્રી આણિ મહાજન ॥ ૩૯ ॥
 ઉભયતાં ઝાલીં દ્વાદશ વર્ષીચીં । ચિંતા હારલી મનાચી ।
 સેવા કરિતાં તુળસીચી । ઐસેં જાહલેં ॥ ૪૦ ॥
 રાજા પાવલા તારુણ્ય । હર્ષાયમાણ ઝાલે પ્રધાન ।
 નગરીચે સર્વહી જન । આનંદમય જાહલે ॥ ૪૧ ॥
 તંવ ગર્ભ રાહિલા રાણીસ । પ્રસૂત ઝાલી નવવે માસીં ।
 પુત્ર ઝાલા તિયેસીં । મહા સુલક્ષણ ॥ ૪૨ ॥
 રાજા પુત્રાવણ કરી । દાન ધર્મ કેલા તે અવસરી ।
 ઢોલ દમામે ત્રહાટિલ્યા ભેરી । નિશાણીં ઘાવ દીવલા ॥ ૪૩ ॥
 ધન્ય ધન્ય ઋષિદત્ત । નિપુત્રિક ઝાલા પુત્રવંત ।

વાર્ધક્ય જાઊન તારુણ્ય પ્રાપ્ત । ઋષિવાક્યે જાહલે ॥ ૪૪ ॥

ઐસી સંતાંચી સંગતી । આશીર્વાદ મનોરથ પૂર્ણ હોતી ।

મહાણોની ઈશ્વરાપ્રતી । સંતસમાગમ માગાવા ॥ ૪૫ ॥

પુત્રાર્યે નામકરણ કરી નૃપનાથ । નામ ઠેવિલે રાજા ભરત ।

જાતક વર્ણિલે નેમસ્ત । તથૈવેળી ॥ ૪૬ ॥

મગ તેથૂનિ આલા નગરાસી । ઉત્સાહ ઝાલા સકળજનાસી ।

ઉદંડ દ્રવ્ય દિધલે પાચકાંસી । રાયે ઉદારપણે ॥ ૪૭ ॥

જરી પાવલા પુત્રપ્રાતીસી । સોડિલે નાહી હરિભક્તીસી ।

નિત્ય પૂજી શાળિગ્રામાસી । પૂર્વસ્થિતીસી ટળેના ॥ ૪૮ ॥

ઐસેં તુળસીયે મહિમાન । ગુરુ સાંગે આપણ ।

પરિસતાં ઇંદ્રપ્રભાદ દોઘેજણ । પરમ સુખ પાવલે ॥ ૪૯ ॥

તેં મી સાંગિતલે શ્રોતેજનાં । તુળસીમાહાત્મ્ય પરમ સુરસ ।

શ્રવણ કરિતાં હરતીલ કેશ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મહાણે ॥ ૫૦ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે અષ્ટમોઽધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

૯. નવમોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

કૃતયુગીં નૈમિષારણ્યાપ્રતી । અઠ્યાયશીસહસ્ર ઋષિ જૈસલે અસતી ।

ત્યાંપ્રતી સૂત સાંગતી । તુળસીમાહાત્મ્ય ॥ ૧ ॥

સ્વર્ગીં ઇંદ્રપ્રભાદાંપ્રતી । સાંગતાહે બૃહસ્પતી ।

તેચિ કથા શ્રોતયાંપ્રતી । વક્તા સાંગતાહે ॥ ૨ ॥

પ્રભાદ મહાણે ગુરુનાથા । ઉદયનરાયાચી શ્રવણ કેલી કથા ।

તુળસીકવચ આતાં । સાંગણેં સ્વામી ॥ ૩ ॥

તુળસી કવચ શ્રવણ કરાવયાસીં । ઇચ્છા આહે આમુચે માનસીં ।

તરી સાંગાવેં આમ્હાપાસીં । કૃપા કરોનિયાં ॥ ૪ ॥

ઐસેં પ્રભાદ બોલલા । ગુરુ મહાણે ભલા ભલા ।

બરવા પ્રશ્ન તુવાં કેલા । તરી તુળસીકવચ સાંગતોં ॥ ૫ ॥

તારકાસુર પાપમૂર્તી । પીડા કરી બ્રાહ્મણાંપ્રતી ।
 ઉપદ્રવ દેત નાનારીતી । બ્રાહ્મણાંસીં દેખા ॥ ૬ ॥
 બ્રાહ્મણ પરમ જાલે કષ્ટી । કૈલાસીં ગેલે ઉઠાઉઠી ।
 જાગિનિ ઘેતે જાલે ભેટી । શ્રીશંકરાચી ॥ ૭ ॥
 સ્કંદાસીં વિનવિલેં તે અવસરીં । મ્હણે સ્વામી વિનંતી અવધારીં ।
 આમ્હાંસીં પીડિલેં ભારી । તારકાસુરાનેં ॥ ૮ ॥
 મ્હણોની આલોં કૈલાસાસીં । પરંતુ આમુચેનિ ન બોલવે શંકરાસીં ।
 તુમ્હી કૃપાળુ હોગિનિ આમ્હાસીં । શ્રીશિવાસીં શ્રુત કરાવેં ॥ ૯ ॥
 તયાંચી ઐકોનિ દીનવાણી । સ્કંદ કળવળિલા મર્ની ।
 મગ શિવાપ્રતી તેચ ક્ષણીં । સાંગતા જાલા ॥ ૧૦ ॥
 મ્હણે તાતા અવધારીં । બ્રાહ્મણાસી પીડા જાલી ભારી ।
 તારકાસુરેં ચે અવસરીં । પરમ ત્રાસ દીઘલા ॥ ૧૧ ॥
 બ્રાહ્મણ હોગિનિ ભયભીત । તુમ્હાંસી આલે શરણાગત ।
 સાંગાવયાસીં વૃતાંત । ચેથે આલે ॥ ૧૨ ॥
 તુમ્હાસન્મુખ ન બોલવે ત્યાંસીં । હાવૃતાંત સાંગિતલા મજપાસીં ।
 મ્યાં નિવેદન કેલા તુમ્હાંસીં । સ્વામીનાથા ॥ ૧૩ ॥
 તરી હા મરે તારકાસુર બ્રાહ્મણ । સુખી રાહતી નિરંતર ।
 તોચિ મજ વિચાર । સાંગા સ્વામી ॥ ૧૪ ॥
 માઝેનિ તંવ ન મરે તારકાસુર । તો તપોનિધી અપાર ।
 શસ્ત્રવિદ્યા જાણે ફાર । નાનાપ્રકારચ્યા સંપૂર્ણ ॥ ૧૫ ॥
 માઈકવિદ્યા સમસ્તા । તો જાણેજી તત્વતાં ।
 ત્યાસીં યુદ્ધ કરિતાં । પુરા કોણી ન પડેચિ ॥ ૧૬ ॥
 સર્વ જિણોનિ ભૂમંડળ । ભાગ્યેં કરુનિ અતિપ્રબળ ।
 ત્રાસેં પળાલે સકળ । દેવ આણિ રાજે પૃથ્વીચે ॥ ૧૭ ॥
 ત્યાચ્યા તપાચ્યા સામર્થ્ય । કોણી પરાભવૂં ન શકે ત્યાર્તે ।
 માઝેં તોં સામર્થ્ય ન ચલે તેથેં । ઐસિયાસીં કાય યુક્તી કરાવી ॥ ૧૮ ॥
 પરિસોન સ્કંદાયેં વચન । શ્રીશિવ બોલતા જાલા આપણ ।
 તુઝા અપરાધ તેણેં । કાય કેલાસે ॥ ૧૯ ॥

तो माजा परम भक्त । माजी विद्या त्यासीं दत्त ।
 त्यावरी माजी कृपा बहुत । त्याया द्वेष तूं कां करतोसी ॥ २० ॥
 उं औकोनि शिवायें वयन । स्कंदें धरिले दोनी यरण ।
 भडणे परमपीडा दारुण । गोब्राह्मणासीं डेली पै ॥ २१ ॥
 तूं तंव गोब्राह्मणपाणक । दृष्टांया संडार करिसी द्येन ।
 भूपाल अलोकिक तूं ऐक । औसैं श्रुति बोलती ॥ २२ ॥
 तरी छे विज्ञाप्ती करावी मान्य । त्याय्या वधाया सांगावा यत्न ।
 औसैं बोलोनियां आपण । साष्टांग नमस्कार डेला ॥ २३ ॥
 परिसोनि स्कंदायें वयन । कृपाणू जाला त्रिनयन ।
 भडणे औक सावधान । ममात्मजा ॥ २४ ॥
 माजें परमगुह्य गुज । तें मी सांगतों तुज ।
 तेणें सिद्धि पावेल काज । सर्व तुजें ॥ २५ ॥
 पूर्वी त्रिपुर मारावया कारणें । छेय म्यां डेलें अनुष्ठान ।
 तोयि गुह्यार्थ तुजकारणें । सांगतसे ॥ २६ ॥
 तुज मंत्र सांगतों आपण । त्या मंत्रे करीं अनुष्ठान ।
 सर्व मनोरथ डोळल पूर्ण । सत्य जाण पुत्रोत्तमा ॥ २७ ॥
 औसैं बोलतां स्कंदासीं । मंत्र उपदेशिला ।
 श्रीशिवें स्वमुખेसीं । छा मंत्र सांगितला ॥ २८ ॥
 मंत्र । तुणसि श्रीसम्भिशुभे पापछारिणि पुण्यदे ।
 नमस्ते नारदनुते नारायणमनःप्रिये ॥
 औसैं बत्तीसाक्षरी मंत्रासीं । शिवें सांगितलें स्कंदासीं ।
 याथी कृणुश्रुती आळे औसी । ते औका ॥ २९ ॥
 कोणकोणा कार्यासीं । उपावें या मंत्रासीं ।
 तेंछि सांगतों तुजपासीं । सावधान औकावें ॥ ३० ॥
 परम प्रताप डोळल संकट । तेव्हां छा जप करावा ऐकनिष्ठ ।
 तेणें छरेल अवघे दुर्घट । छा जप डेलियानें ॥ ३१ ॥
 विषमकाण जें येछ । तेव्हां छा जप करावा पाळी ।

વિષમકાળ તો શુભ હોઈ । ઐસેં પુણ્ય લાહેં જપેં કરૂની ॥ ૩૨ ॥

દુર્ગમ પ્રાપ્ત હોય જેવ્હાં । હા જપ કરાવા તેવ્હાં ।

યેણેં હરેલ અવધા । દુર્ગમપ્રકાર ॥ ૩૩ ॥

ભય પ્રાપ્ત જાલિયાવરી । હા જપ કરાવા નિશ્ચયેસીં ।

ભય નિવારેલ તેચિ અવસરીં । હેં સામર્થ્ય મંત્રાયેં ॥ ૩૪ ॥

વાદ પ્રાપ્ત હોય જેવ્હાં । યા મંત્ર જપ કરાવા તેવ્હાં ।

વાદ તુટેલ જાણાવા । નિશ્ચયેસીં ॥ ૩૫ ॥

મહાહવ્ય વ્હાવેં માનસીં । તરી જપ કરાવા અહર્નિશીં ।

હવ્ય હોઈલ નિશ્ચયેસીં । જપ કરિતાં ॥ ૩૬ ॥

મોક્ષ પાહિજે જયાસી । તરી પઠણ કરાવે યા મંત્રાસીં ।

સત્વર મોક્ષ હોઈલ તયાસી । સંશય નાહીં ॥ ૩૭ ॥

લક્ષ્મી પ્રાપ્ત વ્હાવયા લાગુની । જો ઇચ્છિત અસેલ મનીં ।

તેણેં જપ કરાવા નિત્યાની । લક્ષ્મી પ્રાપ્ત હોઈલ ॥ ૩૮ ॥

જયાસીં ઉત્તમ પ્રિયા પાહિજે । તેણેં હા જપ કીજે ।

ઉત્તમ પ્રિયા પાવિજે । હેં સામર્થ્ય મંત્રાયેં ॥ ૩૯ ॥

યશસ્વી સદા વ્હાવેં । ઐસી ઇચ્છા અસેલ ભાવેં ।

તેણેં અહર્નિશીં જપાવેં । સિદ્ધિ હોય ॥ ૪૦ ॥

શત્રુ પરાભવોનિ વિજય । સર્વદા વ્હાવા જય ।

જયાથી ઐસી વાસના હોય । તેણેં હા જપ કરાવા ॥ ૪૧ ॥

વ્યાધિ નસાવી આપણાસીં । ઐસી મનકામના જયાસીં ।

તેણેં યા મંત્રાસીં । જપાવેં જાણા ॥ ૪૨ ॥

શિરોરોગ અસેલ જયાસીં । ત્યાનેં જપ કરાવા નિશ્ચયેસીં ।

રોગ હરેલ ક્ષણમાત્રેસીં । મુક્ત હોઈલ જાણપાં ॥ ૪૩ ॥

વશીકરણ જરી કરણેં । તરી હા મંત્ર જપાવા નિત્યાનેં ।

સિદ્ધી પાવેલ જાણ । મનકામના ॥ ૪૪ ॥

વિદ્યા પાહિજે મજલાગુની । ઐસેં અસેલ જયાચે મનીં ।

તેણેં જપ કરાવા સદ્ભાવ ધરૂની । મૂર્ખાસીં વિદ્યા પ્રાપ્ત હોય ॥ ૪૫ ॥

દરિદ્ર નસાવેં જન્મવરી । ઐસેં અસેલ જયાચે અંતરીં ।
 તેણેં હા જપ કરાવા નિર્ધારીં । દરિદ્ર વિચ્છિન્ન હોય ॥ ૪૬ ॥
 માઝેં પાપ જાવેં સકળ । મ્યાં પુનીત વ્હાવેં તાત્કાળ ।
 ઐસા જયાચા ભાવ અસેલ સબળ । ત્યાસીં જપાચેનિ સિદ્ધિ હોય ॥ ૪૭ ॥
 યાચ દેહીં મ્યાં જાવેં સ્વર્ગાસીં । ઐસી કલ્પના અસેલ માનસીં ।
 તેણેં જપાવેં યા મંત્રાસીં । જાય સ્વર્ગાસીં સંશય નાહીં ॥ ૪૮ ॥
 મજ પશૂંચી વ્હાવી પ્રામી । ઐસેં અસેલ જયાચે ચિત્તીં ।
 તેણેં જપ કરાવા એકાગ્રચિત્તીં । પશુ અપાર પ્રાપ્ત હોતી ॥ ૪૯ ॥
 પુત્રપ્રામીકારણેં । જપ કરાવા એકાગ્રમનેં ।
 પુત્રપ્રામી હોય જાણ । જપકર્તાસીં ॥ ૫૦ ॥
 રાજ્યભ્રષ્ટ ઝાલા નર । તેણેં જપ કરાવા ધરૂની નિર્ધાર ।
 રાજ્ય પાવેલ સત્વર । પુનરાવૃત્તિ નાહીં અંતીં ॥ ૫૧ ॥
 અશક્ત અસેલ શરીરીં । તો જરી નિષ્ઠા ધરૂનિ જપ કરી ।
 બલાઢ્ય હોઈલ તે અવસરીં । શક્તિવંત ॥ ૫૨ ॥
 વિષ્ણુભક્તીચે ઠાર્યો ભાવ અસાવા । હેંચ દેઈ મજ દેવાધિદેવા ।
 ઐસી કલ્પના ધરૂની જપાવા । હાચિ મંત્ર ॥ ૫૩ ॥
 જયાચા ભાવ બૈસે ભક્તીચે ઠાર્યો । શ્રીહરી કૃપા કરીલ પાહીં ।
 તો વિષ્ણૂસ પ્રિય હોઈલ યાચ દેહીં । યા મંત્રાચ્યા જપાને ॥ ૫૪ ॥
 જ્યાંચી જૈસી વાસના । ત્યાંચ્યા પુરતીલ મનકામના ।
 સદ્ભાવ ધરોનિયાં જાણા । પ્રચીત યાચી પાહાવી ॥ ૫૫ ॥
 તુળસીવન અસેલ અપાર । તેથેં ઉભા રાહોનિ જપ કરી નર ।
 ત્યાસી વૈકુંઠ પ્રાપ્ત હોઈલ સત્વર । કર્ત્યા પુરુષાસીં ॥ ૫૬ ॥
 જે સ્ત્રીચીં બાળકેં મરતી । તિનેં જપ કરાવા એક ચિત્તીં ।
 તિચીં બાળકેં વાંચતી । નિશ્ચયેંસીં ॥ ૫૭ ॥
 જે વંધ્યા અસેલ નારી । બ્રાહ્મણેં દર્ભ ઘેઉનિ કરીં ।
 યા મંત્રે તિચ્યા મસ્તકાવરી । ઉદક ટાકાવેં ॥ ૫૮ ॥
 તેણેં વંધ્યા હોય પુત્રવંતી । આંતિ ન ધરાવી ચિત્તીં ।
 ઐસેં સ્કંદાપ્રતી । શિવેં સાંગિતલેં ॥ ૫૯ ॥

પાલાશમૂળાવરી । બૈસોનિયાં જપ કરી ।
 તરી કોડ જાય નિર્ધારી । નર આણિ નારીચે ॥ ૬૦ ॥
 એકસંવત્સર આદિતવારી । પિંપળાસન્નિધ જપ કરી ।
 તરી પૂર્ણ વિદ્યાવંત હોય સત્વરી । કર્તા દેખા ॥ ૬૧ ॥
 કન્યેચી ઇચ્છા અસેલ માનસી । તેણે હા જપ કરાવા નિશ્ચયેસી ।
 સુલક્ષણ કન્યા હોઈલ તિસી । ચેણે મંત્રે ॥ ૬૨ ॥
 સ્રોસી ભ્રતાર અસેલ વશ્ય કરણે । તરી યા મંત્રાચા જપ કરાવા તિણે ।
 તરી નિશ્ચયે કડુન । ભ્રતાર વશ્ય હોઈલ ॥ ૬૩ ॥
 જારણ મારણ આણિ સ્તંભન । ઉચ્ચાટણ આણિ સંહારણ ।
 યાય મંત્રે હોતસે જાણ । જપ કરણે મહણોની હા ॥ ૬૪ ॥
 રાયાચી કૃપા વ્હાવી આપણાવરી । મહણોની યા મંત્રાચા જપ કરી ।
 તરી રાયાચી કૃપા નિરંતરી । કર્યાવરી હોતસે ॥ ૬૫ ॥
 ઐસેં શ્રીશિવેં સ્વમુખેસી । સાંગિતલેં કાર્તિ કરવામીસી ।
 યામંત્રે તૂં જયાસી । પાવસી જાણા ॥ ૬૬ ॥
 શ્રીશિવેં સ્કંદાસી । નિજ ગુજ સાંગિતલેં પરિચેસી ।
 હેં કરાવેં નિશ્ચયેસી । તારકાચે વધાલાગી ॥ ૬૭ ॥
 આતાં તૂં કરીં અનુષ્ઠાન । યામંત્ર જપ કરીં પૂર્ણ ।
 ઐસેં શિવે આપણ । સાંગીતલેં ॥ ૬૮ ॥
 તંવ સ્કંદાનેં દુરાત્મ્યાસ । અનુષ્ઠાન કરુનિ રાત્રંદિવસ ।
 સંહારિલેં તારકાસુરાસ । ગોબ્રાહ્મણાસી રક્ષિલેં ॥ ૬૯ ॥
 સૂત સાંગતી ઋષીશ્વરાપ્રતી । ઇંદ્રપ્રહ્લાદાંપ્રતી સાંગે બૃહસ્પતી ।
 ગુરુ મહણે કવચસમામી । સાંગીતલી તુજ ॥ ૭૦ ॥
 પુરાણીયા ઇતિહાસ । વક્ત્યાનેં સાંગિતલા શ્રોતિયાંસ ।
 તુળસીમાહાત્મ્ય અગાધ વિશેષ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મહણે ॥ ૭૧ ॥
 ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે નવમોઽધ્યાયઃ ॥ ૯ ॥

૧૦. દશમોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

મહારાષ્ટ્ર મહાગોની ન કરાવા અવ્હેર । અવધ્યાંસ સંસ્કૃતાયા આધાર ।
બીજાવીણ વિસ્તાર । મીકાય બોલૂં જાણે ॥ ૧ ॥

તુઝી તો જાણતે શ્રોતેજન । મો તવ બોલૂં ન જાણે તુમચા દીન ।
મજવરી કૃપા કરોનિ આપણ । શ્રવણ કેલેં પાહિજે ॥ ૨ ॥

ઇંદ્રપ્રહ્લાદ પૃચ્છા કરિતી । ગુરુ સાંગે તયાંપ્રતી ।
તેંચિ બોલિલોં યા ગ્રંથી । તુળસીમાહાત્મ્ય ॥ ૩ ॥

પદ્મપુરાણીંચી કથા । સાવધાન પરિસાવી શ્રોતાં ।
દુશ્ચિત ન વ્હાવેં સર્વથા । ઐસી વિજ્ઞામી તુમ્હાસીં ॥ ૪ ॥

સદ્ભાવેં કરાલ પઠણ । તરી અગાધ ઘડેલ પુણ્ય ।
મહાદોષ હોતી દહન । તુળસીમાહાત્મ્ય ઐકિલ્યા ॥ ૫ ॥

નૈમિષારણીં ઋષીશ્વર । બૈસલે અસતી સમગ્ર ।
તયાંસીં સૂત સાંગે સવિસ્તર । તુળસીમાહાત્મ્ય હૈં ॥ ૬ ॥

ગુરુ સાંગે ઇંદ્રપ્રહ્લાદાંસીં । તુળસીકવચાચી કથા ઝાલી ઐસી ।
પુઢિલે અનુસંધાનાસીં । ચિત્ત દેણેં ॥ ૭ ॥

કૃષ્ણા નામેં બ્રાહ્મણ । બ્રાહ્મણયોનીત જન્મલા આપણ ।
પરી મહામૂર્ખ અજ્ઞાન । લેશ નાહીં જ્ઞાનાચા ॥ ૮ ॥

નાહીં વેદાધ્યયન । નવ્હે શાસ્ત્રપઠણ ।
નિરર્થક જન્મ ગેલા મહણૂં । જનતયાસીં હાંસતી ॥ ૯ ॥

બ્રાહ્મણ કુળીં જરીં જન્મલા । જ્ઞાન નસતાં વાયાં ગેલા ।
જૈસા અજાગળીંચા ગલોલા । નિરર્થક ॥ ૧૦ ॥

ઐસા તો બ્રાહ્મણ । મહામૂર્ખ જ્ઞાનહીન ।
કિત્યેક કાળ વ્યર્થ ગેલા જાણ । આયુષ્યાચી હાનિ ઝાલી ॥ ૧૧ ॥

ઐસેં અસતાં એકેદિવસીં । કાષ્ઠે આણાવચા ગેલા વનાસીં ।
ભ્રમણ કરિતાં તયાસીં । ક્ષુધેનેં ફાર પીડિલેં ॥ ૧૨ ॥

તંવ દૃષ્ટીં દેખિલેં તુળસીવન । સહસ્રાવધી રોપેં જાણ ।
મગ તયાં મધ્યે આપણ । પ્રવેશતા જાહલા ॥ ૧૩ ॥

આતાં ભક્ષીન હી તુળસીપણે । તેણે માઝી ક્ષુધા હરેલ જાણ ।
ઐસેં બોલૂનિયાં આપણ । પણે તોડિતા જાહલા ॥ ૧૪ ॥

જંવ પણાંસ ઘાલી હાત । તંવ કૃષ્ણસર્પ નિઘાલા અકસ્માત ।
તેણે દંશ કેલા ત્વરિત । તયાલાગી ॥ ૧૫ ॥

વિષં પ્રાણ જાલા વ્યાકુળ । ભૂમીવરી પડિલા તાત્કાળ ।
મૂર્ચના આલી સબળ । તયાલાગી ॥ ૧૬ ॥

તંવ ત્યામાગી અકસ્માત । જાત હોતે યમદૂત ।
તે એકમેકાસીં બોલત । તેસમર્થી ॥ ૧૭ ॥

હા પરમ પાતકી અસે મેલા । યાસીં ઘેઊનિ જાઊ ચલા ।
સાંડૂનિયાં આપુલે કુળા । જાઊ નયે ॥ ૧૮ ॥

ઐસેં બોલૂન આલે તયાજવળી । તો કૃષ્ણસર્પ ધુઃકારલા તયે વેળી ।
બોલતા જાહલા મુખકમળી । તયાંપ્રતી ॥ ૧૯ ॥

અરે હા તુળસી વનાંત પડિલા । તુળસીચા વાયૂ યાસીં સ્પર્શલા ।
હા પરમપુણ્યવંત જાલા । તુમ્હાસીં સંબંધ નાહી ॥ ૨૦ ॥

મ્યાં યાસીં કેલા દેશ । તૈંચ હા જાલા પુણ્ય પુરુષ ।
ઐસેં બોલૂનિયાં અદૃશ્ય । સર્પ જાહલા ॥ ૨૧ ॥

તંવ તેચ વેળી અકસ્માત । વિષ્ણુચક્ર આલેં ત્વરિત ।
તેં બ્રાહ્મણાયે હાતાંત । સાંપડલેં દેખા ॥ ૨૨ ॥

ચક્ર હાતીં સાંપડલેં પાહીં । યમદૂતાંચેં નચલે કાંહીં ।
મગ એકમેકાસીં તેસમર્થી । બોલતે જાહલે ॥ ૨૩ ॥

આતાં યાચા પાહોં પ્રાંત । હા મરેલ કી પુન્હા હોઈલ જિવંત ।
યાચા પુરઊ અંત । મગ આમ્હી જાઊ ॥ ૨૪ ॥

તુળસીચ્યા કૃપેકરૂન । તાત્કાળ ઉઠિલા બ્રાહ્મણ ।
હાતીં ચક્ર અસે દારુણ । સ્પર્શ ન કરવે દૂતાંસીં ॥ ૨૫ ॥

બ્રાહ્મણ ઉઠતાં લવલાહી । પરમજ્ઞાતા જાલા તે સમર્થી ।
તુળસી મહિમા ન વણવે પાહી । મૂર્ખ તો જ્ઞાતા જાહલા ॥ ૨૬ ॥

તુળસીવનાચા વાયુ સ્પર્શતાં । પાતક સંહારૂનિ જાલા જ્ઞાતા ।

તુળસીપ્રસાદે તત્વતાં । યમદૂતાંચી વાર્યા ચાલેના ॥ ૨૭ ॥
 મ્હણોની ધન્ય તો સંસારી । જો તુળસીચી સેવા કરી ।
 ત્યાપુરુષાસીં શ્રીહરી । કોણે કાળીં નુપેક્ષી ॥ ૨૮ ॥
 જો પ્રાતઃકાળી ઉઠોન । આર્થી કરી તુળસીચેં દર્શન ।
 તરી ફલશ્રુતી ઐસી જાણ । સાંગતોં તુમ્હાસીં ॥ ૨૯ ॥
 ત્યાસીં જાલેં નર્મદયં સ્નાન । ગંગા ગૌતમીચેં જાલેં દર્શન ।
 આણિ અગાધ ઘડે પુણ્ય । પ્રાતઃકાળચ્યા દર્શનિ ॥ ૩૦ ॥
 સાયં પ્રાતર્મધ્યાન્હ । પૂજા કરી તો ધન્યધન્ય ।
 ત્યાસી લક્ષ્મીચેં નાહીં ન્યૂન । ઐસેં પુરાણીં બોલિલેં ॥ ૩૧ ॥
 પૂર્વીચિયા અનુસંધાનીં । ચિત્ત ધાવે શ્રોતેજની ।
 સ્વસ્થ ચિત્ત કરૂની । કરાવેં શ્રવણ ॥ ૩૨ ॥
 બ્રાહ્મણાસીં ઝાલી જ્ઞાનપ્રાપ્તી । ઉઠોનિ ચાલિલા ગૃહાપ્રતી ।
 યમદૂત પરસ્પરેં હ્યણતી । સમાગમેં જાઊં યાચ્યા ॥ ૩૩ ॥
 ચક્ર અસે બ્રાહ્મણાચે હાતાંત । મ્હણોની યમદૂત અંતરેં ચાલત ।
 ત્રિવર્ગ પાવલે ત્વરિત । ગૃહા બ્રાહ્મણચ્યા ॥ ૩૪ ॥
 દારી બૈસલા બ્રાહ્મણ । મગ ત્યાસીં યમદૂત કરિતી પ્રશ્ન ।
 આમ્હી યમદૂત તુજ ન્યાવયાલાગુન । આલોં હોતીં ॥ ૩૫ ॥
 પરી ભગવંત કૃપાળુ જાલા । ચક્ર પાઠવિલેં તુજલા ।
 જામુચા યત્ર ખુંટલા । નચલે કાંહીં ॥ ૩૬ ॥
 તરી તુજ પુસતોં એક । તેં સાંગાવેં પ્રીતિપૂર્વક ।
 પૂર્વીલ પુણ્ય કિતીક । આહે તુજેં ॥ ૩૭ ॥
 ત્વાં પૂર્વી કાય કેલેં આચરણ । તુજ પ્રસન્ન ઝાલા નારાયણ ।
 હેં કૃપા કરૂન । આમ્હાસીં સાંગ ॥ ૩૮ ॥
 ઐકોનિ પ્રશ્નાચ્યા આદર । બોલતા ઝાલા દ્વિજવર ।
 હા સકળ સમાચાર । તુમ્હાંસ શ્રુત આહે ॥ ૩૯ ॥
 તુઝાંસી અસે પૂર્ણ જ્ઞાન । ભૂત ભવિષ્ય વર્તમાન ।
 મી કાય સાંગોં અજ્ઞાન । તુમ્હી સજ્ઞાન જાણતસાં ॥ ૪૦ ॥

ઐકોનિ ત્યાર્યે પ્રતિવચન । યમદૂત જાલે હર્ષાયમાણ ।
મગ માગતેજાલે વચન । તયાપ્રતી ॥ ૪૧ ॥

તુઝ્યા પુણ્યાયા લક્ષાંશ । આમ્હાસ દેણે યાસમયાસ ।
ઐસેં બોલોનિ બ્રાહ્મણાસ । નમસ્કાર કેલા ॥ ૪૨ ॥

ઐસેં બોલતાં તયાંસ । કૃપા ઉપજલી બ્રાહ્મણાસ ।
લક્ષાંશપુણ્ય દિધલેં ત્યાંસ । તેસમર્થી ॥ ૪૩ ॥

મગ આજ્ઞા માગોની બ્રાહ્મણાસીં । યમદૂત ગેલે આપુલે સ્થળાસીં ।
બ્રાહ્મણ કરિતાજાલા સેવેસીં । પુનર્પિ તુળસીચ્યા ॥ ૪૪ ॥

ઉત્તમ કેલેં વૃંદાવન । સહસ્રરોપ લાવિલેં જાણ ।
કર્દળી સ્તંભ લાગિન । મંડપ કેલા ॥ ૪૫ ॥

ભોંવત્યા લાવિલ્યા પુષ્પચાતી । જ્યા મનોહર સુગંધ અસતી ।
રમ્યસ્થલ કરોનિ મધ્યેં મૂર્તી । શાળિગ્રામાચ્યા સ્થાપિલ્યા ॥ ૪૬ ॥

તુળસીશાળિગ્રામાચ્યેં પૂજન । વિષ્ણુસહસ્રનામેં કરૂન ।
તુળસીપત્રે વાહૂન । નમસ્કાર કરી ॥ ૪૭ ॥

યેણેં કરૂન પરમજાલા જ્ઞાતા । લક્ષ્મીવંત જાલા તત્વતા ।
હરલી સંસારચિંતા । ભગવત્કૃપા જાહલી ॥ ૪૮ ॥

કૃષ્ણભદ્ર બ્રામ્હણ । જાલા વેદશાસ્ત્રી પ્રવીણ ।
અઠરાપુરાણેં મુખોદ્ગત જાણ । જાલીં તુળસી પ્રસાદેં ॥ ૪૯ ॥

બ્રાહ્મણાસીં જાલી હે ફલશ્રુતી । ઋષીશ્વરાંપ્રતી સૂત સાંગતી ।
નૈમિષારણ્યીં બૈસલે અસતી । એકાંતસ્થાનીં ॥ ૫૦ ॥

હેચિ કથા સ્વર્ગીં બૃહસ્પતી । સાંગતસે ઇંદ્રપ્રહ્લાદાંપ્રતી ।
ઐકોનિયાં ચિત્તીં । ઇંદ્રપ્રહ્લાદ સંતોષલે ॥ ૫૧ ॥

ત્યાચ સંસ્કૃતાચી ટીકા । શ્રોતયાંસી સાંગીતલી દેખા ।
ઐકતાંચી પરમસુખા । પાત્ર જાહલે ॥ ૫૨ ॥

તુળસી માહાત્મ્ય પરમદુર્લભ અસે । શ્રવણ કરિતાં દિવસોં દિવસોં ।
લક્ષ્મીવૃંદી હોતસે । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૫૩ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે ઋષિસુતસંવાદે તુળસીમાહાત્મ્યે દશમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૦ ॥

૧૧. એકાદશોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

બ્રાહ્મણ જાલા પુણ્યપાવન । કરિતાજાલા તુળસી અનુષ્ઠાન ।

તંવ તેથે નારદાયે આગમન । અકસ્માત જાહલે ॥ ૧ ॥

પુનીત દેખોનિયાં ત્યાસીં । આશ્રયવાટલે નારદાસીં ।

મ્હણે હા હોતા મહાદોષી । તુળસી સેવેને પાવન જાલા ॥ ૨ ॥

તરી ધન્યધન્ય તુળસીયે મહિમાન । એસેં મ્હણોની કેલે ગમન ।

મગ વિષ્ણુલોકાસ જાઊન । વિષ્ણૂસ ભેટતા જાહલા ॥ ૩ ॥

બ્રાહ્મણાયા સાંગીતલા વૃતાંત । મહામૂર્ખ જાલા પંડિત ।

એસેં તુળસીયે દત્ત । તયાસી જાહલે ॥ ૪ ॥

પરિસોનિ બોલે નારાયણ । તુળસીયે એસેંચિ મહિમાન ।

મજ આણિ તુળસીંત ભિન્નપણ । નાહીં જાણ સર્વથા ॥ ૫ ॥

તુળસીવેગળા મી નાહીં । મજ વેગળી તુળસ નરાહે કદાહી ।

દ્રેષ તુળસીયા કરિતી પાહીં । ત્યાંસીં નિર્દાળીં મી સ્વયે ॥ ૬ ॥

એસેં બોલિલા ભગવાન । નારદ વિનવી આપણ ।

મજ સાંગાવેં તુળસીયે અનુષ્ઠાન । આજ્ઞોપ્રમાણેં કરીન મી ॥ ૭ ॥

તુળસીયે ઠાર્યો નારદાયી પ્રીતી । જડલી દેખોનિ સાંગે શ્રીપતી ।

પૂજન સાંગતોં યેણેં રીતી । તેં તૂં કરી આતાં ॥ ૮ ॥

ઉભયપક્ષીં શુભવારીં । શુભૌદય શુભ નક્ષત્રીં ।

ક્લેશ નિવારણાર્થ એસેં કરી । તેં સાંગતોં તુજ ॥ ૯ ॥

ગૃહાયે દ્વારી અથવા એકાંતવર્ની । ઉભયભૂમિકા પાહોની ।

ઉત્તમ વૃંદાવન કરૂની । સહસ્રાવધી રોપે લાવીં ॥ ૧૦ ॥

આપુલી સ્નાન સંધ્યા કરી । નિત્ય નેમ સારી ।

ગાયત્રીયા જપ કરી । મગ આરંભ કરી પૂજના ॥ ૧૧ ॥

સાયં પ્રાતર્મધ્યાહ્ન । તુળસીયે ધ્યાન કરૂન ।

પૂજા કરી એકાગ્ર મન । નિશ્ચયેંસીં ॥ ૧૨ ॥

આર્ધી કરી તુળસીચી પ્રાર્થના । કરદ્વય જોડોનિયાં જાણા ।

ઉભા રાહોનિ વૃંદાવના । પ્રાર્થના ઐસી કરાવી ॥ ૧૩ ॥

પ્રાર્થના ।

નમો નમો જગદ્દાત્રિ જગદ્દેવિ નમોસ્તુતે ।

નમો નમો જગદ્ભૂતે નમસ્તે પરમેશ્વરિ ॥ ૧ ॥

ઐસી પ્રાર્થના કરી । મગ તુળસીચેં ધ્યાન ધરી ।

ધ્યાન સાંગતોં મનાંતરી । બરવેં ધરી કાં ॥ ૧૪ ॥

ધ્યાનમ્ ।

ધ્યાયેચ્ચ તુલસીં દેવીં શ્યામાં કમલલોચનામ્ ।

પ્રસન્નપદ્મકલ્હારવરદાં સુચતુર્ભુજામ્ ॥ ૨ ॥

કિરીટહારકેયૂરકુંડલાદિવિભૂષિતામ્ ।

ધવલાં સુખસંયુક્તાં પદ્માસનવિરાજિતામ્ ॥ ૩ ॥

ઐસેં કરુનિયાં ધ્યાન । મગ કરી આવાહન ।

આવાહન તુજ લાગોન । સાંગતોં ઐક ॥ ૧૫ ॥

આવાહનમ્ ।

દેવિ ત્રૈલોક્યજનનિ સર્વલોકૈકપાવનિ ।

આગચ્છ ભગવદ્દેવિપ્રસીદ તુલસિ પ્રિયે ॥ ૪ ॥

યા મંત્ર કરુન આવાહન । આતાં તુજ સાંગતોં આસન ।

એકાગ્રચિતેં કરુન । સાવધાન ઐક ॥ ૧૬ ॥

આસનમ્ ।

સર્વદેવમયે દેવિ સવેદાવિષ્ણુવલ્લભે ।

દેવિ સ્વાર્ણમયં દિવ્યં ગૃહાણાસનમવ્યયમ્ ॥ ૫ ॥

ઐસેં જાલિયા આસન । મગ કરી પાદાર્ચન ।

પાદાર્ચન કરાવયાયા મંત્ર જાણ । સાંગતોં તુજ ॥ ૧૭ ॥

પાદમ્ ।

સર્વદેવમયાકારે સર્વદેવિ મનોસ્તુતે ।

દત્તં પાદં ગૃહાણ ત્વં તુલસિ ત્વં પ્રસીદ મે ॥ ૬ ॥

યામંત્ર જાલિયા પાદાર્ચન । મગ અર્ધ્ય સમર્પવેં જાણ ।

આતાં અર્ધ્યાયા મંત્ર આપણ । સાંગતોં તુજ ॥ ૧૮ ॥

अर्धम् ।

सर्वतीर्थमये देवि सर्वागमनिषेविते ।

छदमयै गुडाए त्वं देवि दैत्यांतकप्रिये ॥ ७ ॥

औसें अर्धं जालियावरी । आयमन सांगतो तें अवधारी ।

नारदाप्रती स्वयें श्रीहरी । सांगताडे ॥ १८ ॥

आयमनम् ।

सर्वलोकस्य रक्षार्थं सदा सन्निधिकाशिणी ।

गुडाएनायमनं देवि प्रीत्यर्थं परमेश्वरि ॥ ८ ॥

औसें आयमन जालियावरी । स्नानाया मंत्र अवधावरी ।

सांगतो तो मनांतरी । दृढ धरी ॥ २० ॥

स्नानम् ।

गंगादिभ्यो नदीभ्यश्च समानीतमिदं जलम् ।

स्नानार्थं तुलसि स्वच्छं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ ९ ॥

मंदाकिनी गौतमी य यमुना य सरस्वती ।

गोमती नर्मदा तापी ताभ्यः स्नानार्थमाहृतम् ॥ १० ॥

नदीनदसमुद्भूतं पवित्रं निर्मलं जलम् ।

स्नानार्थं तुलसी मातः प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ ११ ॥

स्नानाया मंत्र सांगीतला । वस्त्रे वाढावया सांगतो तुला ।

या मंत्रे वस्त्रे समर्प वडिला । तुणसी देवीसी ॥ २१ ॥

वस्त्रम् ।

क्षीरोदमथनोत यंद्रलक्ष्मीसखोदरम् ।

गृह्यतां परिधानार्थमिदं क्षौमांबरं शुभम् ॥ १२ ॥

औसें वाडिल्यावरी वस्त्र । आतां गंधाया औक मंत्र ।

सांगतो तुज सविस्तर । तो अवधारी ॥ २२ ॥

गंध ।

श्रीभंड कुकुमं दिव्यं कर्पूरागरुसंयुतम् ।

कल्पितं य मलादेवि प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ॥ १३ ॥

औसें गंध समर्पिल्यावरी । अक्षतेया मंत्र अवधारी ।

सांगतो तुज निर्धारि । तो अकपां ॥ २३ ॥

अक्षताः ।

अक्षताश्च सुरश्रेष्ठाः कुंडुमाक्ताः सुशोभिताः ।

मया निवेदिता भक्त्या गृहाण परमेश्वरी ॥ १४ ॥

अक्षतेया मंत्र सांगीतला । सौभाग्य द्रव्य अर्पील्यावरी ।

त्याया मंत्र तुजला । सांगतो अक ॥ २४ ॥

सौभाग्यद्रव्यम् ।

हरिद्रा कुंडुमं यैव कज्जलं सिंदूरं तथा ।

सौभाग्यद्रव्यं प्रीत्यर्थं गृहाण परमेश्वरि ॥ १५ ॥

कंठसूत्रं ताऽपत्रं तथैव पादभूषणम् ।

नासामोक्तं यांजनं य अर्पितं ते सुरेश्वरि ॥ १६ ॥

सौभाग्यद्रव्य अर्पिल्यावरी । पुष्पे समर्पा ते अवसरी ।

त्याया मंत्र निर्धारि । सांगतो तुज ॥ २५ ॥

पुष्पम् ।

नीलोत्तल सुकल्हारमालत्यादीनि शोभने ।

गधवंति य पद्मानि पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ १७ ॥

आतां धूपाया मंत्र तुजप्रती । सांगतो तो धरुन चित्ती ।

धूप समर्पी असिया रीती । तुणसी देवीसी ॥ २६ ॥

धूपम् ।

देवि गृहाण देवेशि मनोहारि सुगुग्गुलम् ।

आज्यमिश्रं तु तुलसि प्रीत्याऽभीष्टप्रदायिनि ॥ १८ ॥

असा धूप समर्पिल्यावरी । दीप दाण्वी ते अवसरी ।

तो मंत्र अवधारी । अकचित्ते ॥ २७ ॥

दीपम् ।

अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानदीपप्रदायिनि ।

तथैव तुलसि प्रीत्या दीपोयं प्रतिगृह्यताम् ॥ १९ ॥

दीप समर्पिल्यावरी । नैवेद्याया मंत्र अवधारी ।

सांगतो या अवसरी । तुजकारणें ॥ २८ ॥

नैवेद्यम् ।

नमस्ते जगतां नाथे प्राणिनां प्रियदर्शने ।

यथाशक्ति मया दत्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ २० ॥

अैसा नैवेद्य समर्पण करी । मग उदक सोडावें भूमी वरी ।

त्याया मंत्र याप्रकारी । म्हाणावा ॥ २० ॥

उदकम् ।

नमो भगवति श्रेष्ठे नारायणि जगन्मये ।

शीतल विमलं नीरं तुलसि प्रतिगृह्यताम् ॥ २१ ॥

यापरी उदक समर्पोंनि । तांभूल समर्प तुणसीलागुनी ।

त्याया मंत्र श्रवणी । अैक आतां ॥ २१ ॥

तांभूलम् ।

अमृता मृतसंभूतं तुलस्यमृतं पिबिषि ।

कर्पूरादिसमायुक्तं तांभूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ २२ ॥

या नंतरें समर्पी दक्षिणा । याया मंत्र सांगतों जाणा ।

सावधान करोनि अंतःकरणा । अैक आतां ॥ २२ ॥

दक्षिणा ।

दक्षिणां दक्षिणकरे भक्तानां प्रियकारिणि ।

दद्यामि ते सदा भक्त्या तुलसि प्रतिगृह्यताम् ॥ २३ ॥

अैसी दक्षिणा समर्पिल्यावरी । उत्तरनीराजन करी ।

त्याया मंत्र अवधारी । सांगतों तुज ॥ २३ ॥

नीराजनम् ।

करोर्द्धि सदीपं य तिमिरस्य निवारणम् ।

सौवर्णं य मया दत्तमार्तिक्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ २४ ॥

अैसें नीराजन समर्पी । मग पुष्पांजली अर्पी ।

तो मंत्र साक्षेपी । अैक आतां ॥ २४ ॥

मन्त्रपुष्पम् ।

नानाविधानि पुष्पाणि सुगंधीनि सुरेश्वरि ।

भतस्त्वां पूजयिष्यामि गृह्यतां सुमनोजलिः ॥ २५ ॥

મંત્રપુષ્પાંજલી જાહલ્યાવરી । મગ પ્રદક્ષિણા કરી ।
ત્યાયા મંત્ર અવધારી । સાંગતોં તુજ ॥ ૩૪ ॥

પ્રદક્ષિણા ।

નમો નમો જગદ્દાત્રિ જગદેવિ નમો નમઃ ।

નમો નમો જગદ્ભૂતિર્નમસ્તે પરમેશ્વરિ ॥ ૨૬ ॥

પ્રદક્ષિણા જાહલિયાવરી । મગ સાષ્ટાંગ નમસ્કારકરી ।
નમ સ્કારાયા મંત્ર યે અવસરી । સાંગતોં તુજ ॥ ૩૫ ॥

નમસ્કારઃ ।

પ્રસીદ મમ દેવિ ત્વં કૃપયા પરયા સદા ।

અભીષ્ટફલસિદ્ધિં ચ કુરુમે માધવપ્રિયે ॥ ૨૭ ॥

ઐસા નમસ્કાર કેલિયાવરી । પ્રાર્થના કરી જોડલ્યા કરી ।
મગ પ્રસન્ન હોઈલ સત્વરી । તુળસી તુજકારણે ॥ ૩૬ ॥

પ્રાર્થનેયા મંત્ર શ્રીપતી । સાંગતા ઝાલા નારદાત્રતી ।
મ્હણે એકાગ્રચિત્તી । ઐક આતાં ॥ ૩૭ ॥

પ્રાર્થના ।

ભદ્રે ત્વામર્યયેન્નિત્યં પ્રાતરેવ શુચિર્નરઃ ।

મધ્યાન્હે ત્વાં ચ સાયાન્હે મુક્તિમુક્તિપ્રદાં સદા ॥ ૨૮ ॥

સર્વોપચારૈરથવા ચાતુર્માસ્યે વિશેષતઃ ।

પૂજયેતુલસીં દેવીં મદ્રૂપફલ સિદ્ધયે ॥ ૨૯ ॥

ઐસેં નારદમુનીસીં । સ્વમુખેં સાંગીતલે હૃષીકેશીં ।
તેચિ કથા ઋષીશ્વરાંસીં । સૂત સાંગતાહે ॥ ૩૮ ॥

સ્વર્ગીં ઇંદ્રપ્રભાદાસીં । ગુરુ સાંગે આદરેસીં ।

પરિસતાં ઉભયતાં માનસીં । પરમસંતોષ જાહલા ॥ ૩૯ ॥

ત્યાથપરી શ્રોતયાંસ । વિજ્ઞામી કૃત્તિ સાંગતસે સુરસ ।

ઉદાસ ન ધરાવેં માનસ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૪૦ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુલસીમાહાત્મ્યે એકાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૧ ॥

તુલસી પૂજા

પ્રાર્થના ।

નમો નમો જગદ્ધાત્રિ જગદેવિ નમોસ્તુતે ।
નમો નમો જગદ્ભૂતે નમસ્તે પરમેશ્વરિ ॥ ૧ ॥

ધ્યાનમ્ ।

ધ્યાયેચ્ચ તુલસીં દેવીં શ્યામાં કમલલોચનામ્ ।
પ્રસન્નપદ્મકલ્હારવરદાં સુચતુર્ભુજામ્ ॥ ૨ ॥
કિરીટહારકેયૂરકુંડલાદિભૂષિતામ્ ।
ધવલાં સુખસંયુક્તાં પદ્માસનવિરાજિતામ્ ॥ ૩ ॥

આવાહનમ્ ।

દેવિ ત્રૈલોક્યજનનિ સર્વલોકૈકપાવનિ ।
આગચ્છ ભગવદેવિપ્રસીદ તુલસિ પ્રિયે ॥ ૪ ॥

આસનમ્ ।

સર્વદેવમયે દેવિ સવેદાવિષ્ણુવલ્લભે ।
દેવિ સ્વાર્ણમયં દિવ્યં ગૃહાણાસનમવ્યયમ્ ॥ ૫ ॥

પાદમ્ ।

સર્વદેવમયાકારે સર્વદેવિ મનોસ્તુતે ।
દત્તં પાદં ગૃહાણ ત્વં તુલસિ ત્વં પ્રસીદ મે ॥ ૬ ॥

અર્ધ્યમ્ ।

સર્વતીર્થમયે દેવિ સર્વાગમનિષેવિતે ।
ઇદમયૈ ગૃહાણ ત્વં દેવિ દૈત્યાંતકપ્રિયે ॥ ૭ ॥

આચમનમ્ ।

સર્વલોકસ્ય રક્ષાર્થં સદા સન્નિધિકારિણી ।
ગૃહાણાચમનં દેવિ પ્રીત્યર્થં પરમેશ્વરિ ॥ ૮ ॥

સ્નાનમ્ ।

ગંગાદિભ્યો નદીમ્પશ્ચ સમાનીતમિદં જલમ્ ।
સ્નાનાર્થં તુલસિ સ્વચ્છં પ્રીત્યર્થં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૯ ॥
મંદાકિની ગૌતમી ચ યમુના ચ સરસ્વતી ।
ગોમતી નર્મદા તાપી તાભ્યઃ સ્નાનાર્થમાહૃતમ્ ॥ ૧૦ ॥
નદીનદસમુદ્ભૂતં પવિત્રં નિર્મલં જલમ્ ।
સ્નાનાર્થં તુલસી માતઃ પ્રીત્યર્થં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૧૧ ॥

વસ્ત્રમ્ ।

ક્ષીરોદમથનોત ચંદ્રલક્ષ્મીસહોદરમ્ ।
ગૃહ્યતાં પરિધાનાર્થમિદં ક્ષૌમાંબરં શુભમ્ ॥ ૧૨ ॥

ગંધ ।

શ્રીખંડ કુંકુમં દિવ્યં કર્પૂરાગરુસંયુતમ્ ।
કલ્પિતં ચ મહાદેવિ પ્રીત્યર્થે પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૧૩ ॥

અક્ષતાઃ ।

અક્ષતાશ્ચ સુરશ્રેષ્ઠાઃ કુંકુમાક્ષતાઃ સુશોભિતાઃ ।
મયા નિવેદિતા ભક્ત્યા ગૃહાણ પરમેશ્વરી ॥ ૧૪ ॥

સોભાગ્યદ્રવ્યમ્ ।

હરિદ્રા કુંકુમં ચૈવ કજ્જલં સિંદુરં તથા ।
સૌભાગ્યદ્રવ્યં પ્રીત્યર્થં ગૃહાણ પરમેશ્વરિ ॥ ૧૫ ॥
કંઠસૂત્રં તાડપત્રં તથૈવ પાદભૂષણમ્ ।
નાસામોક્તં ચાંજનં ચ અર્પિતં તે સુરેશ્વરિ ॥ ૧૬ ॥

પુષ્પમ્ ।

નીલોત્તલ સુકલ્હારમાલત્યાદીનિ શોભને ।
ગધવંતિ ચ પદ્માનિ પુષ્પાણિ પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૧૭ ॥

ધૂપમ્ ।

દેવિ ગૃહાણ દેવેશિ મનોહારિ સુગુગુલમ્ ।
આજ્યમિશ્રં તુ તુલસિ પ્રીત્યાડભીષ્ટપ્રદાયિનિ ॥ ૧૮ ॥

દીપમ્ ।

અજ્ઞાનતિમિરાંધસ્ય જ્ઞાનદીપપ્રદાયિનિ ।
તથૈવ તુલસિ પ્રીત્યા દીપોયં પ્રતિગૃહ્યતામ્ ॥ ૧૯ ॥

નૈવેદ્યમ્ ।

નમસ્તે જગતાં નાથે પ્રાણિનાં પ્રિયદર્શને ।
યથાશક્તિ મયા દત્તં નૈવેદ્યં પ્રતિભૂત્યતામ્ ॥ ૨૦ ॥

ઉદકમ્ ।

નમો ભગવતિ શ્રેષ્ઠે નારાયણિ જગન્મયે ।

शीतल विमलं नीरं तुलसि प्रतिगृह्यताम् ॥ २१ ॥

तांभूलम् ।

अमृता मृतसंभूतं तुलस्यमृतवृषिणि ।

कर्पूरादिसमायुक्तं तांभूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ २२ ॥

दक्षिणा ।

दक्षिणां दक्षिणकरे भक्तानां प्रियकारिणि ।

ददामि ते सदा भक्त्या तुलसि प्रतिगृह्यताम् ॥ २३ ॥

नीराजनम् ।

करोद्दतिं सदीपं य तिमिरस्य निवारणम् ।

सौवर्णं य मया दत्तमार्तिक्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ २४ ॥

मन्त्रपुष्पम् ।

नानाविधानि पुष्पाणि सुगंधीनि सुरेश्वरि ।

भतस्त्वां पूजयिष्यामि गृत्यतां सुमनोजलिः ॥ २५ ॥

प्रदक्षिणा ।

नमो नमो जगद्धात्रि जगदेवि नमो नमः ।

नमो नमो जगद्भूतिर्नमस्ते परमेश्वरि ॥ २६ ॥

नमस्कारः ।

प्रसीद मम देवि त्वं कृपया परया सदा ।

अभीष्टफलसिद्धिं य कुरु मे माधवप्रिये ॥ २७ ॥

प्रार्थना ।

भद्रे त्वामर्थयेन्नित्यं प्रातरेव शुचिर्नरः ।

मध्याह्ने त्वां य सायान्ते मुक्तिमुक्तिप्रदा सदा ॥ २८ ॥

सर्वोपयारैरथवा यातुर्मास्ये विशेषतः ।

पूजयेत्तुलसीं देवीं मद्रूपफल सिद्धये ॥ २९ ॥

१२. द्वादशोऽध्यायः

श्रीगणेशाय नमः ।

नैमिषारण्यीं ऋषीश्वर । जैसले असती समग्र ।

તે પુમતે ઝાલે સર્વત્ર । સૂતાલાગીં ॥ ૧ ॥

સ્વામી તુળસી ઉમત્ર । જાહલી કોહૂન યાચે કેસેં આહે આખ્યાન ।

તેં સાંગાવેં નિરોપણ । કૃપાનિધિ ॥ ૨ ॥

આણિક ઇચેં મહિમાન । તેંહી સાંગાવેં આપણ ।

શ્રવણેં તુમ આમુચે કર્ણ । કરા ઐસેં બોલિલે ॥ ૩ ॥

તેસમચીં સન્નિધ હોતા શતાનંદ । સૂતાચા શિષ્ય વેદવિદ ।

બોલતા ઝાલા ગુણાનુવાદ । તુળસીદે વીચે ॥ ૪ ॥

પ્રાતઃકાળી ઘડે તુળસીચે દર્શન । તરી સહસ્ર ગોદાનાચેં પુણ્ય ।

લક્ષ્મી રાહે સંપૂર્ણ । તયા પુરુષાચે ઘરીં ॥ ૫ ॥

જો પ્રાતઃકાળીં નિત્ય કરી દર્શન । ત્યાસીં આણીક હો પ્રાપ્તી આહે જાણ ।

સ્વામી ઐકા ચિત્ત દેહન । બોલણેં માઝેં ॥ ૬ ॥

અશક્ત હોય બળિવંત । દેહીચે રોગ નાસતી સમસ્ત ।

પરમ હોય પુણ્યવંત । નિશ્ચયેસીં ॥ ૭ ॥

શતાનંદાચે ઇતકે ઝાલેં બોલણેં । મગ સૂત સાંગતે ઝાલે આપણ ।

મહાત્મી સ્વસ્થ કરૂં નિયાં મન । તુળસી આખ્યાન ઐકાવેં ॥ ૮ ॥

ક્ષીરસમુદ્રીં હોતીં ચતુર્દશ રત્ને । તી કાઢાવયાસી કેલા ચલ ।

તેં સાંગતોં જાણ । તુમહાંપ્રતી ॥ ૯ ॥

બિરડી કેલી વાસુકીચીં । રવી કેલી મેરૂચી ।

યુક્તી કેલી ઘુસળણાચી । ઐશા પ્રકારેં ॥ ૧૦ ॥

એકીકડે ધરિતી સુરવર । એકીકડે લાગલે અસુર ।

ઘુસળણ કરૂંનિયાં સત્વર । રત્ને ચતુર્દશ કાઢિલીં ॥ ૧૧ ॥

લક્ષ્મી કૌસ્તુભ પારિજાતક । સુરા ધન્વંતરી ચંદ્રમા દેખ ।

ઐસી હી સાહા ઝાલીં ઐક । આણિક સાંગતોં ॥ ૧૨ ॥

કામધેનુ ઐરાવત । રંભા દેવાંગના નેમસ્ત ।

અશ્વ સપ્તમુખી શોભત । ઐસી દશક જાહલીં ॥ ૧૩ ॥

વિષ ધનુષ્ય આણિ શંખ । ચવદાવેં અમૃત દેખ ।

ઐસીં ચતુર્દશ રત્ને અમોલિક । કાઢિલીં દેખા ॥ ૧૪ ॥

ઐસીં કાઢિલીં ચતુર્દશ રત્નેં । દેવ દૈત્ય વિભાગ કરિતે ઝાલે જાણ ।
કોણી ઘેતલે કોણ કોણ । તેં સાંગતોં તુઝા ॥ ૧૫ ॥

શંકરેં ઘેતલેં ચંદ્રમા વિષ । કૌસ્તુભ શંખ લક્ષ્મી વિષ્ણુસ ।
અમૃત દીધલેં દેવાંસ । તથેવેળીં ॥ ૧૬ ॥

પાંચ પ્રાપ્ત ઝાલીં ઇંદ્રાસી । પારિજાતક રંભા ધનુષ્યાસીં ।
ઐરાવત કામધેનૂસીં । ઘેતા ઝાલા ॥ ૧૭ ॥

સુરા દીધલી દૈત્યાંસીં । ઉચૈઃશ્રવા દીધલા સૂર્યાસીં ।
ધન્વંતરી સ્વર્ગાસીં । રાહિલા દેખા ॥ ૧૮ ॥

ઐસા ચતુર્દશ રત્નાંચા વિભાગ કેલા । વિષ્ણુ પરમસંતોષી ઝાલા ।
આનંદેં કરુની ડોલોં લાગલા । તથેવેળીં ॥ ૧૯ ॥

વિષ્ણુચી પરમતૃમી ઝાલી । નેત્રાંતૂન આસુવેં બાહેર પડલીં ।
ત્યાંતૂન તુળસી નિઘાલી । તાત્કાળ જાણા ॥ ૨૦ ॥

શામવર્ણ ચતુર્ભુજ । કર્ણીં કુંડલેં સતેજ ।
નેત્ર કમળાકાર સહજ । અસતી દેખા ॥ ૨૧ ॥

ઐસેં દેખોનિ તિયેસીં । વિષ્ણુનેં આલિંગિલી હૃદયાસીં ।
પરમ હોઉની સંતોષો । તિજપ્રતી બોલતા ઝાલા ॥ ૨૨ ॥

તુળસીસીં કરિતાં ભાષણ । સ્વર્ગીં સુરવર પાહતી આપણ ।
કાય બોલતો નારાયણ । તેં શ્રવણ કરું આમ્હી ॥ ૨૩ ॥

તંવ બોલે નારાયણ । તુજહૂન પ્રિય આણીક નાહીં જાણ ।
તૂં માઝી વડભા પૂર્ણ । હેં સત્ય વચન જાણ પૈ ॥ ૨૪ ॥

આણીક ઐક તુળસી દેવી । અખંડ તૂં મજપાસીં અસાવી ।
પ્રીતિ માઝી અસે આઘવી । તુઝે ઠાઈ ॥ ૨૫ ॥

તુજવીણ મજ દુર્લભ નસે । તુઝે ઠાઈ માઝા પરમ સંતોષ ।
મ્હણોની ધરૂન હૃદયાસ । પુન્હાં આલિંગિલી ॥ ૨૬ ॥

આણીક બોલે લક્ષ્મીકાંત । તુળસી તૂં ઐક નિશ્ચિત ।
તુજ સાંગતોં યથાર્થ । પ્રીતિપૂર્વક ॥ ૨૭ ॥

નાનાપુષ્પજાતી અસતી । ત્યાંચી પુષ્પેં મજ સમર્પિતી ।
તેહી માઝે ભક્ત હોતી । યથાર્થ જાણા ॥ ૨૮ ॥

મુક્તાકૃણાંની પૂજા કરિતી । સુવર્ણપુષ્પે મજ વાહતી ।
 તેહી ભક્ત મજ પ્રિય હોતી । યથાર્થ જાણા ॥ ૨૯ ॥
 નાનાપ્રકારથી રત્ને । પૂજા કરિતી સમર્પણે ।
 રૌપ્યપુષ્પે વાહતી જાણ । મજકારણે પ્રીતિ કરૂની ॥ ૩૦ ॥
 પરી સંતુષ્ટ નસેં તુજે પત્રાવીણ । એસા માઝા ભાવ પૂર્ણ ।
 તુજ સાંગતોં જાણ । નિશ્ચયેસી ॥ ૩૧ ॥
 આણે સુવર્ણાયે પર્વત । રત્નાંચ્યા લાખોલ્યા વાહતી નિત્ય ।
 પુણ્યાયે પર્વત સદોદિત । સ્ફટિકરત્નાં મિતી નાહી ॥ ૩૨ ॥
 ઇતુક્યાંચે કૃણ સાંગતોં દેખ । સદ્ભાવે વાહતાં તુજે પત્ર એક ।
 તુજ્યા તોં પત્રાવાંચૂન આણીક । મજ પ્રિય નાહી ॥ ૩૩ ॥
 એસેં તુજે ઠાઈ માઝેં મન । બોલોની તુળસીપત્રાંચી માળ ઘાતલી જાણ ।
 કંઠાપાસોનિ પાદાંગુષ્ઠ પ્રમાણ । તયેવેળોં ॥ ૩૪ ॥
 મગ હોઊનિ હર્ષાયમાન । મ્હણે તૂં માગ કાંહીં વરદાન ।
 માગસીલ તેં દેઈન । તુજલાગીં ચેસમઈ ॥ ૩૫ ॥
 એસેં બોલિલા સર્વેશ્વર । મગ તુળસી માગતી ઝાલી વર ।
 તોહી એકા સાદર । ચિત્ત દેઊનિયાં ॥ ૩૬ ॥
 મ્હણે શંકરાચી તુઝી પ્રીતી માઝે ઠાઈ । અખંડ અસાવી પાહીં ।
 મજવીણ આણીક કાંહીં । તુમ્હાંસી દુર્લભ નસાવેં ॥ ૩૭ ॥
 આણીક માગતેં દેવાધિદેવા । તેં મજ દેઈ ગા કેશવા ।
 એસેં બોલોનિ તેવ્હાં । વિનવિતી જાહલી ॥ ૩૮ ॥
 માઝેં રોપ લાવોનિ જો કરી પાળણ । ત્યાચેં કિલ્મિષ જાઈલ નિર્દાળૂન ।
 સ્વર્ગલોકાચી પ્રાપ્તી ત્યાકારણેં । કેલી પાહિજે ॥ ૩૯ ॥ -૨
 જો કરીલ માઝેં વૃંદાવન । ઉદક ઘાલીલ નિત્યાન ।
 ત્યાસીં વૈકુંઠવાસ આપણ । દીવલા પાહિજે ॥ ૪૦ ॥
 જો નિત્ય કરીલ માઝેં પૂજન । નૈવેદ્ય દાખવી દીપ લાઊન ।
 ત્યાસીં આપુલી સમતા પૂર્ણ । દોધલી પાહિજે ॥ ૪૧ ॥
 અખંડ વંદી માઝેં તીર્થ । પ્રદક્ષિણા કરીલ સાત ।

ત્યાસીં આપુલી સ્વરૂપતા નિભાંત । દીધલી પાહિજે ॥ ૪૨ ॥
 મહાપાતકી અસેલ નિભાંત । તો માઝી સેવા કરીલ એકચિત્ત ।
 ત્યાસીં કરાવેં પુણ્યવંત । દેવાધિદેવા ॥ ૪૩ ॥
 પાપાચે પર્વત જાહલે અસતી । તુજેં નામ સ્મરણ જે ન કરિતી ।
 અંતીં ત્યાંચે મુખીં ઘાલિતી । એકપર્ણ માઝેં ॥ ૪૪ ॥
 ત્યાંસીં ધાવી ઉત્તમ ગતી । મુક્તી ધાવી નિશ્ચિતી ।
 માઝી સેવા જે કરિતી । તયાંલાગીં ॥ ૪૫ ॥
 ચતુર્માસ મજપાસીં લાવિતી દીપ । માઝી પૂજા કરિતી સાક્ષેપ ।
 ત્યાંસી લક્ષ્મી ધાવી અમૂપ । સ્વામિનાથા ॥ ૪૬ ॥
 જો અખંડ કરી માઝેં ભજન । ત્યાવરી આપણ કૃપા કરાવી પૂર્ણ ।
 એસેં માગીતલેં વરદાન । તુળસીદેવીનેં ॥ ૪૭ ॥
 વિષ્ણુ મ્હણે તથાસ્તુ । તુજે પુરતીલ મનોરથુ ।
 એસેં બોલોનિ અકસ્માતુ । વિષ્ણુ અદૃશ્ય જાહલા ॥ ૪૮ ॥
 સ્વર્ગી સકળ સુરવર । આશ્ચર્ય કરિતી થોર ।
 મ્હણતી તુળસી સવેં અપાર । ભગવંત બોલિલા ॥ ૪૯ ॥
 ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય તુળસીચેં । મહિમાન ન વર્ણવે ઇવેં ।
 એસેં બોલોનિયાં વાચે । દેવ ગેલે નિજધામા ॥ ૫૦ ॥
 એસી કથાનૈમિષારણ્યાસીં । સૂત સાંગતી ઋષીશ્વરાંસી ।
 તુળસીચી ઉત્પત્તિ જાહલી એસી । તે સાંગીતલી તુમ્હાંપ્રતી ॥ ૫૧ ॥
 સ્વર્ગી ઇંદ્ર પ્રહ્લાદાસીં । ગુરુ સાંગે ઉભયતાંસીં ।
 શ્રવણ કરિતાં માનસીં । ઉભયતાંસીં સંતોષ ॥ ૫૨ ॥
 ત્યાંચીં ઉચ્છિષ્ટ ઉત્તરેં એસીં । પ્રાપ્ત જાહલીં વક્તયાસીં ।
 તીંચ શ્રુત કેલીં શ્રોતયાંસીં । શ્રવણેં દગ્ધ હોતી મહાદોષ ॥ ૫૩ ॥
 ભાવ ધરોનિ માનસીં । જો શ્રવણ કરીલ તુળસી માહાત્મ્યાસીં ।
 ત્યાસીં કૃપા કરીલ હૃષીકેશી । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મ્હણે ॥ ૫૪ ॥
 ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે દ્વાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥

૧૩. ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

નૈમિષારણ્યો સકળ ઋષીશ્વર । સૂતાપ્રતિ બોલતી સમગ્ર ।
તુળસીચે કીર્તીયા વિસ્તાર । આમ્હાંસ સાંગીતલા પાહિજે ॥ ૧ ॥

પરિસોનિ ઋષીશ્વરાંચી પ્રશ્નોક્તી । સૂત સાંગતી તયાંપ્રતી ।
સાવધાન હોઊનિ ચિત્તી । શ્રવણ કરાવે ॥ ૨ ॥

સૂત મહણતી તુળસીચીં દોન રૂપેં । તેજોમય દિવ્ય સ્વરૂપેં ।
કૈસીં જાણાલ સાક્ષેપેં । સાંગતોં તુમ્હાં ॥ ૩ ॥

એક શ્યામવર્ણ । દુસરેં શુભ સંપૂર્ણ ।
પરી દોહીં રૂપાંચે ઠાઈ નારાયણ । સર્વદાં અસે ॥ ૪ ॥

દોની રૂપેં સાંગીતલીં નિર્ધાર । આતાં સાંગતોં કીર્તીયા વિસ્તાર ।
શ્રવણ કરિતાં ભવરોગ દુસ્તર । નિરસે દેખા ॥ ૫ ॥

પ્રત્યહીં આપાદતળમસ્તકા । તુળસીચે ખાલીલ મૃત્તિકા ।
સર્વાંગાસીં લાવિતાં દેખા । સર્વ પાપેં ભસ્મ હોતી ॥ ૬ ॥

જરી નિરંતર ભક્ષી પર્ણ । તરી ત્યાસીં ઘડે સહસ્ર ગોદાન ।
પરમપુણ્યાત્મા હોય આપણ । ભક્ષિતાં નર ॥ ૭ ॥

નિત્ય તીર્થ પ્રાશન કરી । તો પુણ્યપાવન હોય સંસારી ।
વિષ્ણુલોકી નિરંતરીં । કરી વાસ્તવ્ય ॥ ૮ ॥

શાળિગ્રામાસીં તુળસીપર્ણ । સમર્પિત્યા વીણ ન ઘે અન્ન ।
ઐસા જયાયા નેમ પૂર્ણ । ત્યાચી કૃળશ્રુતી ઐકા ॥ ૯ ॥

લક્ષ્મી નિરંતર રાહે ઘરીં । દિવ્યદેહી હોય શરીરીં ।
અંતકાળીં વાસ્તવ્ય કરી । વિષ્ણુભુવનીં ॥ ૧૦ ॥

સર્વ પાકનિષ્પત્તિ જાલિયાવરી । તુળસીપત્રે તીર્થ પ્રોક્ષી વરી ।
તો નૈવેદ્ય શાળિગ્રામાસીં સમર્પી જરી । તરી તૃમ્હોય ભગવાન ॥ ૧૧ ॥

કત્યાં પુરુષાસીં નાહીં અભાવના । પુત્ર પૌત્ર સંપૂર્ણ ધન ધાન્યા ।
પાવોનિયાં જાણા । વિષ્ણુપદ પ્રાપ્ત હોય ॥ ૧૨ ॥

તુળસી વૃંદાવનીં કરી શ્રાદ્ધ । તરી ત્યાસીં પુણ્ય ઘડે અગાધ ।
એકે શ્રાદ્ધી દશ શ્રાદ્ધે । જાલીં ત્યારીં ॥ ૧૩ ॥

પતિત્રતેસીં નલગે આણિક ઉપાવ કરાવા । તિસીં દુર્લભ પતિસેવા ।

પતિસેવેચી દેવાધિદેવા । આવડી મોઠી ॥ ૧૪ ॥

પરી તિનેં સેવા તુળસીચી કરિતાં । સદ્ભાવેં પ્રદક્ષિણા ઘાલિતાં ।

હળદી કુંકુમ સુવાસિનીસીં સમર્પિતાં । સૌભાગ્યવર્ધન હોય તિચેં ॥ ૧૫ ॥

પુત્રાંસી ભક્તિ માતા પિત્યાંચી । ગરજ નાહીં ઇતર સાધનાંચી ।

જે જે પદાર્થો વાસના ત્યાંચી । પુરવિતા મી હોય ॥ ૧૬ ॥

દુર્લભ સેવા ગોબ્રાહ્મણાંચી । અખંડ સેવા દોઠાઈ જ્યાચી ।

ત્યાસીં પ્રાપ્તી હોય સર્વસિદ્ધિંચી । ચેણેંચી કરુની ॥ ૧૭ ॥

પરમ દુર્લભ વિષ્ણૂચી ભક્તી । ઐસા ભાવ ધરુન ચિતીં ।

સેવા કર્યાસીં હોય પ્રાપ્તી । સાયુજ્યતા ॥ ૧૮ ॥

શિષ્યાસીં દુર્લભ ગુરુચી સેવા । ગુરુસેવેનેં પાવે પરતીરઠેવા ।

સદા સ્વરૂપી હોઈલ રાહવા । ગુરુસેવેનેં ॥ ૧૯ ॥

જૈસી હી દુર્લભ આઘવી । તૈસીય તુળસીચી સેવા જાણાવી ।

સર્વ મનકામના પુરવી । તુળસી દેવી ॥ ૨૦ ॥

યાસ્તવ શ્રીરામેં સરયૂતીરીં । સેવા કેલી બહુત દિવસવરી ।

જ્ઞાન વ્હાવેં મજ અંતરીં । સર્વકાળ ॥ ૨૧ ॥

મગ તુળસી હોગિનિ પ્રસન્ન । દેતી જાહલી વરદાન ।

અપાર દીધલેં જ્ઞાન । રામચંદ્રાસીં ॥ ૨૨ ॥

દુસરેં અનુષ્ઠાન । શ્રીરામેં કેલેં આપણ ।

સીતાશુદ્ધી કરોનિ રાવણ કુંભકર્ણ । નિર્દાળાવયા ॥ ૨૩ ॥

શ્રીરામેં કરિતાં અનુષ્ઠાન । પૂર્ણતા જાહલી પરિપૂર્ણ ।

મગ તુલસી હોગિનિ સુપ્રસન્ન । વર દેતી જાહલી ॥ ૨૪ ॥

શ્રીરામા તુઝે મનોરથ । સર્વ પૂર્ણ હોતીલ યથાર્થ ।

ઐસા બોલોનિ વાક્યાર્થ । આશીર્વાદ દીધલા ॥ ૨૫ ॥

હનુમંત મ્હણે તુળસી દેવી । મજ સીતાશુદ્ધી વ્હાવી ।

શ્રીરામકૃપા સંપાદાવી । તાત્કાળ દેખા ॥ ૨૬ ॥

શુદ્ધી કરોનિ મ્યાં વ્હાવેં વિજયી । પુનરપિ રામાસીં સાંગાવયા ચેઈ ।

હેંચ મજ દેઈ । મહાણોની અનુષ્ઠાન કેલે ॥ ૨૭ ॥

મગ તુળસી પ્રસન્ન ઝાલી તેસમચી । હાણે તુઝી કાર્યસિદ્ધી ઝાલી પાહી ।

ચિંતા ન કરી કાંહી । વિજયી હોસી હનુમંતા ॥ ૨૮ ॥

શ્રીરામશરે પડિલા વાળી । તારા નમન કરી તેવેળી ।

મહાણે પુન્હા ખંડાવી જન્માવળી । પ્રાણનાથાચી ॥ ૨૯ ॥

મિળણી હોય સાયુજયતેસી । પુન્હા ચેણે નલગે ગર્ભવાસી ।

ઐસિયા અનુષ્ઠાનાસી । કરૂં આતાં ॥ ૩૦ ॥

મગ તુળસીચે કરૂં અનુષ્ઠાન । વર માગીતલા આપણ ।

મહાણે પતીચે ચેણે જાણે । ચુકવી માતે ॥ ૩૧ ॥

મગ પ્રસન્ન ઝાલી તુળસી । મહાણે પુનર્જન્મ નાહી વાળીસી ।

ઐસેં બોલોનિ ત્યા સમયાસી । તુળસી અદૃશ્ય જાહલી ॥ ૩૨ ॥

યાચપરી તુળસીચે અનુષ્ઠાન । કેલે કૃષ્ણ કામના ધરૂં ।

તેં મી સાંગતોં તુમ્હાં લાગુન । ઐકા આતાં ॥ ૩૩ ॥

ગોમતીચે તીરી । ઉત્તમ વૃંદાવન કેલે ઝડકરી ।

સહસ્ર રોપ લાવિલે તે અવસરી । શ્રીકૃષ્ણનાચેં ॥ ૩૪ ॥

મહાણે દોન સંકલ્પ માઝે માનસી । તે મી સાંગતોં તુજપાસી ।

ચિત્ત દેઊનિ પરીચેસી । તુળસી દેવી ॥ ૩૫ ॥

કંસાચેં કરાવેં નિર્દાળણ । ગોકુળ રક્ષાવેં આપણ ।

હાચિ મજ વર દેઈ જાણ । મહાણોની અનુષ્ઠાન કરિતા ઝાલોં ॥ ૩૬ ॥

શ્રીકૃષ્ણેં એકચિત્તે । અનુષ્ઠાન કેલે દિવસ બહુત ।

મગ તુળસી મૂર્તિમંત । ભેટતી જાહલી ॥ ૩૭ ॥

ઉભયતાંસી ઝાલેં આલિંગન । આલિંગિલી પરમ પ્રીતીકરૂં ।

મગ બોલતી ઝાલી વચન । શ્રીહરીપ્રતી ॥ ૩૮ ॥

તુમચે પુરતીલ મનોરથ । કંસાસીં મારાલ નિભાંત ।

ગોકુળ રક્ષાલ ત્વરિત । નિશ્ચયેંસી ॥ ૩૯ ॥

ઐસેં દીધલેં વરદાન । સંતોષ પાવલા જગજીવન ।

મગ બોલતા જાહલા આપણ । તુળસીપ્રતી ॥ ૪૦ ॥

મહણે જિતુકે ઠારીં માઝા વસ્તી । તેં મી સાંગતોં તુજપ્રતી ।
શ્રવણ કરીં એકચિત્તીં । દુશ્ચિંતન વ્હાવે ॥ ૪૧ ॥

ક્ષીરસાગરી માઝેં સ્થાન । વૈકુંઠ હેં માઝેં ભુવન ।
મધ્યાન્હીં રવિમંડળી અસેં જાણ । નિશ્ચયેંસીં ॥ ૪૨ ॥

આણિક વાસ્તવ્ય સ્થળ દ્વારકા । કીં હરિકીર્તનીં ઉભા દેખા ।
ઐસે બોલતાં યદુનાયકા । તુળસી દેવી આનંદલી ॥ ૪૩ ॥

ઇતુકે સ્થળીં માઝી વસ્તી । પરી તેથેં નાહીં સુખનિવૃત્તી ।
અખંડ તુઝેં ધ્યાન ચિત્તીં । અસે દેખા ॥ ૪૪ ॥

મી સર્વકાળ અસેં તુજજવળી । ઐસેં બોલે વનમાળી ।
પરિસોનિ ગોપાંગના સકળી । આશ્ચર્ય કરિતી ॥ ૪૫ ॥

મગ તુળસીસીં આલિંગુની । રાસકીડા ખેળે વૃંદાવનીં ।
સકળ પાહતી નયનીં । સર્વજન ॥ ૪૬ ॥

સકળ ગોપિકાં સમવેત । કીડા કરી ભગવંત ।
મુરલી વાજવી તેણેં સમસ્ત । આનંદમય જાહલે ॥ ૪૭ ॥

આતાં યાચ સમયાસીં । યાત્રેકરી જાતી દ્વારકેસીં ।
તેહી વૃંદાવનાસીં । નમસ્કારાસીં પૈં જાતી ॥ ૪૮ ॥

કીડા કેલી ભગવંતેં । મહણોની અવશ્ય જાતી તેથેં ।
પુણ્યવંત તે દર્શનાતેં । કરિતી દેખા ॥ ૪૯ ॥

અખંડ કરિતી તુળસીચેં પૂજન । લેતી તુળસીકાષ્ઠાયેં ભૂષણ ।
કર્ણીં કંઠી દંડી મનગટી આપણ । માળા ઘાલિતી દેખા ॥ ૫૦ ॥

નર અથવા નારી । તીં પુણ્યવંત હોતી શરીરીં ।
ત્યાંમાગેં શ્રીહરી । અખંડ ધાંવે ॥ ૫૧ ॥

જૈસી વત્સા કારણેં । ઘેનુ ધાંવે સત્રાણેં ।
તૈસા તુળસીભક્તાંસીં નારાયણ । માગેં પુઢેં સાંભાળી ॥ ૫૨ ॥

જો અસે તુળસીચા ભક્ત । તો મજ પ્રિય અત્યંત ।
ત્યાસીં મજસીં યથાર્થ । દુજા અર્થ કાંહીં નસે ॥ ૫૩ ॥

અસો ભગવંતાસી તુળસી સમર્પિત્યાવીણ । સર્વાર્થાં અન્ન નાહીં ભક્ષણ ।
ઐસા જયાચા નેમ સંપૂર્ણ । ત્યાચી ફળશ્રુતી ઐકા ॥ ૫૪ ॥

ત્યાસી વિદ્ધ બાધૂં ન શકે સર્વથા । જૈસી બાળકાસીં રક્ષી માતા ।
ઐસા હોય રક્ષિતા । શ્રીહરિ ત્યાસીં ॥ ૫૫ ॥

ભગવંતાસીં તુળસી સમર્પાવિયા કારણ । પર્ણે તોડાવીં આપણ ।
તોડાવયાચા મંત્ર પૂર્ણ । સાંગતોં તુમ્હાંસી ॥ ૫૬ ॥

મંત્ર ।

મોક્ષૈકહેતોર્ધરણિપ્રસૂતે જગત્સમસ્તં તુ ગુરોઃ પ્રિયાય તે ।
આરાધનાર્થં દ્વિદલં ભવત્યાસ્તદામિ દેવિ મમ તત્ક્ષમસ્વ ॥ ૫૭ ॥

યામંત્રે પ્રાર્થના કરૂન । મગ પણ તોડાવીં આપણ ।
તીં સમર્પાવી હરિકારણેં । ભાવપૂર્વક ॥ ૫૮ ॥

નખેં તોડિલ્યા પાન । તો દીર્ઘદ્વેષી હોય આપણ ।
બોટૈય કરોની જાણ । તુળસીપત્રે તોડાવીં ॥ ૫૯ ॥

દ્વાદશીસ તોડીલ તુળસીપર્ણ । તો અસુરયોનીંત જન્મેલ જાણ ।
મ્હણોની દ્વાદશીસ સર્વથા પર્ણ । તોડોંચ નયે ॥ ૬૦ ॥

શાળિગ્રામાસ પર્ણ સમર્પિલ્યાવીણ । સર્વથા અન્નચિ નાહીં ભક્ષણ ।
ઐસા નેમ અસેલ તેણેં । કાય કરાવેં ॥ ૬૧ ॥

ઐસી આશંકા ઘરાલ ચિત્તીં । તરી ત્યાચી સાંગતોં ઐસી યુક્તી ।
તેહી ઐકા નિશ્ચિતી । ચિત્ત સ્થિર કરૂનિયાં ॥ ૬૨ ॥

નિર્માલ્યપત્રે ઉદકીં ધુવોની । તીં સમર્પીવીં શાળિગ્રામા લાગુની ।
પરી દ્વાદશીસ તોડોં નયે । ઐસેં પુરાણીં બોલિલેં આહે ॥ ૬૩ ॥

વિષ્ણુરૂપ શાળિગ્રામ । દોહીં મધ્યે નાહીં મિથ્યા ભ્રમ ।
યાકારણેં ધરોનિ પ્રેમ । તુળસી અર્પણ કરાવ્યા ॥ ૬૪ ॥

હે જન તારાવયાસી । તુળસીનેં વાસ્તવ્ય કેલેં પ્રયાગાસી ।
તેથેં સ્નાન કરીલ ત્યાસીં । મોક્ષ હોય ॥ ૬૫ ॥

બિંદુમાધવીં વાસ તુળસીસીં । તેથેં દર્શન હોય જ્યા પ્રાણિયાસીં ।
તો જાઈલ મોક્ષપદાસીં । સત્ય જાણા ॥ ૬૬ ॥

યમલોકીંચે પિતર । તે સ્વર્ગવાસ કરિતી નિરંતર ।
યાસ્તવ તુળસી સ્થિર । ગયેસીં ઝાલી ॥ ૬૭ ॥

સ્થિર જાહલી અસે તેથે । ભક્તાંયે આગમન ઇચ્છિત ।
 જે જાવોનિ દર્શન કરિતી ત્વરિત । પૂર્વજ ત્યાંયે ઉદ્ધરતી ॥ ૬૮ ॥
 ઐસી કથા ઋષીશ્વરાંસી । સૂતે સાંગીતલી સ્વમુખેસી ।
 સ્વર્ગી ઇંદ્રપ્રભાદાંસી । દેવગુરુ સાંગતસે ॥ ૬૯ ॥
 તોચિ હા સારાંશ । વક્ત્યાને શ્રુત કેલા શ્રોતયાંસ ।
 અગાધ મહિમા તુલસીયા વિશેષ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મહણે ॥ ૭૦ ॥
 ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૩ ॥

૧૪. ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।
 નૈમિષારણ્યી સર્વ ઋષીશ્વર । બૈસલે અસતી સમગ્ર ।
 ત્યાંતૂન મરીચિ ઋષીશ્વર । સૂતાપ્રતી પુસતસે ॥ ૧ ॥
 તુળસીચે મહિમાન । પરિસાયા કારણ ।
 ઉદિત માઝે મન । તરી સાંગીતલે પાહિજે ॥ ૨ ॥
 તયાયા પરિસોનિ આદર । સૂત સાંગે સવિસ્તાર ।
 તંવ બોલતા જાલા સત્વર । ગરુડ તેવ્હાં ॥ ૩ ॥
 સુતાસી કરી વિનતી । મહણે શ્રીહરી નારદાપ્રતી ।
 તુળસોમહિમા આપુલે મુખોદ્ગતી । સાંગતા જાહલા ॥ ૪ ॥
 તેં મ્યાં કેલે શ્રવણ । આજ્ઞા કરાલ તરી સાંગેન ।
 ઐસેં પરિસોની જાણ । સૂતે આજ્ઞા દીઘલી ॥ ૫ ॥
 મગ ગરુડ મરીચીપ્રતી । સાંગતા જાલા યથામતી ।
 જે જે બોલિલા હોતા શ્રીપતી । સ્વમુખે નારદાસી ॥ ૬ ॥
 ઉત્તમ કરોનિ વૃંદાવન । સહસ્રાવધી રોપે લાઉન ।
 ઉદક ઘાલોનિ પૂજાર્થન । નિત્ય કરી ॥ ૭ ॥
 ત્યાસીં ઘડલે વેદાધ્યયન । શાસ્ત્રાંયે શ્રેય આલે જાણ ।
 યાસીં સંશય ન ધરાવા કવણે । ઐસેં ગરુડે સાંગીતલે ॥ ૮ ॥
 તુળસીમુખીંચી મૃત્તિકા । પ્રત્યહીં લાઊનિ સ્નાન કરી દેખા ।
 ત્યાર્થી સમ કુળે ઉદ્ધરતી ઐકા । નિશ્ચયેસી ॥ ૯ ॥

તુળસીચ્ચા તીર્થે સ્નાન કરુન । ઐસા નેમ જયાચા પૂર્ણ ।
ત્યાસીં સર્વ તીર્થાચેં સ્નાન । ઝાલેં જાણા ॥ ૧૦ ॥

કર્ણી ખોવી તુળસીદળ । તો સદાં અસે નિર્મળ ।
તયાચે અંગીં વિટાળ । બાધક ન હોય ॥ ૧૧ ॥

તુળસીચે એક પર્ણ । જો નિત્ય કરી ભક્ષણ ।
ત્યાચેં સર્વ પાપ જાય જાણ । ઐસેં નારાયણ બોલિલે ॥ ૧૨ ॥

શાળિગ્રામાસીં તુળસી સમર્પિલ્યા વોણ । પ્રાણાંતીં નાહીં કરણેં ભોજન ।
ઐસા નેમ જયાચા અસેલ પૂર્ણ । ત્યાચી કૃળશ્રુતી આઠકા ॥ ૧૩ ॥

વિમાની બૈસવોનિ ત્યાસીં । નેતીલ વૈકુંઠભુવનાસીં ।
બૈસ બોલે હૃષીકેશી । આપુલે સ્વમુખે ॥ ૧૪ ॥

અભિષેક કરી તુળસીસીં । ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય સમર્પીં સદ્ભાવેંસીં ।
મંગળ આરતી કરી ગજરેંસીં । ચતુર્માસ ॥ ૧૫ ॥

ત્યાચે પિતર કુંભીપાકાંતૂન નિઘતી । ત્યાંસીં તાઢાળ વૈકુંઠપ્રામી ।
પુણ્ય સરલ્યા ઉત્તમ યોની જન્મતી । સત્ય જાણ ॥ ૧૬ ॥

કાર્તિક શુદ્ધ દ્વાદશીસીં । પૂજા કરી ગજરેંસી ।
હરિકથા કરૂની ખિરાપતી સીં । વાંટી દેખા ॥ ૧૭ ॥

ત્યાચેં સહસ્ર જન્માચેં જાય પાપ । લક્ષ્મી પ્રાપ્ત હોય અમૂપ ।
અંતીં વિમાની બૈસોનિ વિષ્ણુસમીપ । જાય દેખા ॥ ૧૮ ॥

અખંડ દીપ લાવી તુળસી જવળી । ખંડ હોળિ નેદી કોણે કાળીં ।
તરી ત્યાચે ગૃહીં સર્વકાળીં । લક્ષ્મી વસે ॥ ૧૯ ॥

યે વિષયીં એક ઐકા કથા । શ્રવણ કરાવી શ્રોતા ।
સાવધાન કરૂનિ ચિત્તા । પુઢીલ વાર્તા ઐકાવી ॥ ૨૦ ॥

લુબ્ધક નામેં એક શુદ્ધ હોતા । ત્યાચી ઐકાજી કથા ।
તુમ્હાંપ્રતી સાંગતોં આતાં । ગરુડ મ્હણે ॥ ૨૧ ॥

માતા પિતા અસતી તયાસીં । સ્ત્રીપુત્ર અસે ત્યાસીં ।
બંધુસહિત ગૃહાસી । કાળક્રમણા કરીતસે ॥ ૨૨ ॥

તો માર્ગસ્થાંચા વધકરી । આણખી ઉદંડ જીવ મારી ।

अैसें नित्य पाप करी । लुब्धक तो ॥ २३ ॥

अैसें मारितां दिवस लोटले बहुत । पापाचे पर्वत जाले अपरिमित ।
भडणोनीयां पाछोनि शास्त्रार्थ । सांगती तथा ॥ २४ ॥

धरथीं अवधीं करिती उपदेश । या कमैं तुज घड ला बहुत दोष ।
आतां तूं पापकर्मास । प्रवर्त नको ॥ २५ ॥

अैसें नित्यानित्य त्यास सांगती । नाष्टकतां धनुष बाण घेछिनि छातीं ।
नित्य जाय वनाप्रती । लुब्धक तो ॥ २६ ॥

अैसें करितां अेके दिवशीं । श्वापदे न देजे अरण्यासीं ।
मार्गस्थडी न भेटती वाटेसीं । परम चिंतातुर जाडला ॥ २७ ॥

अैसा छिंउतां वनांतरीं । क्षुधेनें पीडिला ભारी ।
भरसी आवी मुष्माभीतरीं । प्राण जाछे पाडतसे ॥ २८ ॥

तंव अकस्मात देणिलें डरण । अतिसुंदर मनोडर जाण ।
मग छातीं घेछिनि धनुष्य बाण । त्याचे पाही लागला ॥ २९ ॥

तो यमकोन गेला तुणसीवनांत । डाडी धांवोन गेला तेथ ।
तंव तो गुप्त जाला अकस्मात । तथेवेणीं ॥ ३० ॥

तंव लुब्धक प्रवेशला तुणसी वनांत । क्षुधेनें मूर्छित पडिला तेथे ।
मागुती मृग त्वरित । निर्माण जाला ॥ ३१ ॥

छेद्र देवांसळ वर्तमान । कौतुक पाडावया जाले आपण ।
कनकाया कैसा आळे छरिण । तो दृष्टां पाळूं ॥ ३२ ॥

अैसें जालें त्यास्थणासीं । तव श्रुत जालें यमासीं ।
तेणें आपुलिया भृत्यांसीं । आज्ञा डेली ॥ ३३ ॥

भडणो तुजीं जावें त्यास्थणासीं । बांधोनि आज्ञा लुब्धकासीं ।
अैसी आज्ञा दीडली त्यांसीं । यमरायें ॥ ३४ ॥

ते जाले मडाभयानक । श्यामवर्ण विझाण देण ।
स्थूणपिंगटवर्ण मस्तक । छातीं पाश गोडण्णी ॥ ३५ ॥

अेकाचे छातीं लोडायीं मुसणें । अेकाचे करीं टोणपे सगणे ।
अेक गिणू भडणती बणें । लुब्धकासीं ॥ ३६ ॥

ઐસે તે આલે ત્યાસ્થળા । પરિ સ્પર્શ ન કરવે ત્યાલા ।

તુળસીવનાંત અસે પડિલા । મહાણોનીયાં ॥ ૩૭ ॥

પરસ્પરેં એકમેકાંતેં । વિચાર કરું લાગલે તેથેં ।

આમ્હાંસીં ન ધરવે ચાર્તેં । હા તુળસીવનાંત પડિલા અસે ॥ ૩૮ ॥

ઐસા જંવ વિચાર કરિતી । તંવ અંતરી જાણવલેં વિષ્ણુપ્રતી ।

મગ વિષ્ણુદૂતાંસી લક્ષ્મીપતી । આજ્ઞા કરિતા જાહલા ॥ ૩૯ ॥

લુબ્ધક પડિલા તુળસી વનાપ્રતી । યમદૂત ન્યાવયા આલે અસતી ।

ત્યાંસીં ન ધરું ધાવેં હાતીં । લુબ્ધકાસીં ॥ ૪૦ ॥

યુદ્ધાસી સરસાવલે તરી યુદ્ધ કરણેં । શિક્ષા લાવોનિ બાહેર ઘાલવણેં ।

લુબ્ધકાસીં ઘેઊન થેણેં । મજપાસીં ॥ ૪૧ ॥

જેં તુળસીસ્પર્શ તેણેં કેલા । તેણેંચિ તો માઝા પરમ ભક્ત ઝાલા ।

ઐસી આજ્ઞા ભૂત્યાંલા । શ્રીહરીને કેલી ॥ ૪૨ ॥

મગ તે આલે વિષ્ણુદૂત । તેજોમય લખલખીત ।

અંગકાંતી ઝળકત । સૂર્યાસાસ્ત્રિની ॥ ૪૩ ॥

દ્વાદશ ટિળે રેખિલે અસતી । તુળસીમાળા ગળાં શોભતી ।

મહાપુણ્યવંત દિસતી । શ્યામરૂપે ॥ ૪૪ ॥

ગદા ચક્ર કરી શોભતી । દિવ્યાંબરેં પરિધાન કેલી અસતી ।

રત્ન મુગુટ વિરાજતી । શિરીં દેખા ॥ ૪૫ ॥

કણીં કુંડલેં દેદીપ્યમાન । ઐસે તે પાવલે તુળસીભુવન ।

મગ યમદૂતાંપ્રતી વચન । બોલતે ઝાલે ॥ ૪૬ ॥

તુમ્હાંસીં કાય કારણ ચાવયા થેથેં । તે મહાણતી ન્યાવયા આલોં લુબ્ધકાતેં ।

પરિસોનિ ત્યાંચિયા વચનાતેં । પ્રત્યુત્તર ત્યાંસીં દેતી ॥ ૪૭ ॥

વિષ્ણૂચી આજ્ઞા આહે ઐસી । યાસીં ઘેઊનિ યાવેં વિષ્ણુલોકાસીં ।

તરી તુમ્હી જાવેં આપુલ્યા સ્થળાસીં । આમ્હી યાસીં ઘેઊનિ જાઊં ॥ ૪૮ ॥

તે મહાણતી યમાચી આજ્ઞા આમ્હાસીં । યાસીં આણાવેં યમલોકાસીં ।

તરી આમ્હી નેઊ યાસીં । તુમ્હી જા આપુલે સ્થળા ॥ ૪૯ ॥

તેથેં નેલિયા યાસીં । નિવાડા હોય પાપ પુણ્યાસીં ।

મગ જે સાંગતી તેં નિશ્ચયેંસીં । ભોગણેં લાગે ॥ ૫૦ ॥

વિષ્ણુદૂત મહાણતી હેં બોલતાં વાઉગેં । તુઝીં જાવેં આલિયા માર્ગે ।
યુદ્ધ કરણેં અસેલ યાપ્રસંગેં । તરી સુખેં કરાવેં ॥ ૫૧ ॥

ઐસેં ત્યાંયેં નિષ્કર બોલણેં । ઐકોનિ વિચાર કરિતી આપણ ।
યાંસીં યુદ્ધ કરિતાં સંપૂર્ણ । પરાભવતી આમ્હાંસીં ॥ ૫૨ ॥

ઐસા વિચાર કરોનિ ત્યાંહીં । મગ ગંતવ્ય કેલેં પાહી ।
યમાજવળી જાઊનિ તે સમયીં । સકળ વૃત્તાંત શ્રુત કેલા ॥ ૫૩ ॥

યમદૂત વિષ્ણુદૂતાંયેં ભાષણ । લુબ્ધકેં કેલેં શ્રવણ ।
મહણે ધન્ય ભાગ્ય માઝેં પૂર્ણ । ભગવતેં અંગિકારિલેં ॥ ૫૪ ॥

મ્યાં કુટુંબાકારણેં । નાના કર્મે કેલી જાણ ।
શેવટીં લાગલેં ભોગણેં । માઝેં મજ ॥ ૫૫ ॥

કોણાચ્યા રાંડા કોણાચી પોરેં । પુણ્યપાપ ભોગિલેં શરીરેં ।
બરોબર કોણી નયે હેં તોં ખરેં । દિસતાહે ॥ ૫૬ ॥

અંતીં કોણી કોણાસીં । સર્વથા ન ચેતી કાર્યાસીં ।
ધિગ ધિગ મ્યાં જન્માસી । વ્યર્થ ગમાવિલેં ॥ ૫૭ ॥

મ્યાં આયુષ્ય વ્યર્થ ગમાવિલેં । સર્વથા નાહીં હરિભજન કેલેં ।
ઐસેં અનુતાપેં જ્ઞાન જાલેં । તુળસીચ્યા પ્રસાદેં ॥ ૫૮ ॥

મગ સ્મરતા જાહલા શ્રીહરોસીં । તંવ વિષ્ણુદૂતેં નેલેં ત્યાસીં ।
નેઊનિ વિષ્ણુભુવનાસી । શ્રીવિષ્ણૂસ ભેટવિલા ॥ ૫૯ ॥

ત્યાસીં ઠેવિલેં આપણાપાસીં । કૃપાળુ જાલા ઋષીકેશી ।
હે કથા મરીચી ઋષીશ્વરાંસી । ગરુડેં સાંગીતલી ॥ ૬૦ ॥

સ્વર્ગીં ઇંદ્ર પ્રહ્લાદાંસીં । બૃહસ્પતી સાંગે ઉભયતાંસી ।
કથા સાંગીતલી ઐસી । તુળસીમાહાત્મ્યાચી ॥ ૬૧ ॥

તોચિ સંવાદ શ્રોતયાંસીં હર્ષે । વક્ત્ર્યાનેં સાંગીતલા ઉલ્હાસેં ।
વિકલ્પ ન ધરાવા માનસેં । વિહુલદાસ રુદ્ર મહણે ॥ ૬૨ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યે ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૪ ॥

૧૫. પઞ્ચદશોઽધ્યાયઃ

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

માગુતી મરીચી ઋષીશ્વરાંસીં । ગરુડ સાંગતા ઝાલા તુળસીમાહાત્મ્યાસીં ।

મહણે કથા સાંગતોં તુમહાપાસીં । તે ઐકા આતાં ॥ ૧ ॥

માગેં સાંગીત દેં । લુબ્ધકાચ્યા કથેસીં ।

તો પરમ પુણ્યવંત જાહલા પરિચેસીં । ત્યાચે ઝાલિયા દર્શનસીં । પાપી પુનીત હોતી ॥ ૨ ॥

યાઉપરી એકે સમયાસીં । દુર્વાસ દેવેં શાપિલેં ઇંદ્રાસીં ।

તો ભયભીત હોઊનિ માનસીં । કાંપોં લાગલા ॥ ૩ ॥

બહુત ભાકોનિ કાકુળતી । ઉઃશાપ માગે દુર્વાસાપ્રતી ।

તેવ્હાં દુર્વાસ ઉઃશાપ ત્યાપ્રતી । દેતા જાહલા ॥ ૪ ॥

મહણે સમુદ્રાચે હોઈલ મંથન । ત્યાંતૂન નિઘતીલ ચતુર્દશ રત્ને ।

ત્યાંતૂન તુજ પ્રાપ્ત હોઈલ તેણેં નિરસન । યાશાપાચે હોઈલ ॥ ૫ ॥

યાસ્તવ કેલેં સમુદ્રમંથન । ત્યાંતૂન કાઢિલીં ચતુર્દશ રત્ને ।

ત્યાંચા વિભાગ સંપૂર્ણ । દ્વાદશાધ્યાર્યોં કથિયેલા ॥ ૬ ॥

પાંચ પ્રાપ્ત ઝાલી ઇંદ્રાસીં । ઉઃશાપ ઘડલા ત્યાસીં ।

વિષ્ણુ પરમ ઝાલા સંતોષી । લક્ષ્મી પ્રાપ્ત જાહલી ॥ ૭ ॥

મગ અતિ પ્રેમેં તે અવસરીં । આસવેં આલીં નેત્રાબાહેરી ।

ત્યાંતૂન નિઘાલી ઝડકરી । તુળસી દેવી ॥ ૮ ॥

હે પૂર્વી । સાંગીતલી કથા ।

માગિલે અધ્યાર્યોં તત્ત્વતાં । સમયાનુસાર આતાં । કિંચિત સાંગીતલેં ॥ ૯ ॥

મગ તેચ અવસરીં । વિષ્ણૂનેં બૈસવિલી માંડીવરી ।

સમુદ્રાંતીલ અમૃતકુંભભરી । વિભાગાસીં હેવિલેં હોતેં ॥ ૧૦ ॥

ત્યાંતૂન બિંદુપડિલા તુળસીવરી । મહાેનોની અમર ઝાલી પુરો ।

ઐસેં ગ્રંથાંતરીં । સાંગીતલેં આહે ॥ ૧૧ ॥

નિત્ય વિષ્ણૂસ અર્પી તુળસીપાર્ણ । તો પુરુષ દેવાંસીં વંદ્ય જાણ ।

સર્વ દેવ ત્યાચે દર્શન કરુન । તૃપ્ત હોતી ॥ ૧૨ ॥

તુળસીકાષ્ઠ ઉગાળૂન । વિષ્ણૂસી સમર્પી જાણ ।

તરી ત્યાચ્યા હૃદયીં નારાયણ । નિરંતર રાહે ॥ ૧૩ ॥

શ્રાદ્ધીં કરિતાં ભોજન । તુળસીમાહાત્મ્ય હોય શ્રવણ ।
 તરી ત્યાચે પિતૃગણ । વૈકુંઠાસી ગેલે ॥ ૧૪ ॥
 ઐકા બ્રાહ્મણાચી કથા । તે સાંગતોં આતાં ।
 શ્રવણ કરા એકાત્મતા । એકચિયેં કરોની ॥ ૧૫ ॥
 વરમેધા સુમેધા બ્રાહ્મણ । હે ઉભયતાં બંધુ અસતી જાણ ।
 વરમેધા જ્યેષ્ઠ આપણ । કનિષ્ઠ તો સુમેધા પૈં । ॥ ૧૬ ॥
 પરમ પવિત્ર ઉભયતાં । વેદાધ્યયનીં તત્ત્વતાં ।
 શાસ્ત્રાચી સંપૂર્ણતા । દોષાંસીં અસે ॥ ૧૭ ॥
 ત્યાંસીં દ્રવ્ય અસે અપાર । મગ કરિતે જાલે ઉભયતાં વિચાર ।
 નાશિવંત હૈં શરીર । સારાસાર સાધાવા ॥ ૧૮ ॥
 ઐસેં વિચારુનિ માનસીં । મગ નિઘતે જાલે તીર્થયાત્રેસીં ।
 પ્રદક્ષિણા કરુનિ તીર્થાસીં । ઉત્તરદેશી પાતલે ॥ ૧૯ ॥
 જાતાં જાતાં ઉત્તરદિશેસીં । કાંતારવન દેખિલેં દૃષ્ટીસીં ।
 મગ પ્રવેશ કેલા તયા સમયાસીં । વનામાજી ॥ ૨૦ ॥
 તેથેં તુળસીવન અસે સુંદર । દેખોનિ સંતોષલે દ્વિજવર ।
 મગ સાંછાંગ કેલા નમસ્કાર । ઉભયતાંનીં ॥ ૨૧ ॥
 તંવ સમીપ અસે વટવૃક્ષ એક । તો મહાવિસ્તીર્ણ સુંદર દેખ ।
 ત્યાસીં દેખૂન પરમ હરિખ । દોઘે વિપ્ર પાવલે ॥ ૨૨ ॥
 તંવ જ્યેષ્ઠ મહાણે કનિષ્ઠાસીં । આલી શ્રમન આલોં યાવનાસીં ।
 વિશ્રાંતી પાવલોં યા સ્થળાસી । તુળસીવન દેખની ॥ ૨૩ ॥
 ધન્ય ધન્ય આમુચેં પુણ્ય । દૃષ્ટીં દેખિલેં તુળસીવન ।
 ઐસેં બોલોનિયાં અનુષ્ઠાન । તુળસીચેં કરિતે જાલે ॥ ૨૪ ॥
 ચાતુમાસપર્યંત । પૂજન અર્ચન કેલેં તેથેં ।
 જપ તપ સદોદિત । કરિતસે તુળસીપાસીં ॥ ૨૫ ॥
 અનુષ્ઠાનાચેં અગાધ જાલેં પુણ્ય । મગ વિષ્ણૂને પાઠવિલેં વિમાન ।
 દિવ્યાંબરેં વસ્ત્રે ભૂષણ । ત્યાંસીં પાઠવિલીં ॥ ૨૬ ॥
 તેજોમય કલ્લોળી । વિમાન ઉતરલેં ભૂમંડળીં ।

વિષ્ણુદૂત તથે વેળીં । બોલતે ઝાલે ॥ ૨૭ ॥

તુમ્હી કેલેં તુળસીચેં અનુષ્ઠાન । મ્હણોનિ પ્રસન્ન ઝાલે નારાયણ ।

દિવ્યાંબરે આણિ વિમાન । તુમ્હાંકારણેં પાઠવિલેં ॥ ૨૮ ॥

તરી હીં અળંકાર ભૂષણેં । દિવ્યાંબરે કરા પરિધાન ।

ઐસેં બોલૂનિયાં આપણ । પુઢે ઠેવિતે ઝાલે ॥ ૨૯ ॥

મગ ત્યાંસીં કરોનિ નમસ્કાર । આપણ લેઇલે અળંકાર ।

વસ્ત્રે પરિધાન કરૂની સત્વર । વિમાનીં બૈસતે ઝાલે ॥ ૩૦ ॥

તાત્કાળ વિમાન ગેલેં વિષ્ણુભુવનાસીં । મગ ઉતરોનિ ચરણ ચાલીસીં ।

ચેતે ઝાલે હરીપાસીં । તેસમચીં ॥ ૩૧ ॥

ચતુર્ભુજ પીતાંબરધારી । રત્નજડીત મુગુટ શિરીં ।

વૈજયંતી શોભે હૃદયાવરી । ભગવંતાચ્યા ॥ ૩૨ ॥

સુનીળ નીળાચા ગાભા । કોટિસૂર્યાચ્યા સારખી પ્રભા ।

ત્યાપ્રકાશેં અતિશોભા । દશ દિશા ઉજળત્યા ॥ ૩૩ ॥

શંખ ચક્ર ગદા શોભતી । ઐસા દુરી દેખિલા લક્ષ્મીપતી ।

રાહી રુઝિમણી સમસ્તી । ઉભ્યા દોની ભાર્ગી ॥ ૩૪ ॥

સત્યભામા ચવરેં ઢાળી । નારદ વિણા વાજવી જવળીં ।

ઐસા દેખિલા વનમાળી । ઉભયતાંનીં ॥ ૩૫ ॥

મગ સાષ્ટાંગ ઘાતલા નમસ્કાર । સ્તુતિ કરિતી અપાર ।

મગ આપલા સમાચાર । વરમેધા શ્રુત કરી ॥ ૩૬ ॥

મ્હણે મજ પૂર્વી બહ્મહત્યા ઘડલી હોતી । યાસ્તવ ગેલોં સર્પયોનીપ્રતી ।

ઇંદ્રાંચે આનંદવનાંત વસ્તી । મ્યાં ધરલી હોતી ॥ ૩૭ ॥

ત્યાવનીં દેવાંગના નૃત્ય કરિતી । ત્યાસ લુબ્ધ હોય મી ચિત્તીં ।

ઐસે કિત્યેક દિવસ ત્યા સ્થળાપ્રતી । મ્યાં કર્મિલે જાણ ॥ ૩૮ ॥

તંવ એકે દિવસીં અકસ્માત । લોમહર્ષણ આલા તેથેં ।

ત્યાનેં દેખોનિયાં માર્તે । વન દગ્ધ કેલેં ॥ ૩૯ ॥

મગ મી અગ્નિસંગેં જળાલોં । સર્વેચિ બ્રહ્મરાક્ષસ ઝાલોં ।

એકા વૃક્ષાવરી અસેં બૈસલોં । રાત્રંદિવસ ॥ ૪૦ ॥

એસે કમિલે દિવસ બહુત । તંવ તેથેં લોમહર્ષ આલે અકસ્માત ।
 ત્યાંસીં દેખોનિયાં ત્વરિત । મસ્તક ચરણીં ઠેવિલા ॥ ૪૧ ॥
 કીંવ ભાકિ લી બહુત । મગ તે ઝાલે કૃપાવંત ।
 આતાં બ્રાહ્મણ જન્મ પાવસી નેમસ્ત । ચેથૂન સુટકા ઝાલી તુઝી ॥ ૪૨ ॥
 તુજ સાંગ ઘડેલ વેદાધ્યયન । તૂં હોસી શાસ્ત્રજ્ઞ સંપૂર્ણ ।
 દ્રવ્યવંત બહુત હોસી જાણ । ચિંતા ન કરી ॥ ૪૩ ॥
 પ્રપંચીં ભોગિસૌ સુખ । મગ તીર્થયાત્રા કરિસી દેખ ।
 મગ તુળસીવન દેખસી એક । અપૂર્વ નયનીં ॥ ૪૪ ॥
 તેથે કરસીલ તુળસીચેં અનુષ્ઠાન । તેણેં પ્રસન્ન હોઈલ નારાયણ ।
 શ્રીહરી દાખવીલ આપુલે ચરણ । તૈં તુઝેં ગમન ખુંટેલ ॥ ૪૫ ॥
 એસેં બોલિલા કૃપામૂર્તી । તેંચિ જાલેં નિભાંતી ।
 આણિ તુઝે ચરણ લક્ષ્મીપતી । મ્યાં દેખિલે ॥ ૪૬ ॥
 એસેં સાંગોનિ તેસમંઈ । સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કેલા પાહી ।
 હરી મહણે આતાં ચિંતા કાંહીં । ન કરા તુઝી ॥ ૪૭ ॥
 તુળસીચેં અનુષ્ઠાન । તુમ્હાં અગાધ જોડલેં પુણ્ય ।
 આતાં મજ સન્નિધ રાહોન । આનંદ કરી ॥ ૪૮ ॥
 તુળસીપ્રસાદેં કરૂન । બ્રાહ્મણ ઝાલે પરમ પાવન ।
 શ્રીહરીનેં વૈકુંઠીં નેહોન । અક્ષય પદીં સ્થાપિલે ॥ ૪૯ ॥
 એસી કથા મરીચીઋષીપાર્સી । ગરુડેં સાંગીતલી ત્યા સમયાસીં ।
 એકોનિયાં સર્વાસી । સમાધાન જાહલેં ॥ ૫૦ ॥
 પ્રથમાધ્યાર્થી મંગલાચરણ । તુળસીકાષ્ટાચે ગંધ ઉગાળૂન ।
 કરાવેં શ્રીવિષ્ણુપૂજન । બ્રાહ્મણ સંતર્પણ સાંગીતલેં ॥ ૫૧ ॥
 તુળસી ખુડાવયાચી યુક્તી । દૂર્વા વાહાવયાચી પ્રમાણોક્તી ।
 સર્વદેવાંચ્યા અનુષ્ઠાનાચી પ્રચીતી । સાંગીતલી દ્વિતીયાધ્યાર્થી ॥ ૫૨ ॥
 દશરથાનેં કેલેં અનુષ્ઠાન । તુળસી ઝાલી સુપ્રસન્ન ।
 ચૌધે પુત્ર તયાતેં દેહોન । તૃતીયાધ્યાય સંપવિલા ॥ ૫૩ ॥
 ચૌથે અધ્યાયાચે અંતીં ચરિત્ર । સોળા નામેં સાંગીતલીં પરિકર ।
 પાતકી પૌંડરીકાચા કરૂનિ ઉદ્ધાર । વૈકુંઠપદીં સ્થાપિલા ॥ ૫૪ ॥

દોષ ઘડલા પાર્વતીસ । કૌંતેયા બ્રાહ્મણાયે સાંગોનિ ચરિત્રાસ ।
 તુળસીનેં સ્વસ્થળાપ્રતિ પાઠવિલી તીસ । હેચિ કથા પાંચવ્યાંત ॥ ૫૫ ॥
 સાહવે અધ્યાયાયે અંતીં કથા । બહ્મયાસ ઝાલી શાપમુક્તતા ।
 સુમાલિની ઝાલી પુત્રવંતી તત્વતા । તિચ્યા ચરિત્રા વર્ણિલેં ॥ ૫૬ ॥
 સમમાધ્યાર્થી કથા સુરસ । રાજે આણિ ઋષિ આલે સ્વયંવરાસ ।
 દેવસેનેસી દાખાનિ શ્વેતદ્વીપાસ । તિચ્યા મનોરથાસ પુરવિલેં ॥ ૫૭ ॥
 આઠવે અધ્યાર્થી કથન । ઉદયનરાજા રાણી સુશીળા જાણ ।
 તયાયેં વાર્ધક્ય જાઊન । પુત્રવંતી જાહલી ॥ ૫૮ ॥
 સમસ્ત ઋષિ સ્કંદાસીં શરણ ચેત । શિવવરદેં અનુષ્ઠાન કરિત ।
 મંત્રસિદ્ધી સાંગોનિ તારકા વધિત । હેચિ વદત નવમાધ્યાર્થી ॥ ૫૯ ॥
 કૃષ્ણજોશી જ્ઞાન કર્મહીન । તુળસીપ્રસાદેં ઝાલા પડશાસ્ત્રી નિપુણ ।
 ચમદૂત પુણ્યાયા લક્ષાંશ ગેલે માગોન । દશમાધ્યાયી હેચિ કથા ॥ ૬૦ ॥
 એકાદશાધ્યાર્થી કથા વિશેષ । શ્રીહરી સાંગતી નારદાસ ।
 પૂજાવિધિ મંત્રયુક્ત સુરસ । તુળસીચી સાંગીતલી ॥ ૬૧ ॥
 દ્વાદશાધ્યાયી કથા પ્રસિદ્ધ । સમુદ્રમંથનીં ચૌદા રત્નેં કાઢિલીં અભેદ ।
 પ્રેમોદકેં તુળસી ઉત્પત્તિ સાંગીતલી સુબદ્ધ । વરદાન યુક્ત તેધવાં ॥ ૬૨ ॥
 ત્રયોદશાધ્યાર્થી નિરોપણ કૃષ્ણે કેલેં અનુષ્ઠાન । દ્વારકેંત રાસક્રીડા ખેળોન ।
 તેથૂન પ્રયાગસ્થળીં । રાહિલી ॥ ૬૩ ॥
 ચતુર્દશાધ્યાર્થી કથન । મનોહર મૃત્તિકા આખ્યાન ।
 પાતકી લુબ્ધક તુળસીનેં ઉદ્ધરોન । વૈકુંઠભુવનીં પાઠવિલા ॥ ૬૪ ॥
 ઇંદ્રાસ ઘડતાં શાપ દારુણ । ચતુર્દશ રત્નેં વિભાગેં ઝાલેં શાપમોચન ।
 વરમેધા સુમેધા વૈકંઠીં સ્થાપૂન । પંચદશાધ્યાય સંપવિલા ॥ ૬૫ ॥
 હે પંધરા અન્ન ધ્યાય તુળસીમાહાત્મ્ય । કેવળ પંધરા ખાણંચે મંદિર પરમ ।
 ચાંત તુળસીસહિત પુરુષોત્તમ । ઘવઘવિત વિરાજે ॥ ૬૬ ॥
 સદ્ભાવેં કરિતાં પૂજન અર્ચન । સંતોષોની જનાર્દન ।
 ચિંતિલેં કૃળ પ્રાપ્ત કરૂન । શેવટીં અક્ષય કૃળ પ્રાપ્ત કરી ॥ ૬૭ ॥
 વક્તા વિનવી શ્રોતયાંસ । તુળસી માહાત્મ્ય ઐસેં અસે ।

શ્રવણે મહાપાતકાંચા હોય નાશ । વિઠ્ઠલદાસ રુદ્ર મહર્ણે ॥ ૬૮ ॥

યેથૂનિ તુળસીમાહાત્મ્ય ઝાલે સંપૂર્ણ । લિહૂન કેલે કૃષ્ણાર્પણ ।

ભક્તાંસી તારી શ્રીનારાયણ । પરમાત્મા શ્રીહરી ॥ ૬૯ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કંદપુરાણે । તુળસીમાહાત્મ્યકથને ।

ઋષિસંવાદપરિસર્ણે । પંચદશોડધ્યાય ગોડ હા ॥ ૭૦ ॥

ઇતિ શ્રીસ્કંદપુરાણે તુળસીમાહાત્મ્યકથને ઋષિસંવાદપરિસર્ણે પંચદશોડધ્યાયઃ ॥ ૧૫ ॥

॥ સમાપ્તોજ્યં ગ્રંથઃ ॥

Encoded by Rushikesh Ghatole

Proofread by Rushikesh Ghatole, Mandar Puranik

Tulasi Mahatmyam Marathi

pdf was typeset on July 14, 2026

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

